

موسسه آموزش عالی آزاد

آزمون ورودی دوره‌های کارشناسی ارشد سال ۹۴
مجموعه علوم تربیتی ۱

دفترچه پاسخنامه

بخش اول : واژگان

راهنمایی: کلمه یا عبارتی را در میان گزینه‌های ۱ تا ۴ انتخاب نمایید. سپس در پاسخنامه علامت بزنید.

۱- گزینه ۴ صحیح است.

چین به طرز وحشتناکی خسته بود، اما ... مشتاق است زیرا نمی‌خواست به احساسات دوستانش لطمه وارد شود.

(۱) پذیرفت (۲) تایید کرد (۳) تلاش کرد (۴) وانمود کرد

۲- گزینه ۱ صحیح است.

با وجود داشتن دانش ... در اقتصاد، از آنچه سخنان صحبت می‌کرد هیچ چیز متوجه نشدم.

(۱) اولیه، ناقص (۲) زائد، غیرضروری (۳) خطر ناک (۴) مخفی، پنهانی

۳- گزینه ۲ صحیح است.

در دستان رانندگان بی‌تجربه، اتومبیل‌های با قدرت بالا، در واقع سلاح‌های ... هستند.

(۱) انعطاف ناپذیر (۲) کشنده، مهلک (۳) تاسف انگیز (۴) بی اختیار، خود به خود

۴- گزینه ۳ صحیح است.

تعداد زیاد ..... موجود در متن، قطعاً از ارزش آن خواهد کاست.

(۱) نگهبانان (۲) متغیرها (۳) پرت‌شدگی از موضوع، انحراف (۴) پیوستگی، ارتباط

۵- گزینه ۳ صحیح است.

مغز انسان در میان سایر ویژگی‌ها از ... اندازه، سازمان دهی و پیچیدگی به میزان قابل توجهی متفاوت از مغز شامپانزه است.

(۱) سبک، روشن (۲) توجهات (۳) لحاظ (۴) جنبه، بُعد

نکته: اصطلاح in terms of به معنای "از لحاظ" می‌باشد.

۶- گزینه ۴ صحیح است.

آبیاری برای بسیاری از مزارع پر محصول بسیار مهم است، اما بسیاری از سفره‌های زیرزمینی که آب محصولات را تامین می‌کنند، پیش از آنکه

باران آن‌ها را ... کند، خالی می‌شوند.

(۱) تهی کردن (۲) غلبه کردن (۳) ناپدید کردن (۴) دوباره پر کردن

۷- گزینه ۲ صحیح است.

باعث افسوس است که ... بین دو کشور همسایه بنیادی است و به سادگی قابل حذف کردن نیست.

(۱) انسان بیزاری (۲) ناسازگاری (۳) اضطرار (۴) ابهام

۸- گزینه ۱ صحیح است.

موهایی که ضخیم و ... هستند به‌طور مرتب نیازمند پیراسته کردن هستند.

(۱) وافر، انبوه (۲) تصادفی، اتفاقی (۳) زیاد، بیش از اندازه (۴) متلاشی شده، تکه تکه شده

۹- گزینه ۳ صحیح است.

فقدان صلاحیت در آن‌ها، آن‌ها را به یک زندگی کسل کننده و حقوق دریافتی پایین ...

(۱) وقف کرد، اختصاص داد (۲) انتقال داد، برد (۳) محکوم کرد (۴) اسیر کرد، مجذوب کرد

۱۰- گزینه ۴ صحیح است.

تفاوت‌ها در میان فرهنگ‌ها به وضوح نشان می‌دهند که متخصصان سلامت ذهنی به درستی راهنمایی نشده‌اند تا از این طریق بتوانند

طبقه‌بندی‌های اختلالات شخصیتی را به مردم سایر فرهنگ‌ها نسبت دهند.

(۱) پراکندگی (۲) بی‌نظمی، اغتشاش (۳) جهل، نادانی (۴) بسیاری، فراوانی

بخش دوم : Cloze Test

راهنمایی: متن زیر را بخوانید و ببینید کدام یک از گزینه‌های ۱ تا ۴ برای جای خالی مناسب است. سپس در پاسخنامه علامت بزنید.

۱۱- گزینه ۳ صحیح است.

۱۲- گزینه ۲ صحیح است.

۱۳- گزینه ۳ صحیح است.

۱۴- گزینه ۴ صحیح است.

۱۵- گزینه ۱ صحیح است.

بخش سوم : درک مطلب

ترجمه متن اول

گرایش به سمت آموزش در منزل در آمریکا در دهه ۱۹۸۰ آغاز شد، آغاز این روش از سوی والدینی بود که فرزندان خود را از مدارس عمومی دور نگاه می‌داشتند و از این طریق می‌توانستند زمینه آموزش‌های مذهبی را در منزل فراهم کنند. امروزه، به موازات اینکه آموزش در منزل به رشد خود ادامه می‌دهد، بیشتر احتمال دارد والدین به آموزش در منزل اهمیت دهند زیرا آن‌ها بر این باورند که مدارس به خوبی آموزش نمی‌دهند و گاهی اوقات مکان‌های خطرناکی هستند. اما آیا والدین واقعاً می‌توانند کار بهتری انجام دهند؟

در بسیاری موارد، پاسخ سوال بالا مثبت است. در بسیاری مطالعات، دانش آموزانی که در منزل آموزش می‌بینند نسبت به آن‌ها که به مدارس عمومی می‌روند، نمرات متوسط و یا بالاتر از متوسط کسب می‌کنند. مهم‌تر آن که، این دانش آموزان اعتماد به نفس بالاتر و دانش بسیار بیشتری نیز دارند. رییس واحد پذیرش دانشگاه جورج ماسون می‌گوید، این دانش‌آموزان برای چالش‌های آکادمیک آماده‌تراند.

جانی فیست یکی از همین دانش‌آموزان، آموزش در منزل را در سن ۱۱ سالگی آغاز نمود. فیست می‌گوید: من هر لحظه در حال یادگیری چیزی بودم. او اکنون دانشجوی سال اول دانشکده‌ای در نیوجرسی است. روبرت گنارد، دانشجوی سال دوم دانشگاه بین‌المللی فلوریدا ادعا می‌کند که طی ۸ سال آموزش در منزل واقعا یاد گرفت که چگونه مطالعه کند و چگونه برای وقتش برنامه داشته باشد. هنوز هم خیلی از دانش‌آموزان به اندازه روبرت موفق نیستند.

هنری یک محقق دانشگاهی بیان می‌دارد: برای هر داستان موفقیت آموزش در منزل، به همان تعداد نیز شکست وجود دارد. مخاطرات بسیاری وجود دارد که دانش‌آموزانی که در منزل آموزش می‌بینند باید بر آن‌ها غلبه کنند. برای مثال، آن‌ها شانس‌های کمتری دارند که با سایر هم‌سن و سالان خود تعامل داشته باشند. در نتیجه، گاهی فاقد مهارت‌های اجتماعی رایج هستند. با این وجود لیپسکام اظهار می‌دارد، این مساله مهم نیست. تمایل به آموزش در منزل در حال افزایش است و ما شاهد بیشتر و بیشتر شدن آن خواهیم بود.

۱۶- گزینه ۱ صحیح است.

بهترین عنوان برای متن چیست؟

(۱) گرایش نو در تعلیم و تربیت

(۲) آینده آموزش در منزل

(۳) دانش آموزان در ایالات متحده چگونه آموزش می‌بینند. (۴) دیدگاه معلمان درباره مدارس عمومی در آمریکا

۱۷- گزینه ۲ صحیح است.

متن بیان می‌دارد که آموزش در منزل ...

(۱) معلمان آمریکا در دهه ۱۹۸۰ آن را یک روش آموزشی موثر می‌دانستند.

(۲) گرایش به سمت آن، در ابتدای ظهورش به منظور آموزش مذهبی بود.

(۳) در دوره‌ای که مدارس در آمریکا به مکان‌های خطرناکی تبدیل شدند به وجود آمد.

(۴) یک حرکت آمریکایی است که در اواخر قرن بیستم در مدارس آمریکایی آغاز شد.

۱۸- گزینه ۲ صحیح است.

ضمیمه "آن‌ها" در خط دوم به ... اشاره دارد.

(۱) فرزندان (۲) والدین (۳) مدارس (۴) گرایش‌ها

۱۹- گزینه ۴ صحیح است.

تمام موارد زیر به جز ... از جمله مزایای آموزش در منزل هستند.

(۱) دانش عمیق

(۲) توانایی برنامه‌ریزی برای مطالعه

(۳) نمرات بالاتر از متوسط در آزمون ضریب هوشی

(۴) توانایی رویارویی با چالش‌های آکادمیک

۲۰- گزینه ۴ صحیح است.

مطابق متن، هنری لیپسکام ...

(۱) طرفدار آموزش در منزل است

(۲) تحقیقی است پیرامون راه‌های کمک به دانش‌آموزان در راستای اجتماعی شدنشان

(۳) دیدگاهی کاملاً شخصی درباره رشد روزافزون آموزش در منزل است.

(۴) معتقد است دانش‌آموزانی که در منزل آموزش می‌بینند نسبت به همتایانشان کمتر اجتماعی‌اند.

ترجمه متن دوم

افرادی که از قدرت حافظه خوبی برخوردارند نیز می‌توانند مانند کسانی که دچار آسیب دیدگی مغزی شده‌اند از یادآوری‌ها استفاده کنند، که استراتژی‌هایی برای جاسازی اطلاعات به صورت سازماندهی شده به منظور یادآوری آن اطلاعات است. این امر باعث می‌شود یادآوری اطلاعاتی که تا کنون در حافظه بلند مدت ذخیره شده آسان‌تر شود. در حقیقت، سیستم‌های یادآوری، اطلاعات را ساده‌سازی نمی‌کنند بلکه آن‌ها را با جزئیات بیشتر ارائه می‌کنند. به علاوه، سیستم‌های یادآوری تمام اطلاعات جدید را به صورت پیوسته سازماندهی می‌کنند، از این رو بازیابی بخشی از آن به معنای بازیابی مابقی اطلاعات است. این حقایق نشان می‌دهند که سختی یا آسانی مطالب جدیدی که می‌آموزیم مبتنی بر این نیست که چقدر باید بیاموزیم بلکه به آنچه تاکنون آموخته‌ایم بستگی دارد.

سیستم‌های یادآوری یک روش مبتنی بر کلمات ثابت است. به منظور استفاده از آن شما باید رشته‌ای از کلمات را به همراه اعداد یاد بگیرید. چیزی شبیه این: "four is a door", three is a tree, two is shoe, one is bun

با این روش، یادگیری نسبتاً آسان است زیرا کلمات و اعداد ریتم مشابهی دارند. حالا وقتی می‌خواهید فهرستی از کلماتی که ارتباطی با یکدیگر ندارند را به یاد بیاورید، به تصاویری فکر می‌کنید که کلمات ثابت را با فهرست ترکیب می‌کند. اگر اولین قلم در فهرست صابون باشد، ممکن است شما کلوچه اسکاتلندی را که با حباب‌های صابون پوشانیده شده است تصور کنید. اگر گزینه دوم سیب است کفشی را که با سیب درست شده است به تصویر می‌کشید. بعداً، وقتی می‌خواهید فهرست را بازیابی کنید، با کلمات ثابت شروع می‌کنید و تصاویر ترکیبی به ذهن شما باز می‌گردد. تکنیک دیگر که روش لوسی نامیده می‌شود، ابتدا توسط رومانی‌های باستان استفاده شد. در ابتدا به یک مکان فکر کنید. سپس، برای هر چیزی که می‌خواهید به یاد بیاورید، تصویری مجسم کنید، چیزی که آن قلم را برای شما شبیه سازی کند. در نهایت، شما هر تصویر را در مکانی در آن موقعیت تصور می‌کنید. برای مثال، به منظور یادآوری لیست خرید از سوپرمارکت، شما می‌توانید کف اتاقتان را که پوشیده از حباب است، تصور کنید. قلم بعدی سیب است، از این رو سیب بزرگی را تصور کنید که روی صندلی درست کنار در قرار دارد و همین روش را تا انتهای فهرست ادامه دهید. وقتی می‌خواهید فهرست را به خاطر آورید، به سادگی به اتاقتان فکر می‌کنید و چیزهایی را که جا گذاشته‌اید، آنجا می‌بینید. هرچه تصوراتتان واضح‌تر باشد، یادآوری آن‌ها آسان‌تر است.

۲۱- گزینه ۱ صحیح است.

مطابق متن، سیستم‌های یادآوری ...

(۱) به ما کمک می‌کند اطلاعات را آسان‌تر به یاد بیاوریم.

(۲) به مهارت‌های حافظه‌ای افراد از زمان تولد اشاره می‌کند.

(۳) استراتژی‌هایی هستند که اطلاعات جدید را تا جایی که امکان دارد ساده می‌کنند.

(۴) به منظور انتقال اطلاعات از حافظه کوتاه‌مدت به حافظه بلندمدت استفاده می‌شود.

۲۲- گزینه ۴ صحیح است.

هدف نویسنده از آنچه در پاراگراف ۲ و ۳ آورده است، چیست؟

(۱) پیشنهادهایی برای افزایش اثربخشی سیستم‌های یادآوری

(۲) مقایسه استراتژی‌های سازماندهی اطلاعات

(۳) توصیف اینکه بهترین سیستم‌های یادآوری چگونه مورد استفاده قرار می‌گیرند.

(۴) معرفی تعدادی از سیستم‌های یادآوری

۲۳- گزینه ۱ صحیح است.

از متن می‌توان چنین استنباط کرد که اگر اطلاعات جدید به خوبی با آنچه تاکنون آموخته‌ایم متناسب باشد، ...

(۱) یادآوری آن آسان‌تر است.

(۲) بازیابی آن مشکل‌تر است.

(۳) بخشی از آن ممکن است هرگز بازیابی نشود.

(۴) ممکن است اطلاعات قدیمی را فراموش کنیم.

۲۴- گزینه ۳ صحیح است.

ضمیر "it" در خط ۲۱ به ... اشاره دارد.

(۱) اشیاء

(۲) فهرست

(۳) اتاق

(۴) تصویر

۲۵- گزینه ۴ صحیح است.

مطابق متن، روش لوسی ...

(۱) به شما کمک می‌کند قوه تخیلتان را تقویت کنید.

(۲) تکنیکی است که رومی‌های باستان برای تهیه لیست خرید از سوپر مارکت به کار می‌گرفتند.

(۳) از این نظر که از اعداد و کلمات استفاده می‌کند مشابه روش کلمات ثابت است.

(۴) این امکان را فراهم می‌آورد که تصاویر را با مکان‌ها ارتباط دهید.

ترجمه متن سوم

در مطالعه منتشر شده توسط محققان دانشگاه هاروارد در سپتامبر ۲۰۰۹، محققان اظهار می‌دارند: جوایز بیش از تنبیهات در شکل‌گیری تعاون و ایجاد منفعت در راستای مصالح عمومی در میان انسان‌ها تأثیر دارد.

دکتر گِلن لاثام، محقق جهانی در زمینه رفتار انسان، با گفته محققان موافق است. وی در تحقیقات ۳۵ ساله دریافت، تقویت رفتارهای مطلوب از طریق اعمال نیروهای مثبت، بیش از هر مهارت دیگری در ایجاد یک کلاس درس مناسب برای یادگیری تأثیرگذار است. تحقیقاتی از این دست، این عقیده را تقویت می‌کنند که اگر معلم خواستار فرمانبرداری و مشارکت دانش‌آموزان است، بهترین راه برای دستیابی به آن، تشویق دانش‌آموزان به خاطر رفتارهای درستشان است نه تنبیه آن‌ها به خاطر رفتارهای نادرستشان. برخی نمونه‌های تشویق عبارتند از: توجه معلم، لبخند زدن، تایید با تکان دادن سر، عبارات شفاهی، بلیط جایزه، امتیاز دادن و یا برچسب.

یک بُعد جالب دیگر از تحقیق این است که زمانی که هم تشویق و هم تنبیه پیشنهاد می‌گردد، جوایز منجر به پیامدهای بهتری می‌گردند. یکی از پیامدهای خوب تشویق این است که مردم تمایل بیشتری به مشارکت در منافع عمومی دارند. این دانشی ضروری برای معلم است زیرا مربیان باید محیطی خالی از ریسک و مثبت برای دانش‌آموزان فراهم کنند و اگر مربیان از جایزه به جای تنبیه استفاده کنند، احتمال بیشتری دارد که دانش‌آموزان در محیط‌های مثبت مشارکت داشته باشند. دیوید رند، نویسنده مسئول و محقق پسا دکتری در برنامه تکامل پویا در دانشگاه هاروارد می‌گوید: «جوایز می‌توانند رفتارهای انسانی را تغییر دهند و مشوقی برای مشارکت‌های اجتماعی باشند بدون هیچ پیامد منفی مخربی که از تنبیهات ایجاد می‌شود.»

محققان می‌گویند «گاهی چنین استدلال می‌شود که تنبیه افراد از تشویق آن‌ها آسان‌تر است». ما فکر می‌کنیم مساله این نیست. زندگی پر از موقعیت‌هایی است که ما می‌توانیم به یکدیگر کمک کنیم. این گونه تعاملات پر بار قالب‌های اجتماع را می‌سازند و نباید نادیده گرفته شوند.

۲۶- گزینه ۴ صحیح است.

هدف نویسنده در این متن چیست؟

(۱) بحث پیرامون دیدگاه‌های مخالف محققان پیرامون آموزش اثربخش

(۲) گزارش یافته‌های تحقیقات

(۳) مقایسه دو نظریه روانشناسی

(۴) تاکید بر مزایای جایزه دهی در نظام‌های آموزشی

۲۷- گزینه ۳ صحیح است.

کلمه "compliance" در پاراگراف ۲ از لحاظ معنایی به ... نزدیک‌تر است.

(۱) توجه (۲) درگیر شدن، التزام (۳) اطاعت، فرمانبرداری (۴) مسئولیت پذیری

۲۸- گزینه ۱ صحیح است.

از متن می‌توان چنین استنتاج نمود که ...

(۱) جایزه موجب می‌شود دانش‌آموزان بهتر یاد بگیرند.

(۲) روانشناسان و معلمان نمی‌توانند به توافق برسند که در کلاس چگونه با دانش‌آموزان رفتار کنند.

(۳) از دیدگاه روانشناسی، بسیاری از زمینه‌های یادگیری مناسب آموزش نیستند.

(۴) به‌طور معمول، معلمان دستیابی دانش‌آموزان به اهداف آموزشی را نسبت به رفتارهای آنها در اولویت قرار می‌دهند.

۲۹- گزینه ۱ صحیح است.

متن حاوی اطلاعاتی در تمام موارد زیر است به جز ...

(۱) جوایزی که معلمان می‌توانند استفاده کنند.

(۲) آثار منفی تنبیه

(۳) عکس العمل دانش‌آموزان به جوایز

(۴) چگونه دانش‌آموزان را به مشارکت در کلاس تشویق کنیم.

۳۰- گزینه ۳ صحیح است.

کدام‌یک از موارد زیر به بهترین شکل لحن کلام متن را توصیف می‌کند؟

(۱) استدلالی (۲) بی تفاوت (۳) هدفمند، عینی (۴) انتقادی

۳۱- گزینه ۳ صحیح است.

رویکرد تحقیق کیفی یک رویکرد پژوهشی است، که به منظور درک و تفسیر پدیده‌های انسانی و اجتماعی به کار می‌رود. ویژگی‌های تحقیق کیفی: الف - بررسی یک پدیده در شرایط طبیعی صورت می‌گیرد نه در شرایط آزمایشگاهی ب- گردآوری داده‌ها از طریق مشاهده مستقیم پژوهشگر انجام می‌گیرد. ج - برای گردآوری داده از واژگان تصاویر و چیزهایی از این دست استفاده می‌کنیم. د- حاصل پژوهش کیفی یک فرایند است. در پژوهش کیفی در حقیقت محیطی طبیعی را مورد نظر قرار می‌دهیم و سعی می‌شود پدیده مورد مطالعه در محیطی طبیعی درک شود.

۳۲- گزینه ۴ صحیح است.

بالا ترین سطح اندازه‌گیری است و حدود فعالیت آن مشتمل است بر کلیه عملیاتی که بر مقیاس‌های اسمی، ترتیبی و فاصله‌ای صورت می‌پذیرد. چهار عمل اصلی در آن انجام می‌پذیرد و صفر مطلق در آن وجود دارد. مقیاس نسبی مانند مقیاس فاصله‌ای است با این تفاوت که این مقیاس دارای نقطه صفر مطلق است که به عنوان مبدأ سنجش مورد استفاده قرار می‌گیرد. از این مقیاس در اندازه‌گیری‌های فیزیکی نظیر زمان، مسافت، اندازه و وزن استفاده می‌شود.

۳۳- گزینه ۲ صحیح است.

ضریب همبستگی ایزاری آماری برای تعیین نوع و درجه رابطه یک متغیر کمی با متغیر کمی دیگر است. ضریب همبستگی، یکی از معیارهای مورد استفاده در تعیین همبستگی بین دو متغیر است. ضریب همبستگی شدت رابطه و نوع رابطه (مستقیم یا معکوس) را نشان می‌دهد. این ضریب بین ۱ تا -۱ است و در عدم وجود رابطه بین دو متغیر، برابر صفر است. مفروضه‌های ضریب همبستگی پیرسون: رابطه بین دو متغیر خطی باشد. توزیع‌ها دارای شکل مشابه باشند. نمودار پراکندگی یکسان باشد. مقیاس‌های اندازه‌گیری تعیین‌کننده‌ی انتخاب روش محاسبه‌ی ضریب همبستگی است. برای مثال برای مقیاس رتبه‌ای ما باید از ضریب همبستگی مطلوب آن استفاده کنیم.

جدول تناسب محاسبه‌ی ضریب همبستگی متناسب با نوع مقیاس

سطح سنجش متغیرها		آزمون‌های آماری
متغیر وابسته Y	متغیر مستقل X	
اسمی	اسمی	خی دو -فی- ویکرامر-لاندا
اسمی	ترتیبی	خی دو -فی- ویکرامر-لاندا
اسمی	فاصله‌ای یا نسبی	تحلیل واریانس یک طرفه -تیتست
ترتیبی	اسمی	خی دو -فی- ویکرامر-لاندا
ترتیبی	ترتیبی	ضریب همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن
فاصله‌ای نسبی	اسمی	خی دو -فی- ویکرامر-لاندا
فاصله‌ای نسبی	فاصله‌ای نسبی	ضریب همبستگی پیرسون r
فاصله‌ای نسبی	ترتیبی	ضریب همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن

۳۴- گزینه ۱ صحیح است.

در تحقیقات علوم انسانی جهت قابل اندازه‌گیری کردن داده‌ها نیاز به تعریف عملیاتی است. تعریف عملیاتی، تعریفی است که بر ویژگی‌های قابل مشاهده استوار است. در این بیان عبارت «قابل مشاهده» به نکته مهمی در تعریف عملیاتی اشاره دارد. تعریف عملیاتی فعالیت‌های محقق را در اندازه‌گیری یا دستکاری یک متغیر مشخص می‌سازد. به عبارت دیگر تعریف عملیاتی راهنمای محقق است در آنچه که باید انجام گیرد و شیوه انجام گرفتن آن. اولین عمل جهت انجام تعریف عملیاتی تعریف سازه‌ها و سپس گزاره‌ها است. محقق ممکن است با یک سری از سازه‌ها مثل یادگیری، یا اضطراب سروکار داشته باشد. قبل از آن که وی بتواند آن‌ها را به صورت تجربی مورد مطالعه قرار دهد باید تصمیم بگیرد که چه نوع رویدادهای قابل مشاهده‌ای معرف این سازه‌ها می‌باشند. زمانی که یک مفهوم یا سازه به صورت عملیاتی تعریف شود، نشانگرها و اعمالی که بتوانند اطلاعات مربوط به آن مفهوم یا سازه را فراهم نمایند، مشخص می‌شود. تعریف عملیاتی باید طوری انجام پذیرد که چنانچه هر پژوهشگری در شرایط مشابه به اندازه‌گیری سازه یا مفهوم مورد مطالعه بپردازند، نتیجه یکسانی به دست آورد. باید توجه داشت که تعریف عملیاتی سازه‌ها به آسانی صورت نمی‌گیرد زیرا تنها یک تعریف تجربی از آن‌ها وجود ندارد. برای مثال پرخاشگری در برخی شرایط آسیب رساندن عمدی به دیگری تعریف می‌گردد، در حالی که در شرایط دیگر این تعریف معنا ندارد. بنابراین تعریف عملیاتی تا حد زیادی به شرایط مساله تحقیق و فرهنگ محقق بستگی داشته و نمی‌تواند تمام معانی علمی یک مفهوم را شامل شود. یکی دیگر از هدف‌های آن نیز محدود کردن معنای واژه‌ها است.

۳۵- گزینه ۳ صحیح است.

مطالعه موردی به زبان ساده، روشی است که از منابع اطلاعاتی هرچه بیشتر برای بررسی نظام‌مند افراد، گروه‌ها، سازمان‌ها یا رویدادها استفاده می‌کند. مطالعات موردی، هنگامی انجام می‌شوند که پژوهشگر نیازمند فهم یا تبیین یک پدیده است. مطالعه موردی یکی از روش‌های تحقیق کیفی است. مورد مورد بررسی حتی می‌تواند یک جامعه‌ی کوچک آماری مثل کلاس دوم ابتدایی باشد که به صورت عمیق و در طول زمان مورد بررسی عمیق قرار می‌گیرد.

۳۶- گزینه ۱ صحیح است.

اعتبار درونی با این امر که تا چه اندازه یافته‌های تحقیق که با استفاده از یک نمونه به دست آمده است به گروه وسیع‌تری از آزمودنی‌ها با شرایط دیگری قابل تعمیم است سروکار دارد ۱. انتخاب اختلافی: در برخی از طرح‌های آزمایشی ممکن است پژوهشگر ناخواسته افراد قوی‌تری را برای گروه آزمایشی انتخاب کند. ۲. افت آزمودنی: در طول اجرای تحقیق ممکن است برخی از آزمودنی‌ها به دلایل مختلف از ادامه مشارکت در تحقیق خودداری کنند. ۳. پیش‌آزمون: در بسیاری از طرح‌های آزمایشی که در علوم رفتاری اجرا می‌شود، معمولاً قبل از عمل آزمایشی، یک پیش‌آزمون بر آزمودنی‌ها اجرا می‌شود. پس از پیش‌آزمون عمل آزمایشی اجرا شده و سرانجام آزمون نهایی اجرا می‌شود. از آنجا که معمولاً پیش‌آزمون و پس‌آزمون مشابه است، آزمودنی‌ها با گذراندن پیش‌آزمون تجربه بیشتری کسب می‌کنند و در آزمون نهایی پاسخ‌های بهتری عرضه می‌کنند. ۴. ابزار اندازه‌گیری: برای سنجش متغیر وابسته به کار می‌رود باید از قابلیت اعتماد و اعتبار لازم برخوردار باشد. ۵. تداخل اعمال آزمایشی: اگر آزمودنی‌های گروه کنترل بدانند که عملکردشان با گروه دیگر مقایسه می‌شود ممکن است سعی کنند برتری خود را نشان دهند. به عبارت دیگر اگر آزمودنی‌ها از شرایط آزمایشی یکدیگر با اطلاع باشند، این امر می‌تواند به عدم تفکیک اعمال گروه آزمایشی و کنترل از یکدیگر منجر شود. ۶. هم‌زمانی: چنانچه طرح تحقیق هم‌زمان با اجرای یک فعالیت مشابه به اجرا در بیاید، یا رویداد باقوه موثری روی متغیر وابسته اثر بگذارد در این صورت ممکن است نتیجه آزمایش خدشه‌دار گردد. ۷. بلوغ: ممکن است در جریان اجرای تحقیق آزمودنی‌ها از نظر جسمانی و روانی تغییر کنند. ۸. تعامل (اثر متقابل) انتخاب با سایر عوامل: در برخی از طرح‌های آزمایشی، عامل انتخاب آزمودنی‌ها با برخی از عوامل از جمله رشد آنان تعامل داشته و در نتیجه تحقیق تاثیر می‌گذارد. ۹. رگرسیون آماری: بعضی اوقات آزمودنی‌ها براساس نمره کسب شده در یک درس (یا صفت متغیر) به گروه‌های آزمایشی و گواه منتسب می‌شوند. در این حالت ممکن است افرادی انتخاب شوند که در انتهای طیف مقیاس اندازه‌گیری باشند. ۱۰. تحلیل آماری: استفاده از روش‌های آماری نامناسب ممکن است باعث نتیجه‌گیری‌های غیر دقیق شود. ۱۱. سوءگیری پژوهشگر: در برخی از موارد پژوهشگر ممکن است انتظارات خود را از نتایج آزمایش به آزمودنی‌ها تلقین کند که این خود بر نتایج آزمایش اثرگذار است.

۳۷- گزینه ۱ صحیح است.

چون تنها در گزینه یک حجم نمونه به حجم جامعه نزدیک‌تر است و در نتیجه معلمان یک ناحیه برآورد بیشتری به دست می‌دهند. در سایر گزینه‌ها جامعه‌ها بزرگ‌تر و حجیم‌تر است.

۳۸- گزینه ۲ صحیح است.

تعریف و انواع روایی: روایی اصطلاحی است که به هدفی که آزمون برای تحقق بخشیدن به آن درست شده است، اشاره می‌کند، به عبارت دیگر، آزمونی دارای روایی یا اعتبار است که برای اندازه‌گیری ویژگی مورد نظر کافی و مناسب باشد.

روایی محتوا: هیچ‌گونه روش آماری برای تعیین روایی محتوایی وجود ندارد. در عوض برای تعیین روایی محتوایی یک آزمون از قضاوت متخصصان مربوط به آن حیطة استفاده می‌شود. به عنوان مثال تنها متخصصان تربیت بدنی مشخص کنند که یک آزمون جسمانی کدام یک از قابلیت‌های جسمانی را اندازه‌گیری می‌کند. با این حال قضاوت‌های مربوط به روایی محتوا نه قطعی هستند نه نهایی. آزمون‌ها معمولاً از سطوح مختلف روایی برخوردارند و متخصصان در قضاوت‌های خود همیشه با همدیگر توافق ندارند.

روایی ملاکی: منظور از روایی ملاکی میزان ارتباط بین نمرات حاصل از یک آزمون با نمرات حاصل از یک آزمون یا وسیله اندازه‌گیری دیگری است. در روایی ملاکی، میزان ارتباط بین نمرات حاصل از یک آزمون با نمرات حاصل از یک آزمون یا وسیله اندازه‌گیری دیگر مدنظر است، بنابراین، هر زمان که از نمرات یک آزمون برای پیش‌بینی عملکرد افراد در آزمون دیگری استفاده کنیم، با روایی ملاکی سروکار داریم. آزمون دوم که عملکرد فرد در آن پیش‌بینی می‌شود، ملاک نامیده می‌شود. چهار ویژگی مهم روایی ملاکی ثبات، دسترس، جهت‌گیری و مرتبط بودن است. مرتبط بودن مهم‌ترین خصیصه آن است.

روایی پیش‌بینی: این روایی ویژه آزمون‌های است که برای پیش‌بینی موفقیت افراد در امور تحصیلی یا شغلی به کار می‌رود (مثلاً استفاده از آزمون‌های ورودی دانشگاه برای پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی داوطلبان ورود به دانشگاه‌ها در جریان تحصیل در دانشگاه)

روایی هم‌زمان: روایی هم‌زمان نوعی از روایی پیش‌بینی است که در آن به جای تعیین رابطه بین دو آزمون پس از گذشت یک فاصله زمانی، رابطه بین دو آزمون به‌طور هم‌زمان تعیین می‌شود. هدف از تعیین روایی هم‌زمان بین دو آزمون این است که معلوم کنیم آیا می‌توان یکی از دو آزمون را به جای دیگری مورد استفاده قرار داد یا نه.

روایی سازه: روایی سازه بیشتر از روایی محتوایی جنبه نظری دارد. بنا بر تعریف، یک آزمون در صورتی دارای روایی سازه است که نمرات حاصل از اجرای آن با مفاهیم و سازه‌های نظری مورد نظر مربوط باشد.

۳۹- گزینه ۱ صحیح است.

خطاهای نوع اول و دوم دسته‌بندی انواع خطاها در آزمون فرض آماری هستند. دو نوع خطا ممکن است در طی آزمون فرض صفر H_0 در مقابل متمم آن H_1 رخ دهد:

خطای نوع اول (منفی کاذب): فرض صفر درست باشد و آزمون فرض آن را رد کند.

خطای نوع دوم (مثبت کاذب): فرض صفر درست نباشد و آزمون فرض آن را قبول کند.

تصمیم‌گیری		واقعییت
رد H_0	قبول H_0	
خطای نوع اول	تصمیم درست	H_0
تصمیم درست	خطای نوع دوم	H_1

۴۰- گزینه ۱ صحیح است.

واحد تحلیل: کوچک‌ترین جزء پیکره متن است که برای رسیدن به هدف تحقیق، اندازه‌گیری و شمارش می‌شود. واحد تحلیل اغلب می‌تواند در بردارنده کلمه، جمله، پاراگراف، عکس یا صفحه باشد که البته هریک از این واحدها به تناسب نوع متن و هدف پژوهش انتخاب می‌شوند.

۴۱- گزینه ۴ صحیح است.

در این طرح آزمودنی‌های متجانس به روش تصادفی به چهار گروه تقسیم و دو گروه برای آزمایش و دو گروه برای کنترل یا گواه در نظر گرفته می‌شوند. سپس در یکی از گروه‌های آزمایش و کنترل پیش‌آزمون برگزار می‌شود. آنگاه دو گروه آزمایش تحت تأثیر متغیر مستقل قرار می‌گیرند. سپس از همه گروه‌های چهارگانه آزمون به عمل می‌آید و نتایج از طریق تحلیل واریانس دو طرفه مقایسه می‌شود. برای مقایسه نتایج گروه‌های آزمایش و شاهد که از آنها پیش‌آزمون گرفته شده، از تحلیل کوواریانس استفاده می‌شود. در این طرح کنش متقابل بین پیش‌آزمون و متغیر مستقل کنترل می‌شود.

۴۲- گزینه ۱ صحیح است.

شبه آزمایش‌ها یا مطالعات نیمه‌آزمایشی در شرایطی به کار می‌روند که مطالعه امکان وجود روابط علت - معلول مد نظر باشد؛ در حالی که امکان کنترل در متغیرهای مورد مطالعه میسر نیست تقریباً تمام آزمایش‌های میدانی در ردیف شبه آزمایش‌ها قرار می‌گیرند. از جهات دیگر این نوع تحقیق همان شرایط و مشخصات آزمایش را داراست. در این روش محقق با آگاهی از محدودیت‌ها سعی دارد تحقیق خود را به تحقیق آزمایشی واقعی نزدیک کند.

۴۳- گزینه ۳ صحیح است.

این طیف به طیف فاصله اجتماعی نیز معروف است. براساس این طیف سعی می‌گردد میزان پذیرش یا طرد یک فرد یا گروه به وسیله افراد یا گروه‌های دیگر مورد سنجش قرار گیرد. در این طیف فرد می‌تواند تمایل یا عدم تمایل خود را نسبت به فرد یا موضوعی در یکی از درجات طیف مشخص کند.

۴۴- گزینه ۴ صحیح است.

۴۵- گزینه ۴ صحیح است.

میانگین ۱۰ داده آماری $\{X_1, \dots, X_{10}\}$ برابر ۵ است. یعنی:

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^{10} X_i}{10} \rightarrow \sum_{i=1}^{10} X_i = 50$$

میانگین ۲۰ داده آماری $\{Y_1, \dots, Y_{20}\}$ برابر ۱۰.۵ است. یعنی:

$$\bar{Y} = \frac{\sum_{i=1}^{20} Y_i}{20} \rightarrow \sum_{i=1}^{20} Y_i = 200$$

حال میانگین هر دو داده به صورت زیر به دست می‌آید:

$$\bar{Z} = \frac{\text{مجموع کل داده ها}}{\text{تعداد کل داده ها}} = \frac{\sum_{i=1}^{10} X_i + \sum_{i=1}^{20} Y_i}{10 + 20} = \frac{200 + 50}{30} = 8/33$$

۴۶- گزینه ۲ صحیح است.

روش فراتحلیل را اولین بار جین گلاس رئیس انجمن تحقیقات آموزشی آمریکا در سال ۱۹۷۶ به کار برد. در تعریف فراتحلیل گفته‌اند: «فراتحلیل مجموعه‌ای از روش‌های آماری است که برای یکپارچه کردن نتایج حاصل از پژوهش‌های همبستگی و نیمه تجربی به کار می‌رود «گلاس که خود در واقع بنیانگذار روش فراتحلیل است می‌گوید: «فراتحلیل، تحلیل تحلیل‌هاست». به عبارت دیگر در این روش تحلیل‌ها و تحقیقاتی که درباره یک موضوع انجام شده است گردآوری شده و مورد تحلیل مجدد قرار می‌گیرند و تحقیقات در یک طیف خاص از ضعیف به قوی رتبه‌بندی می‌شوند. در روش فراتحلیل سعی می‌شود یافته‌ها در قالب مفاهیم کمی و آماری قوی قرار داده شوند تا هماهنگی بیشتری در تحقیقات حاصل شود. بنابراین یکی از مهم‌ترین خدمات فراتحلیل این است که در این نوع تحقیقات نقاط قوت و ضعف تحقیقات انجام شده مشخص شده و از ناهماهنگی‌ها تا حدودی کاسته می‌شود. فراتحلیل با ترکیب نتایج پژوهش‌ها مسلماً نتایج منسجم و قوی‌تری را به دست می‌دهد. در روش فراتحلیل مهم‌ترین روش‌های آماری که مورد استفاده قرار می‌گیرند شاخص‌های گرایش به مرکز، شاخص‌های پراکندگی، t استودنت، مجذور کا و همبستگی می‌باشند.

مزایای روش فراتحلیل

الف) محققى که فراتحليل انجام مى‌دهد باید مهم‌ترین تحقیقات انجام شده در یک زمینه را جمع‌آوری کرده و بر آن موضوع تسلط یابد، بنابراین با جمع‌آوری این تحقیقات نه تنها از پیش‌داوری فراتحليل‌گر کاسته مى‌شود، بلکه محقق با ذهنی بازتر و منتقدانه‌تر به تحقیقات مى‌نگرد.
 ب) با طبقه‌بندی و کدگذاری تحقیقات در زمینه‌ای خاص قضاوت محقق بسیار جامع‌تر است.
 ج) فراتحليل با تحليل مجدد پژوهش‌ها نقاط ضعف و قوت آنها را شناسایی کرده و بر تحقیقات قوی‌تر تکیه خواهد کرد.
 د) مسلماً نتایج فراتحليل بسیار قوی‌تر از تحقیقات پراکنده است.

۴۷- گزینه ۲ صحیح است.

زمانی از آزمون t مستقل استفاده مى‌شود که بخواهیم "یک متغیر" را در "دو گروه" "مقایسه" کنیم. اما جهت استفاده در طرح‌های شبه‌آزمایشی یک گروهی با استفاده از پیش‌آزمون و پس‌آزمون جهت بررسی اثر متغیر مستقل بر وابسته در شرایط نرمال بودن توزیع‌ها از t گروه‌های همبسته استفاده مى‌شود.

۴۸- گزینه ۱ صحیح است.

فضای نمونه این مسأله به صورت زیر است:

$$S = \{(1,1), (1,2), \dots, (1,6), (2,1), \dots, (2,6), \dots, (6,6)\}$$

که تعداد اعضای نمونه برابر است با: ۳۶

پیشامد خواسته شده به صورت زیر است:

$$P = \{(1,1), (1,2), (2,1)\}$$

پس جواب مسأله به صورت زیر است:

$$\frac{|P|}{|S|} = \frac{3}{36} = 12$$

۴۹- گزینه ۳ صحیح است.

برای تحلیل واریانس، تصمیم‌گیری درباره این امر را مورد توجه قرار مى‌دهیم که آیا تفاوت‌های مشاهده شده بین بیش از دو میانگین نمونه‌ای را می‌توان معلول تصادف دانست و یا اینکه بین میانگین‌های جامعه‌های مورد نمونه‌گیری تفاوت‌های واقعی وجود دارد. برای مقایسه میانگین دو یا چند جامعه (یعنی تأثیر یک متغیر مستقل گروه‌بندی بر یک متغیر کمی وابسته) از این آزمون استفاده مى‌شود. در این آزمون متغیر وابسته باید کمی و متغیر مستقل گروه‌بندی دارای سطوح محدود باشد.

۵۰- گزینه ۴ صحیح است.

همبستگی تفکیکی نوعی همبستگی است که ضمن محاسبه میزان رابطه خطی بین دو متغیر، اثر سایر متغیرها را کنترل مى‌کند. در واقع ضریب همبستگی تفکیکی، نوعی کنترل آماری است که از طریق آن می‌توان اثر یک یا چند متغیر را کنترل کرد. این ضریب، میزان همبستگی بین یک متغیر مستقل با یک متغیر وابسته را، پس از حذف میزان همبستگی این دو متغیر با یک یا چند متغیر مستقل دیگر، نشان مى‌دهد. پیش فرض‌ها: تمامی متغیرها باید متقارن و دارای مقیاس کمی (فاصله‌ای یا نسبی) باشند. یعنی هم دو متغیر اصلی و هم متغیرهای کنترل باید کمی باشند. متغیرهای مورد آزمون باید رابطه خطی با همدیگر داشته باشند.

روان‌شناسی تربیتی

۵۱- گزینه ۴ صحیح است.

در مباحث سبک‌های یادگیری و ترجیحات > افراد جهت یادگیری مفاهیم درسی و تجارب یادگیری نمی‌توان هرگز با قاطعیت بیان کرد که یک جنس در کدام زمینه بر دیگری برتری دارد.

۵۲- گزینه ۲ صحیح است.

در روان‌شناسی تربیتی، نظریه اسناد می‌کوشد تا تبیین‌های دانش‌آموزان را برای پیروزی و شکست‌های آنان در موقعیت‌های کلاسی به‌طور نامداری وصف کند. واین دریافت که اسنادها در الگوهایی کلی جای می‌گیرند و افراد تمایل دارند پیروزی‌ها و شکست‌های خود را به چهار عامل اسناد بدهند: توانایی، تلاش، شانس و دشواری تکلیف. این اسنادها را می‌توان در سه بعد طبقه‌بندی کرد: نخست بعد مکان کنترل که می‌تواند درونی یا بیرونی باشد، به معنای اینکه علت، درون یادگیرنده است یا بیرون از او. بعد دوم، بعد پایداری است که معنای درجه ثبات در طول زمان یا قابلیت تغییر آن است. تأثیر نخست بعد ثبات بر انتظار فرد از راه‌های اعمال فرد در آینده است. بعد سوم، بعد قابلیت کنترل است و از میزان کنترلی حکایت می‌کند که دانش‌آموز بر موقعیت یادگیری دارد، یعنی قابل کنترل یا غیرقابل کنترل بودن موقعیت یادگیری در اینجا توانایی افراد سندی درونی است که به فرد درون خود نسبت می‌دهد.

۵۳- گزینه ۳ صحیح است.

پیاژه، یادگیری را بر اثر رشد و تکامل ذهنی و داد و ستد با محیط اجتماعی و مادی امکان پذیر می‌داند و بر همین اساس است که رشد روانی و فکری یادگیرندگان را معلول چهار چیز می‌داند:

۱. رشد طبیعی و زیستی؛

۲. تجربه در محیط مادی و فیزیکی؛

۳. تجربه در محیط اجتماعی؛

۴. تعادل یابی

به نظر پیاژه یادگیری افزودن بر داشته‌های قبلی فرد است که در جریان تجربه تازه می‌شود.

۵۴- گزینه ۱ صحیح است.

برای تمامی کسانی که در زمینه روان‌شناسی یادگیری فعالیت می‌کنند، روشن است که افراد با روش‌های متفاوت از یکدیگر یاد می‌گیرند. این همان چیزی است که تحت عنوان سبک یادگیری ترجیحی شهرت یافته است. سبک یادگیری به شکل‌های متفاوتی تعریف شده است از جمله:

• روش خاص که افراد با استفاده از آن یاد می‌گیرند.

• روش خاص که افراد برای تفکر و پردازش اطلاعات آن را به روش‌های دیگر ترجیح می‌دهند.

• روشی که افراد برای کسب دانش و مهارت‌ها از آن استفاده می‌کنند.

• عادت‌ها، راهبردها و یا رفتارهای ذهنی منظمی که افراد در مورد یادگیری خصوصا یادگیری ارادی از خود نشان می‌دهند.

۵۵- گزینه ۳ صحیح است.

پیش فرض‌های الگوی پردازش اطلاعات:

۱- اطلاعات به صورت گام به گام یا مرحله‌ای پردازش می‌شود و از دریافت محرک تا رسیدن به پاسخ ادامه می‌یابد.

۲- پردازش اطلاعات در تمام فعالیت‌های شناختی، مانند: دریافت، مرور، تفکر، حل مساله و فراموشی وجود دارد.

۳- نظام پردازش اطلاعات، نظام تعاملی است، یعنی اطلاعاتی که از قبل در حافظه ذخیره شده است بر ادراک و توجه اثر می‌گذارد.

۵۶- گزینه ۲ صحیح است.

مکتب شناختی برخلاف رفتارگرایان بر فرایندهای عالی ذهنی مانند تفکر؛ تعقل؛ ادراک و مساله‌گشایی تاکید دارد. از دیدگاه طرفداران این مکتب؛ حافظه؛ انگیزش و تفکر نقش مهمی در یادگیری که فرایندی درونی است، دارد. براساس دیدگاه‌های جدید موجود در این نظریه؛ یادگیری فرایندی است که طی آن؛ دانش و اطلاعات به وسیله خود یادگیرنده؛ کسب، پردازش، دست‌کاری و به یاد سپرده می‌شود و سپس دانش و اطلاعات کسب شده در موقعیت مناسب به وسیله خود یادگیرنده به یاد آورده می‌شود و با دانش و اطلاعات جدید پیوند می‌خورد.

دیوید آزوبل یکی از نظریه پردازان معروف یادگیری شناختی می‌باشد که نظریه‌اش به نظریه یادگیری معنی‌دار کلامی شهرت دارد. این نظریه بیش از نظریه‌های دیگر یادگیری با یادگیری‌های آموزشی سروکار دارد و در اصل برای توجیه مسائل یادگیری کلامی مربوط به مطالب درسی تدوین شده است. در نظریه آزوبل مانند سایر نظریه‌های یادگیری شناختی، ساخت شناختی و تغییراتی که بر اثر یادگیری در آن ایجاد می‌شود، اساس و پایه یادگیری را تشکیل می‌دهد. در این نظریه ساخت شناختی بر دانش‌های کلی و عمده فرد در یک زمینه بخصوص علمی و تحصیلی دلالت می‌کند. این ساخت شناختی در هر فرد به صورت یک هرم فرضی می‌باشد که در آن کلی‌ترین مسائل و مفاهیم در رأس این هرم و مفاهیمی که از کلیت و جامعیت کمتری برخوردارند، در قسمت میانه هرم و اطلاعات جزئی‌تر و دانش واقعیت‌ها و امور در قاعده هرم قرار دارند. معنی در نظریه آزوبل جایگاه مهمی دارد و وابسته به وجود نوعی قرینه یا معادل ذهنی در ساخت شناسی می‌باشد یعنی وقتی مفهومی معادل با مفاهیمی باشد که از پیش در ساخت شناختی فرد وجود دارد آن مفهوم معنی‌دار است به بیان دیگر مطالب معنی‌دار با مطالب یادگرفته شده قبلی ارتباط دارند در حالی که مطالبی که به طور طوطی‌وار یاد گرفته شده‌اند در ذهن بدون ارتباط با یکدیگر انباشته می‌شوند. اگر یادگیرنده بتواند مطالب جدیدی را که می‌آموزد با مطالب آموخته شده قبلی ربط دهد یادگیری او به نحو معنی‌دار انجام خواهد گرفت. آزوبل معتقد است که یادگیری هجاهای بی‌معنی نمونه‌ای از یادگیری مطالب غیر معنی‌دار و طوطی‌وار می‌باشد چون ایجاد ارتباط بین این هجاها و مطالب قبلاً آموخته شده امکان‌پذیر نیست وقتی مطالب تازه وارد ساخت شناختی فرد می‌شوند هر یک از آنها در جای مناسب خود و در زیر مطالب جامع و کلی قرار می‌گیرند در این صورت است که یادگیری معنی‌دار صورت می‌گیرد بنابراین یادگیری معنی‌دار مستلزم آن است که مطالب هنگام یادگیری جذب هرم ساخت شناختی شوند آزوبل این فرایند جذب شدن مطالب در ساخت شناختی را شمول می‌نامند. فرایند شمول عبارت است از مربوط ساختن مفهومی تازه به مفهومی که از پیش در ساخت شناختی موجود بوده است آزوبل اصطلاح شمول شده را به جای مفهوم یا اندیشه مورد استفاده قرار داده است. با استفاده از تغییر شمول‌کننده می‌توان گفت یادگیری معنی‌دار فرایندی است که در آن مطلبی مشمول مطلب کلی‌تر می‌شود در نظریه آزوبل دو نوع شمول‌کننده وجود دارد: ۱- شمول‌کننده اشتقاقی: وقتی مطلب تازه، مورد به‌خصوصی از مطالب موجود در ساخت شناختی است و یا وقتی مطلب تازه آنقدر به مطالب ساخت شناختی شباهت دارد که می‌توان آن را مستقیماً بخش مشتق شده‌ای از مطالب ساخت شناختی دانست یادگیری را شمول اشتقاقی می‌نامند. ۲- شمول‌کننده همبستگی: هرگاه مطلب تازه مورد خاصی از مطالب و مفاهیم موجود در ساخت شناختی نباشد یادگیری آن از طریق شمول همبستگی انجام می‌گیرد. آزوبل معتقد است یادگیری از طریق شمول همبستگی معمول‌تر از یادگیری از طریق شمول اشتقاقی است. بعد از اینکه مطلبی یاد گرفته شد یعنی تحت شمول مطالب موجود در ساخت شناختی قرار گرفت به مرور به ساخت شناختی

که در آن جذب شده است شبیه می‌گردد تا زمانی که مطلب جدید از مطالبی که به آنها جذب شده است قابل تمییز باشد یادآوری مطلب امکان‌پذیر است اما اگر این مطلب مورد استفاده قرار نگیرد به تدریج و با گذشت زمان تمایز خود را با ساخت شناختی قبل از دست می‌دهد و دیگر قابل یادآوری نخواهد بود برطبق نظر آزرول مطلب آموخته شده در ابتدا قابل یادآوری می‌باشد اما پس از مدتی که بدون استفاده باقی ماند دیگر قابل یادآوری نیست اما قابل بازشناسی می‌باشد یعنی یادگیرنده می‌تواند آن مطلب را از میان مطالب دیگر بازشناسی کند و سرانجام اگر مطالب آموخته شده باز هم بدون استفاده باقی ماند نه قابل یادآوری خواهد بود و نه قابل بازشناسی اما در یادگیری مجدد یا بازآموزی زودتر از مطالبی که اصلاً آموخته نشده‌اند یاد گرفته خواهد شد این فرایند شمول زوالی نامیده می‌شود و آن عبارت است از زوال هویت و استقلال مطالب آموخته شده بر اثر گذشت زمان. به عقیده آزرول نقش شمول زوالی، کاهش بار حافظه و افزایش کارایی سازمان شناختی است (در نتیجه با این توضیحات می‌توان نتیجه گرفت که پاسخ سازمان سنجش اشتباه است).

۵۷- گزینه ۱ صحیح است.

نظریه اسناد یکی از نظریه‌های پویای روانشناسی است که به تبیین و تشریح ادراک افراد از وقایع می‌پردازد. فرض اساسی این نظریه این است که افراد می‌خواهند بدانند چرا خود و دیگران پیامد خاصی را تجربه می‌کنند. ما می‌خواهیم علت‌های نهفته در موقعیت‌ها و شکست‌ها، پیروزی‌ها و مصیبت‌ها، مقبولیت‌ها یا طرد شدن‌های اجتماعی‌مان را بدانیم. بعد از اینکه پیامدهای زندگی‌مان را تجربه کردیم ممکن است این سؤال‌ها را از خودمان بپرسیم؛ چرا در امتحان شیمی رد شدم؟ چرا فلانی از دانشگاه اخراج شد؟ چرا این آدم فقیر است و یا اینکه چرا فلان نامزد انتخاباتی پیروز شد؟ پس این تئوری به دنبال علیت افراد از نتایج پیامدهایشان است. در روان‌شناسی تربیتی، نظریه اسناد می‌کوشد تا تبیین‌های دانش‌آموزان را برای پیروزی و شکست‌های آنان در موقعیت‌های کلاسی به‌طور نامداری وصف کند. و این دریافت که اسنادها در الگوهای کلی جای می‌گیرند و افراد تمایل دارند پیروزی‌ها و شکست‌های خود را به چهار عامل اسناد بدهند: توانایی، تلاش، شانس و دشواری تکلیف. این اسنادها را می‌توان در سه بعد طبقه‌بندی کرد: نخست بعد مکان کنترل که می‌تواند درونی یا بیرونی باشد، به معنای اینکه علت درون یادگیرنده است یا بیرون از او. بعد دوم، بعد پایداری است که به معنای درجه ثبات در طول زمان یا قابلیت تغییر آن است. تأثیر نخست بعد ثبات بر انتظار فرد از راه‌های اعمال فرد در آینده است. بعد سوم، بعد قابلیت کنترل است و از میزان کنترلی حکایت می‌کند که دانش‌آموز بر موقعیت یادگیری دارد، یعنی قابل کنترل یا غیر قابل کنترل بودن موقعیت یادگیری

۵۸- گزینه ۴ صحیح است.

مرحله چهارم، دوره کفایت: سعی و کوشش و تحقق عمل در مقابل کهتری و حقارت (۶ تا ۱۱ سالگی)

- در این مرحله، کودک شروع به مدرسه و در معرض تأثیرات اجتماعی جدیدی قرار می‌گیرد.

- از طریق همسان‌سازی با والد جنس مخالف بر مشکلات خود فائق می‌آید.

- او یاد می‌گیرد برای آنکه از نظر اجتماعی مورد تایید باشد باید چیزی تولید کند و در فعالیت‌های بزرگسالان شرکت کند.

- مشکلی که ممکن است پیش آید احساس عدم توانایی در برآورده کردن چیزی است که بزرگسالان از او می‌خواهند (عقده کهتری). چه کار باید کرد: از نظر زیستی تغییرات مهمی در کودک دیده نمی‌شود به همین جهت در اصطلاح تحلیل روانی این مرحله را مرحله کمون یا آرامش نامیده‌اند. حالت سکون این دوره مقدمه طوفان‌های دوره نوجوانی است؛ با این وجود در این دوره پسران پرخاشجوتر و دختران پذیراتر هستند و دنیای کودک در این دوره وسیع‌تر و پیچیده‌تر می‌شود. مدرسه و نظام اجتماعی آن به صورت یک جهان تازه برای او مطرح می‌شود و دنیای همسالان به اندازه جهان بزرگسالان برایش اهمیت پیدا می‌کند. در این مرحله باید تمام تلاش صورت بگیرد تا در بین همسالان نوعی رقابت سالم برقرار شود و از حالت معکوس آن که رقابت منفی است جلوگیری شود. اینکه کودکان تا چه اندازه‌ای خود را در پروراندن مهارت‌هایشان خوب تلقی کنند، عمدتاً به وسیله نگرش‌ها و رفتارهای والدین و معلمانشان تعیین می‌شود:

اگر کودکان سرزنش، مسخره یا طرد شوند، احتمالاً احساس حقارت و بی‌کفایتی را پرورش خواهند داد. از طرف دیگر، تحسین و تقویت، احساس شایستگی آن‌ها را پرورش می‌دهد و آن‌ها را به تلاش و رشد ترغیب می‌کند پیامد بحران در هریک از این چهار مرحله کودکی، بیشتر به افراد دیگر بستگی دارد تا به خود کودک و حل آن بیشتر نتیجه آن چیزی است. بر کودک تحمیل شده تا آنچه کودک می‌تواند انجام دهد. اگرچه ما از تولد تا ۱۱ سالگی، استقلال روزافزون را تجربه می‌کنیم، رشد روانی اجتماعی‌مان به مقدار زیاد به رفتارها و نگرش‌های والدین و معلمانشان وابسته است. اما در چهار مرحله آخر رشد روانی اجتماعی، کنترل فزاینده‌ای بر محیطمان داریم. ما هشیارانه دوستان، همکاران، شغل و همسرمان را انتخاب می‌کنیم؛ با این حال این انتخاب‌های آگاهانه تحت تأثیر ویژگی‌های شخصیتی قرار دارند که آنها را در طول چهار مرحله اول رشد روانی اجتماعی، از تولد تا نوجوانی پرورش داده‌ایم. اینکه ما در این نقطه عمدتاً اعتماد، خودمختاری، ابتکار و سخت‌کوشی از خود نشان دهیم یا بی‌اعتمادی، تردید، گناه و حقارت صرف‌نظر از اینکه تا چه اندازه‌ای ممکن است بعداً مستقل باشیم- بر روند زندگی ما تأثیر خواهد گذاشت. بنابراین اجازه این را دادن به کودک که شخصاً کارهایش را انجام دهد و برای پیشرفتش در آنها مورد تمجید و تحسین قرار گیرد به کوشا شدن و ساختن وی منجر می‌شود. محدودیت فعالیت‌های کودک و انتقاد مداوم از کارهایی که انجام می‌دهد به احساس حقارت در وی می‌انجامد.

۵۹- گزینه ۲ صحیح است.

برای بسیاری از روان‌شناسان، برجسته‌ترین تحقیق اسکینر، تحقیقی است که برای تعیین آثار برنامه‌های مختلف تقویت انجام داده است. اولین پژوهش درباره فشار دادن میله در جعبه اسکینر، نقش ضروری تقویت در رفتار کنشگر را نشان داد. در آن موقعیت، رفتار موش برای هر بار فشار دادن میله تقویت شد؛ یعنی موش برای هر بار پاسخ درست دادن، غذا دریافت کرد. به این شیوه، تقویت پیوسته (CRF) می‌گویند. اما، همان‌گونه که اسکینر خاطر نشان می‌سازد، تقویت در جهان واقعی همیشه آنقدر پیوسته یا پیاپی نیست، ولی یادگیری اتفاق می‌افتد و رفتارها ادامه می‌یابند، حتی هنگامی که به صورت ناپیوسته تقویت می‌شوند.

برنامه‌های تقویت سهمی یا متناوب

در برنامه‌های تقویت سهمی، تقویت فقط به تعدادی از پاسخ‌های آزمودنی ارائه می‌شود. برنامه‌های تقویت سهمی، معرف نوعی از برنامه تقویت هستند که اکثر جانداران در طبیعت بر طبق آن رفتار می‌کنند. علاوه بر این، در این برنامه‌ها، میزان پاسخ حیوان، سخت تحت تأثیر تغییرات محیطی است. از این رو، این شیوه‌ها را می‌توان نوعی فشارسنج طبیعی برای سنجش تأثیرات تشعشع، داروها، خستگی و سایر متغیرها در عملکرد جاندار دانست. در نخستین اکتشافات فضایی، معمولاً دانشمندان اکثراً با خود موش، کبوتر و سایر حیوانات را حمل می‌کردند و آنها را تحت یک برنامه تقویت سهمی قرار می‌دادند. با مشاهده تغییراتی که ضمن پرواز در پاسخ آن جانوران روی می‌داد، آنان توانستند تأثیرات شتاب، بی‌وزنی و جز اینها را بر عملکرد جانور تعیین کنند. انواع گوناگون برنامه‌های تقویت مورد مطالعه قرار گرفته‌اند، اما اکثر آنها را می‌توان در دو بعد طبقه‌بندی کرد: اول. فاصله بین تقویت‌های متوالی که یا برحسب تعداد پاسخ‌های تقویت‌نشده حد فاصل یا برحسب زمان سپری‌شده تعیین می‌شود. دوم. فاصله بین تقویت‌های متوالی که یا منظم است یا نامنظم. بنابراین می‌توان از چهار برنامه اساسی تقویت نام برد.

۱. برنامه نسبی ثابت

در برنامه تقویت نسبت ثابت، تقویت بعد از تعدادی پاسخ از قبل تعیین شده صورت می‌گیرد. مثلاً موش باید ۱۰ یا ۲۰ بار پس از آخرین تقویت پاسخ دهد تا تقویت دیگری دریافت کند. سرعت پاسخ‌دهی در این برنامه بالاست. این سرعت هم در مورد کبوترها و موش‌ها و هم در مورد انسان‌ها صدق می‌کند. برنامه نسبت ثابت دستمزد در صنعت و تجارت در موقعیت‌هایی به کار می‌رود که دستمزد کارگر به تعداد واحدهای تولیدشده یا کمیسیون فروش به تعداد اقلام فروخته‌شده، وابسته باشد. این برنامه تقویت تا هنگامی مؤثر است که نسبت، بیش از اندازه بالا به کار نرفته باشد (یعنی مقدار ناممکن کار درخواستی برای هر واحد پرداخت یا تقویت‌کننده) و تقویت ارزش کوشش را داشته باشد.

۲. برنامه فاصله‌ای ثابت

در این برنامه، پس از گذشت مدت زمان ثابتی از آخرین تقویت، اولین پاسخ تقویت می‌شود. برای مثال، در یک برنامه فاصله‌ای ثابت یک دقیقه‌ای، پس از هر پاسخ تقویت‌شده، تقویت یک دقیقه متوقف می‌شود و پس از سپری شدن این مدت، اولین پاسخ تقویت می‌شود.

۳. برنامه نسبی متغیر

در این برنامه نیز مانند برنامه نسبی ثابت، تقویت پس از تعدادی پاسخ ارائه می‌شود، اما در این برنامه تعداد پاسخ‌هایی که بین تقویت‌ها منظور می‌شود از تقویتی به تقویت دیگر متغیر است. مثلاً برای این که یک برنامه نسبی متغیر ۲۰ به ۱ داشته باشیم، می‌توانیم تعداد پاسخ‌هایی را که باید بین تقویت‌ها صورت گیرد، به‌طور تصادفی از ۱ تا ۴۰ با میانگین ۲۰ انتخاب کنیم.

۴. برنامه فاصله‌ای متغیر

در این برنامه، تقویت هر بار بعد از سپری شدن مدت زمان معینی که مقدار آن از تقویتی به تقویت دیگر متغیر است، ارائه می‌شود. برای تنظیم برنامه ساده‌ای از نوع فاصله‌ای متغیر یک دقیقه‌ای می‌توان فاصله زمانی بین تقویت‌ها را به‌طور تصادفی از صفر تا ۱۲۰ ثانیه تعیین کرد؛ در این برنامه میانگین فاصله زمانی یک دقیقه خواهد بود، اما فاصله زمانی به‌خصوصی می‌تواند از صفر تا ۲ دقیقه متغیر باشد. ۶۰- گزینه ۲ صحیح است.

منابع باورهای خودکارآمدی. به نظر بندورا (۱۹۸۶) اکتساب انتظارات کارآمدی بالا ۴ منبع اصلی دارد:

(۱) دستاوردهای عملکرد

(۲) تجربه‌های جانشین

(۳) ترغیب کلامی

(۴) حالت‌های فیزیولوژیک

۱. دستاوردهای عملکرد

بندورا (۱۹۸۶) معتقد است که انتظارات کارآمدی در تجربیاتی که شخص در آن مهارت دارد، ریشه دارد. تجارب موفق تمایل دارند که انتظارات سطح بالا ایجاد کنند، در حالی که تجربیات شکست تمایل به تولید انتظارات سطح پایین را دارند. یکبار اگر انتظارات کارآمدی قوی و بالا ایجاد شود احتمال اندکی وجود دارد که شکست‌های موقتی تأثیر زیادی بر قضاوت‌های فرد در مورد قابلیت‌های خود داشته باشد. برعکس وقتی که انتظارات کارآمدی پایین و وضعی ایجاد شود، موفقیت‌هایی که به‌صورت گاهگاهی به‌وجود می‌آیند، در قضاوت افراد از قابلیت‌های خودشان چندان مؤثر نخواهند بود. به هر حال انتظارات سطح پایین می‌توانند به وسیله موفقیت‌های فراوان و مکرر تغییر یابند.

مؤثرترین و بانفوذترین منبع خودکارآمدی دستاوردهای عملکرد است. افراد در کارها و فعالیت‌هایشان نتیجه اعمالشان را تفسیر می‌کنند و از این تفسیرها برای گسترش باورها و عقاید خود درباره تواناییشان برای درگیر شدن در کارها و فعالیت‌های بعدی استفاده می‌کنند. معمولاً نتایجی که به‌عنوان نتایج موفق تفسیر می‌شوند، خودکارآمدی را افزایش می‌دهند و آندسته که به‌عنوان نتایج ناموفق تفسیر می‌شوند، آنها را کاهش می‌دهند.

۲. تجربه‌های جانشین

افراد علاوه بر تفسیر نتایج اعمالشان، باورهای خودکارآمدیشان را از طریق تجربه جانشینی و مشاهده اجرای اعمال یگران شکل می‌دهند. این منابع اطلاعات از دستاوردهای عملکردی ضعیف‌تر هستند. اما وقتی که افراد از توانایی‌هایشان مطمئن نیستند یا وقتی که تجربه قبلی محدودی دارند، نسبت به آن حساس‌تر می‌شوند. تاثیرات مدلسازی به‌طور ویژه‌ای به این زمینه مربوط می‌شود، به‌خصوص زمانی که شخص در مورد انجام کاری تجربه قبلی کمی دارد. اگر مدل‌ها راه‌های بهتر انجام کارها را به افراد آموزش دهند، همه افراد حتی افراد با تجربه و خودکارآمد، خودکارآمدیشان را در سطح بالایی افزایش می‌دهند. تجربه جانشینی زمانی قدرتمند است که ناظران شباهت‌هایی را در بعضی ویژگی‌های مشاهده‌شونده بینند. مشاهده موفقیت‌های چنین مدل‌هایی به مشاهده‌گر کمک می‌کند که توانایی‌های خود را باور کند (اگر آنها می‌توانند چنین کاری را انجام دهند پس من هم می‌توانم). یک مدل مهم و مشخص در زندگی یک فرد می‌تواند به القا کردن باورهای شخصی به آن فرد کمک کند و که راه و روش زندگی آن فرد را تحت تاثیر قرار دهد.

۳. ترغیب کلامی

افراد باورهای خودکارآمدی را در خود به‌عنوان نتیجه تشویق‌ها پپ و حمایت‌های اجتماعی که از دیگران دریافت می‌کنند، ایجاد می‌کنند و گسترش می‌دهند. تشویق‌های اجتماعی و پیشنهادهای کلامی می‌توانند به افراد کمک کنند تا تلاش بیشتری به کار ببرند و پشتکار مورد نیاز برای موفقیت را تداوم بخشند و این امر به رشد پیوسته مهارت‌ها و کارآمدی شخصی منجر می‌شود.

ترغیب کلامی یا قانع‌سازی کلامی (یعنی اینکه به افراد گفته می‌شود که شما توانایی رسیدن به هر چیزی را که می‌خواهید دارید) می‌تواند کارآیی شخص را افزایش دهد. این امر ممکن است از چهار منبع اطلاعاتی صورت گیرد و معمولاً توسط والدین، معلمان، همسران، دوستان و درمانگران عمل می‌شود. برای اینکه قانع‌سازی کلامی موثر افتد باید واقع‌بینانه باشد.

۴. حالت‌های فیزیولوژیک

شرایط جسمی و عاطفی مانند اضطراب، استرس، انگیزش و شرایط روحی اطلاعاتی را در مورد باورهای خودکارآمدی فراهم می‌کنند فشارهای روانی و تنش اغلب به‌عنوان شاخص‌های آمادگی برای شکست تفسیر می‌شوند. همچنین خلق فرد نیز می‌تواند تاثیر عمده‌ای روی باورهای خودکارآمدی داشته باشد. خوش‌بینی و خلق مثبت باورهای خودکارآمدی را افزایش می‌دهند و ناامیدی و افسردگی باورهای خودکارآمدی را کاهش می‌دهند.

۶۱- گزینه ۱ صحیح است.

رویکرد یادگیری مشارکتی نوعی فعالیت گروهی کوچک اما سازماندهی شده است و اعضای گروه یادگیری، با همکاری یکدیگر، جهت دستیابی به هدفی مشترک فعالیت می‌کنند. فراگیران می‌خواهند یادگیری خود و دیگر اعضای گروه افزایش یابد. هدف مشترک گروه ممکن است فراگیری یک مفهوم، حل یک مساله یا اجرای یک تحقیق علمی باشد. این رویکرد مبتنی بر وابستگی متقابل مثبت بین اعضای گروه، مسئولیت شخصی اعضا، مهارت‌های اجتماعی و پردازش گروهی است. بهترین شکل آرایش کلاس نشستن دانش‌آموزان به‌صورت خوشه‌ای می‌باشد. مطالعات انجام شده نشان می‌دهند استفاده از یادگیری مشارکتی باعث می‌شود فراگیران اطلاعات بیشتری را برای مدت زمان طولانی‌تر نگهداری کنند. کاربست این روش در کلاس درس همراه با روش سخنرانی منجر به پرورش مهارت‌های تحلیلی فراگیران خواهد شد. چنانکه قبلاً نیز گفته شد این رویکرد در دروسی مانند ریاضیات با موفقیت اعمال شده است و به دلیل انعطاف‌پذیری جهت استفاده در دروس دیگر تعدیل‌پذیر است؛ بهترین سبک چینه کلاس در این روش تدریس به صورت خوشه‌ای و در گروه‌های کوچک و در گاهی مواقع بزرگ است.

۶۲- گزینه ۱ صحیح است.

مفهوم درماندگی آموخته شده (Learned helplessness) تا حدودی توسط پژوهشگران به تصویر کشیده شده است. این مفهوم معرف منفی‌ترین حالت درک از خود است. درماندگی آموخته شده در حوزه تعلیم و تربیت به یادگیرندگانی اشاره می‌کند که کوشش را با پیشرفت مرتبط نمی‌دانند. آنها یادگیرندگانی هستند که فکر می‌کنند هر کاری انجام دهند به موفقیت دست نمی‌یابند. این موضوع که پیامدهای رفتار مستقل از رفتار فرد است، ابتدا توسط مارتین سلینگمن مورد پژوهش قرار گرفت. سلینگمن مفهوم درماندگی آموخته شده را به‌عنوان حالت ویژه‌ای تعریف کرد که اغلب در نتیجه اعتقاد فرد مبنی بر اینکه رویدادها در کنترل او نیستند در او ایجاد می‌شود. به سخن دیگر، بعد از یک رشته تجربه که در آن پاسخ‌های فرد در نتیجه رفتار او تغییر نمی‌کند، شخص می‌آموزد که رفتار و نتیجه رفتار او از یکدیگر مستقل هستند. در آزمایش سلینگمن در مقایسه با یک سگ بی‌تجربه (درماندگی را تجربه نکرده) سگی که، پس از آموزش، شوک برق غیرقابل‌گریز را تجربه کرده است، به زودی از دویدن و زوزه کشیدن باز می‌ایستد و تا زمان قطع شوک بی‌حرکت می‌ماند. این سگ از مانع عبور نمی‌کند تا از شوک بگریزد، بلکه چنین به نظر می‌رسد که تسلیم شده و پذیرای شوک است، با آموزش این سگ‌ها گاهی از روی مانع می‌پرند و از شوک می‌گریزند یا از آن اجتناب می‌کنند، اما باز تسلیم شوک می‌شوند. اگر دانش‌آموز به این باور برسد که هیچ کاری از دستش برنمی‌آید تا موقعیت ناگوارش را تغییر دهد، حالت او را درماندگی آموخته شده، می‌نامند. می‌توان وضع را این گونه توصیف کرد که شخص واقعاً در یک موقعیت ناراحت‌کننده قرار دارد و هیچ عملی از او نمی‌تواند موقعیت او را تغییر دهد. در نتیجه از تلاش بازمانده و به این باور رسیده است که هیچ کاری از من ساخته نیست. در چنین فرآیندی،

دانش آموز اطمینان خود را از دست می‌دهد و به ناتوانی خود، اذعان می‌کند و توان حرکت و خلاقیت از فرد سلب و به موجودی بی‌تحرك، خنثی و فاقد معیار تبدیل می‌شود. اما اگر شرایط تغییر کند و شخص بتواند با انجام رفتاری موقعیت ناگوارش را تغییر دهد، این باور که کاری از او ساخته نیست باور غلطی خواهد بود. اگر شخص این باور غلط را تعمیم دهد و به این نتیجه برسد که مهارت‌های لازم برای حل کردن مسائل زندگی را ندارد، ممکن است به افسردگی (depression) مبتلا شود. این باور که شخص درمانده است، در صورتی که واقعاً درمانده نیست، نشان دهنده همان چیزی است که «نورمن» استاد روان‌شناسی آن را رابطه ظاهری نه واقعی و «بندورا» آن را خود ناکارآمد تصور می‌نامد. پس نتیجه حاصل شده نشان می‌دهد که عوامل درونی و طرز شناخت فرد از خود بیانگر است که درماندگی آموخته شده حاصل باورهای شناختی فرد از خود است. ۶۳-گزینه ۲ صحیح است.

کلبرگ پس از تحلیل‌های اخلاقی خود سه سطح قضاوت اخلاقی را مطرح می‌کند که هر یک به دو مرحله فرعی تقسیم می‌شوند. در مرحله پیش قراردادی، کودکان در مورد درست و نادرست بر حسب عواقب اعمال قضاوت می‌کنند. در ابتدایی‌ترین مرحله (مرحله ۱) تعریف کودک از درست و نادرست بر این اساس است که شخص باید از قواعد پیروی کند تا تنبیه نشود. در مرحله دوم رابطه متقابل ایجاد می‌شود. هر کس باید پرکاری کند که نیازهای خود را برآورده کند و بگذارد که دیگری هم همین کار را بکند. انجام دادن آنچه «عادلان» است مبادله‌ای برابر ایجاد می‌کند. در این مرحله شناخت اخلاقی کودک هنوز هم جنبه فردی دارد، خودمدارانه و عینی است، هر چند کودک حقوق خود را به نوعی منوط به حقوق دیگران می‌داند. در مرحله دوم یعنی اخلاق قراردادی بر نیازهای اجتماعی تأکید می‌شود و ارزش‌ها بر علایق شخصی مقدم است. در مرحله سوم ابتدا کودک سعی می‌کند که «به چشم شما و دیگران خوب جلوه کند» که این به معنای داشتن انگیزه‌های خوب و توجه نشان دادن به دیگران است. نوعاً در کودک میل زیادی به هماهنگ شدن با تصویر قالبی اکثریت مردم و رفتار «طبیعی» وجود دارد. در این مرحله که نمایانگر رشد شناختی فزاینده است قصد نهایی ثبت رفتار اهمیت عمده‌ای پیدا می‌کند. کودک می‌خواهد خوب باشد تا دیگران تأییدش کنند. در مرحله چهارم دیدگاه اجتماعی بر همه چیز مقدم می‌شود. کودک نه تنها خود را با نظم اجتماعی هماهنگ می‌کند بلکه از آن حمایت می‌کند و در توجیه آن نیز می‌کوشد. «رفتار درست عبارت است از انجام وظیفه، احترام به مراجع قدرت و حمایت از نظم اجتماعی به خاطر خود آن نظم». در سطح پس قراردادی و سطح مبتنی بر اصول (مراحل ۵ و ۷) مردم قضاوت‌های اخلاقی خود را براساس اصولی قرار می‌دهند که خود آن را پذیرفته‌اند به این دلیل که آن اصول ذاتاً درست هستند و جامعه آن را درست می‌داند. کلبرگ این سطح را دیدگاه «مقدم بر جامعه» می‌داند. وقتی که مارتین لوتر کینگ گفت که عدم اطاعت از قوانین تبعض نژادی از لحاظ اخلاقی درست است چون او از قانون بالاتری پیروی می‌کند، در حقیقت بحث اخلاقی پس قراردادی را مطرح می‌کند. مشخصه این مرحله که نمایانگر اکتساب تفکر عملیات صوری کودک است عبارت است از «رانده شدن به طرف اصول اخلاقی انتزاعی که به‌طور همگانی کاربرد دارد و مقید به گروه اجتماعی خاصی نیست».

شباهت بین نظریه‌های پیاژه و کلبرگ: پیاژه و کلبرگ هر دو چنین می‌گویند که گذراندن مراحل قضاوت اخلاقی براساس تغییرات رشد شناختی یکی از قراردادهای و آن شامل توانایی فزاینده در توجه کردن به دیدگاه دیگران و توانایی در به کارگیری عملیات عینی است. مطالعات بین فرهنگی نشان می‌دهد که تعلیم و تربیت رسمی نیز در استدلال اخلاقی مردم تأثیری ندارد، به‌طور متوسط مردم تحصیل کرده و در مقایسه با آنها تحصیلاتی ندارد در مراحل بالاتری از تفکر اخلاقی استدلال می‌کنند. تعلیم و تربیت اهمیت دارد نه به این دلیل که ارزش‌های اخلاقی خاصی آموخته می‌شود، بلکه به این دلیل که دیدگاه شخص را گسترده‌تر می‌کنند. افراد تحصیل کرده بهتر می‌توانند تفکرات انتزاعی را که مراحل بالا مستلزم آن است. بیان کنند. هر دوی این نظریه‌پردازان معتقدند که کنش متقابل بین همسالان باعث رشد اخلاقی می‌شود. کنش‌های متقابل کودک خردسال با بزرگسالان در واقع گرایش‌های اخلاقی را تشویق می‌کند، زیرا کودکان و بزرگسالان از لحاظ تسلط‌جویی با هم فرق دارند. البته در کنش‌های متقابل بین همسالان از حیث تسلط‌جویی تفاوت به حداقل می‌رسد. کودکان هنگام بحث درباره قواعد بازی و سایر جنبه‌های فعالیت گروهی که مساله اخلاقی در آن مطرح می‌شود، تجربه به دست می‌آورند. آنان می‌آموزند که گروه می‌تواند قواعد را تغییر یا شکل دهد و می‌آموزند که دیدگاه دیگران را در نظر داشته باشند. تأکید بر کنش‌های متقابل بین همسالان در نظریه‌های پیاژه و کلبرگ با این مفهوم عرضی که کودکان ارزش‌ها و معیارهای اخلاقی را از والدین و سایر بزرگسالان می‌آموزند کاملاً تفاوت دارد. البته این تناقض بیشتر از آنچه واقعاً هست نمایان می‌شود. پیاژه و کلبرگ متوجه این مساله هستند که کودکان درباره ارزش‌های اخلاقی چگونه فکر می‌کنند نه این که به چه چیز فکر می‌کنند. کودکان قواعد اخلاقی و ارزش‌ها را از بزرگسالان می‌پذیرند، ولی همسالانشان به اندازه فهم خودشان به آنان کمک می‌کنند تا درباره آنچه می‌آموزند قضاوت کنند و آن را تغییر و تفسیر کنند.

انتقادهایی بر نظریه کلبرگ: نظریه کلبرگ نفوذ گسترده‌ای داشته و تحقیقات زیادی را موجب شده است. این نظریه در عین حال موضوع بحث زمینه‌های مختلف بوده است. برای مثال، در بین روان‌شناسان در مورد این که مراحل رشد اخلاقی تا چه اندازه همگانی است توافق وجود ندارد. کلبرگ معتقد است که سیستم او نمایانگر یک سلسله مراتبی از اخلاقیات است که در همه فرهنگ‌ها وجود دارد. منتقدان می‌گویند که اخلاقیات از لحاظ فرهنگی نسبی هستند و اینکه بگوییم نوعی تفکر اخلاقی بالاتر از نوع دیگر آن است، جنبه قوم‌گرایانه دارد. قضاوت‌هایی که مبتنی بر اصول اما مخالف قوانین جامعه هستند ممکن است در فرهنگ و زمان دیگر پیشرفته‌ترین نوع تفکر اخلاقی به حساب بیایند. یکی دیگر از انتقادهای قابل توجه این است که کلبرگ دانش و حساسیت اخلاقی کودکان خردسال را کمتر از آنچه هست، برآورد می‌کند. تعدادی از محققان با این گفته

کلبرگ که قضاوت‌های اخلاقی کودکان کم سن صرفاً براساس پادشاه‌ها، اجتناب از تنبیه و تسلیم بی‌چون و چرا به مراجع قدرت است، مخالفند. برعکس، بعضی معتقدند که درک کودکان از اخلاقیات به مراتب عمیق‌تر از آن است که بیان می‌کنند «در آنان توانش اخلاقی اولیه‌ای وجود دارد که از پاسخ‌هایی که به سوالات مربوط به قواعد اخلاقی می‌دهند و از بهانه‌هایی که برای خطاهای خود می‌آورند و واکنشی که نسبت به خطاهای دیگران نشان می‌دهند، می‌توان به وجود آن پی برد.»

۶۴- گزینه ۲ صحیح است.

به نظر گانیه اگر فردی یک تداعی کلامی را با دیگری اشتباه بگیرد، برای اصلاح رفتار او تقویت انتخابی بهترین راهکار است.

نظریه یادگیری گانیه

گانیه پایه‌گذار شیوه رفتارگرایی‌گزینشی یا التفاضلی است. به عقیده او روانشناسی، بررسی و دست یافتن به شرایط یادگیری و توصیف آنها به‌طرز عینی و واقعی است. وی بینش را - که ادراکی ناگهانی می‌داند- در یادگیری مهم نمی‌شمارد و یادگیری را تغییری می‌داند که به‌صورت محسوس و در شرایط مشهود رخ می‌دهد. و در قالب توانایی در تغییر عملکردها جلوه می‌کند. نظر اساسی گانیه در مورد یادگیری این است که آموختن هر مطلب جدید مستلزم آموختن مطالب قبلی و وابسته به آن است. چنانکه قواعد دشوار در سطح بالا قواعد آسان‌تر و زمینه‌سازی را در سطح پایین لازم دارد، پس هرگونه یادگیری دشوار و پیچیده‌ای را می‌توان متشکل از یک رشته یادگیری‌های ساده و وابسته به آن تصور نمود، که این تسلسل را مراتب یادگیری می‌نامند.

بازده‌های یادگیری از نظر گانیه:

۱) مهارت‌های ذهنی: اطلاع از نحوه کار یا دانش شیوه عمل است. فرد ممکن است با استفاده از نمادها با محیط خود کنش مقابل داشته باشد. توانایی‌هایی که استفاده از نمادها را ممکن می‌سازد همان مهارت ذهنی است. مهارت‌های ذهنی به‌عنوان یکی از طبقات اصلی بازده یادگیری دارای چندین طبقه سلسله‌مراتبی هستند که از ساده به پیچیده بدین صورت است:

۱- تمییز دادن

۲- مفهوم آموزی

۳- یادگیری قانون

۴- یادگیری قاعده‌های سطح بالاتر

۲) اطلاعات کلامی: قابلیت بیان اندیشه‌ها، یک توانایی آموخته شده است که اطلاعات کلامی نامیده می‌شود. اطلاعات کلامی را می‌توان معادل دانش در طبقه‌بندی بلوم دانست. بنابراین، بخش مهمی از یادگیری آموزشگاهی شامل اطلاعات کلامی است؛ مانند: وقایع، نام‌ها، توصیف‌ها، تاریخ‌ها و ویژگی‌ها.

۳) راهبردهای شناختی: مهارت‌هایی که فرایندهای درونی یادگیرنده را مانند یادگیری، یادآوری، تفکر کنترل می‌کنند. راهبردهای شناختی همان مهارت‌های مربوط به پردازش اطلاعات است.

۱- توجه کردن

۲- انتخاب اطلاعات از حافظه حسی

۳- تصمیم‌گیری درباره اینکه چه اطلاعاتی در حافظه کوتاه‌مدت مرور شوند.

۴- بسط و سازمان دهی اطلاعات و بازیابی مواردی که باید براساس آنها پاسخ داده شود.

۴) مهارت‌های حرکتی: انجام اعمال منسجم و سازمان یافته می‌باشد. یادگیری مهارت‌های حرکتی به یادگیرنده این امکان را می‌دهد تا حرکت‌ها و فعالیت‌های خود را هماهنگ سازد. نوشتن، راه رفتن، رانندگی کردن و انجام فعالیت‌های مختلف حرفه‌ای و ورزشی از جمله مهارت‌های حرکتی هستند. طبقه مهارت‌های حرکتی با حوزه روانی - حرکتی طبقه‌بندی بلوم مطابق است.

۵) نگرش‌ها: تمایلاتی که به‌جای عملکردهای مشخص به‌صورت انتخاب‌هایی از جانب یادگیرنده جلوه می‌کنند. نگرش عبارت است از «یک حالت درونی که بر انتخاب‌های عمل شخصی که به توسط فرد انجام می‌شود تأثیر می‌گذارد». نگرش‌ها دارای سه جنبه مهم هستند: عاطفی یا هیجانی، شناختی و رفتاری. همه نظام‌های آموزش و پرورش، علاوه بر هدف‌های از پیش گفته، دارای هدف ایجاد نگرش‌های مطلوب در یادگیرندگان هستند. طبقه نگرش‌ها با حوزه عاطفی طبقه‌بندی بلوم هماهنگی دارد.

شرایط یادگیری از نظر گانیه

۱) شرایط بیرونی: به ترتیب و زمان‌بندی محرک‌ها مانند محرک‌های محیطی، مواد درسی، طرز تدریس معلم و غیره اطلاق می‌شود (چگونگی ارائه مطالب درسی).

۲) شرایط درونی: به مواردی مانند توجه، انگیزش و یادآوری مطالب گذشته در رابطه با یادگیری زمان حال فرد اطلاق می‌شود (زمینه معلومات یادگیرنده).

انواع یادگیری (گانیه)

۱) یادگیری علامتی: یادگیری ارائه پاسخ شرطی به یک علامت.

۲) یادگیری محرک و پاسخ: یادگیری ارائه پاسخ‌ها دقیق عضلانی به محرک‌های معین.

۰۳ یادگیری زنجیره‌ای: پیوند دادن تعدادی از یادگیری‌های محرک - پاسخ قبلی و ایجاد زنجیره‌ای از رفتارهای پیچیده به نحوی که مهارت جدیدی آموخته می‌شود.

۰۴ یادگیری کلامی: نوع خاصی از یادگیری زنجیره‌ای می‌باشد که در آن حلقه‌های یادگیری محرک - پاسخ‌ها واحدهای زبان هستند.

۰۵ یادگیری تمییز محرک‌ها: ارائه پاسخ درست به محرکات مختلف که به نوعی با محرک اصلی شباهت دارند.

۰۶ یادگیری مفهوم: یادگیرنده با توجه به ویژگی‌های مشترک اشیاء و امور (محرک‌ها) دست به تصمیم زده و پاسخ می‌دهد (در یادگیری امور جزئی مؤثر است).

۰۷ یادگیری قانون یا اصل: یادگیرنده با ربط دادن دو یا چند مفهوم، معنی تازه‌ای به آنها داده و قوانین و اصول را به وجود می‌آورد.

۰۸ یادگیری حل مساله: سطح بالاتری از یادگیری اصل می‌باشد که با اجتماع چند اصل تشکیل می‌گردد. به اعتقاد گانیه خلاقیت نیز نوع به خصوصی از حل مساله است، به عبارت دیگر راه بدیع حل مساله است.

تذکر: انواع یادگیری‌های قید شده به صورت سلسله مراتبی هستند و یادگیری هر طبقه پیش‌نیازی برای طبقه بعدی است.
۶۵- گزینه ۴ صحیح است.

بیشترین بسط رفتارگرایی به عنوان یک نظریه یادگیری توسط اسکینر صورت گرفت. نقش عمده اسکینر در درک یادگیری با نظریه شرطی سازی عامل شناخته شده است. به بیان ساده، شرطی سازی عامل می‌گوید «آن چه را که می‌خواهید فرد دوباره انجام دهد، بلافاصله تقویت کنید؛ آن چه را که می‌خواهید انجام ندهد، نادیده بگیرید». برای درک شرطی سازی عامل تقویت کننده ضروری است. اگر رفتار تقویت شود یا پاداش دریافت کند، تحت شرایط مشابه، وقوع پاسخ احتمال بیشتری دارد. رفتاری که تقویت نشود احتمالاً کمتر تکرار می‌شود و حتی ممکن است ناپدید شود. در این چارچوب، حتی پدیده پیچیده‌ای مانند شخصیت هم می‌تواند با استفاده از شرطی‌سازی عامل تبیین شود. طبق نظر اسکینر شخصیت «فهرستی از رفتار است که با استفاده از مجموعه سازمان یافته‌ای از احتمالات معرفی می‌شود» - در عمل، تاریخچه شخصی تقویت‌ها. تحقیقات اسکینر متمرکز بر برنامه‌های تقویت مثبت و منفی، زمان بندی تقویت‌ها و رفتار اجتنابی است.

انواع تقویت از دیدگاه اسکینر

تقویت اولیه رفتارهای غریزی منجر به رضایت از نیازهای بقای اساسی مانند غذا، آب، پناهگاه می‌شود. در این نوع تقویت هیچ گونه یادگیری رخ نمی‌دهد، زیرا رفتارها به طور خودانگیخته پدیدار می‌شوند.

تقویت ثانویه، تقویت کننده‌ای که فی نفسه تقویت نمی‌کند، اما هنگامی که با یک تقویت کننده اولیه همراه می‌شود به یک تقویت کننده تبدیل می‌شود، مانند همراه کردن صدای زنگ یا نور با غذا.

تقویت تعمیم یافته، این محرک‌ها از طریق همراه شدن مکرر با تقویت کننده‌های اولیه یا ثانویه، تقویت کننده می‌شوند. بسیاری از محرک‌ها از نظر فرهنگی خاصیت تقویت کنندگی دارند. برای مثال، در رفتار انسان، ثروت، قدرت، شهرت، نیرومندی، و هوش در بسیاری از فرهنگ‌ها با ارزش هستند. نمادهای بیرونی این ویژگی‌ها تقویت کننده‌های تعمیم یافته هستند.

تقویت کننده‌ها همواره بعد از یک رفتار می‌آیند و می‌توانند خوشایند یا ناخوشایند باشند و می‌توانند به یک موقعیت اضافه شوند یا از آن حذف گردند.
۶۶- گزینه ۱ صحیح است.

اثر مربوطه نشان از تحقیقات گارسیا دارد که نشان می‌دهد یک سری شرایط فراهم می‌شود تا یک انزجار و ناامنی برای فراگیران به مسایل دیگر ربط داده شود.

۶۷- گزینه ۱ صحیح است.

اولین روان‌شناسی که فراموشی را مطالعه کرد، هرمان ابینگ‌هاوس بود. او پس از آن که فهرست‌هایی از هجا‌های بی معنی را به طور کامل به خاطر می‌سپرد، حافظه خود را در فواصل معین امتحان می‌کرد. متوجه شد که یک ساعت پس از حفظ کردن فهرست تنها می‌تواند ۴۵ درصد هجاها را به یاد بیاورد. این یادآوری پس از یک روز به ۳۵ درصد و پس از یک هفته به ۲۱ درصد کاهش یافت. وی با توجه به این موضوع منحنی فراموشی را ترسیم کرد. این نمودار حاکی از آن است که مقدار زیادی از مطالب آموخته شده در چند ساعت اول فراموش می‌شود، اما پس از آن نرخ فراموشی کاهش می‌یابد. به نظر می‌رسد تداخل نقش مهمی در تغییرات فراموشی با گذشت زمان دارد.

عوامل فراموشی:

۱- تداخل:

مهم‌ترین عاملی که می‌تواند بازیابی را مختل کند، تداخل است. اگر ماده‌های مختلفی را با نشانه واحدی تداعی کنیم، هنگام یادآوری ماده‌ای معینی براساس آن نشانه، ممکن است ماده‌های دیگر نیز فعال شوند و در بازیابی ماده هدف تداخل کنند. برای مثال، اگر دوستان به محل دیگری نقل مکان کرده باشد و شما پس از مدتی شماره تلفن جدید او را یاد گرفته باشید، یادآوری شماره تلفن قبلی او برایتان دشوار خواهد بود. این مثال نشانه‌ای از عامل تداخل است. هر چه تعداد ماده‌های تداعی شوند با یک نشانه بیشتر باشد اضافه بار بیشتری به آن نشانه تحمیل می‌شود و ارزش بازیابی نیز کمتر می‌شود.

بازیابی:

در بسیاری موارد، فراموشی اندوخته‌های حافظه درازمدت ناشی از عدم دسترسی به اطلاعات است، نه زمان اطلاعات یعنی، ضعف حافظه ممکن است بیشتر ناشی از اشکال در بازیابی باشد، تا اشکال در اندوزش. بازیابی در حافظه درازمدت شبیه این است که در کتابخانه بزرگی دنبال کتابی بگردیم. پیدا نکردن کتاب الزاماً بدین معنی نیست که آن کتاب در کتابخانه نیست! شاید در جای درستش دنبال آن نمی‌گردید و یا شاید کتاب درست طبقه بندی نشده است و در نتیجه قابل دستیابی نیست. می‌توان گفت فراموشی احتمالاً ناشی از نارسایی بازیابی است. می‌توان برای دسترسی به اطلاعات در حافظه درازمدت از نشانه‌های بازیابی استفاده کرد. منظور از نشانه‌های بازیابی هر چیزی است که بتواند ما را در بازیابی خاطرات و اطلاعات کمک کند. هر چه نشانه بازیابی مناسب‌تر باشد، کارآمدی حافظه بیشتر است.

۶۸- گزینه ۴ صحیح است.

رفتارگرایی بررسی علمی رفتار انسان است و هدف نهایی آن پیش‌بینی و کنترل رفتار می‌باشد. علاقه اصلی رفتارگرایان به رفتار و تغییراتی است که بر اثر تجربه در آن ایجاد می‌شود. رفتارگرایان معتقدند رفتارهای قابل مشاهده و اندازه‌گیری باید مطالعه شوند و رویدادهای ذهنی را باید نادیده گرفت؛ زیرا نمی‌توان آن‌ها را مستقیماً بررسی کرد. رفتارگرایان فرض می‌کنند رفتار از پاسخ‌هایی تشکیل می‌شود که می‌توان آن‌ها را مشاهده کرد و وظیفه یک رفتارگرا این است که با توجه به محرک، پاسخ را پیش‌بینی کند و با توجه به پاسخ، محرک را پیش‌بینی نماید. براساس این نظریه، یادگیری عبارت است از: «ایجاد و تقویت رابطه و پیوند بین محرک و پاسخ در سیستم عصبی انسان». از پیشگامان این نظریه می‌توان به واتسون، پاولف، ثرندایک و اسکینر اشاره کرد. در رویکرد رفتارگرایی به کمک روش‌هایی عینی می‌توان به افزایش و حفظ رفتارهای مطلوب و همین‌طور به کاهش و حذف رفتارهای نامطلوب همت گمارد.

۶۹- گزینه ۳ صحیح است.

جروم برونر یکی از روانشناسان آمریکاست که در زمینه یادگیری شناختی، به‌ویژه درباره فعالیت آموزشی و کلاس، به مطالعه و تحقیق پرداخته است. او صاحب نظریه یادگیری اکتشافی (discovery learning) است. برونر بیشتر به مطالعه فرایند یادگیری در کلاس درس می‌پردازد و به مطالعه یادگیری حیوانات از جمله موش، میمون و پرندگان کمتر رغبت نشان می‌دهد.

یادگیری اکتشافی (از ریشه لغوی discovery learning) به معنی تغییر رفتار برونر دانش‌آموزان را مسئول اصلی یادگیری می‌داند. از نظر وی معلم فقط موظف است که وسایل و امکانات بهتر، سریع‌تر و آسان‌تر ساختن یادگیری دانش‌آموزان را فراهم کند. برونر در آموزش، شیوه خاصی را که به روش اکتشافی معروف است، مطرح کرد. روشی که در حقیقت براساس فعالیت دانش‌آموزان در آموزش و به‌کارگیری روش‌های فعال پایه‌ریزی شده است. روش اکتشافی فرآیندی است که طی آن دانش‌آموز باید مساله مورد نظر را مشخص کند، راه‌حلی را در نظر بگیرد آن‌ها را مورد آزمایش قرار دهد سپس نتیجه‌گیری کند و نتایج را در موقعیت‌های جدیدتر به‌کار گیرد. در روش اکتشافی، دانش‌آموز با راهنمایی معلم و یا بدون راهنمایی او به نتیجه می‌رسد. اکتشاف از نظر برونر، نوعی تفکر است و هنگامی اتفاق می‌افتد که فرد از اطلاعات موجود خود پا فراتر می‌گذارد و به بینش و تعمیم جدیدی دست می‌یابد. در این روش مهم نیست که دانش‌آموز چه می‌آموزد، مهم اینست که چگونه می‌آموزد. محتوای آموزش به‌وسیله معلم بازسازی شده و مفاهیم به روش ساده برای درک فراگیران قالب گرفته می‌شود.

فواید روش اکتشافی از دیدگاه برونر:

۱- یادگیری اکتشافی قدرت هوشی را می‌افزاید، در نتیجه دانش‌آموز اطلاعات را از راهی که به آسانی قابل دسترسی است به دست می‌آورد.
۲- یادگیری اکتشافی انگیزش درونی و ذاتی را افزایش می‌دهد و تمایل دانش‌آموز را به انجام دادن فعالیت‌های یادگیری تقویت می‌کند، زیرا اکتشاف خود بهترین پاداش است.

۳- یادگیری اکتشافی فنون کشف را به دانش‌آموز می‌آموزد. حل کردن مسائل و مشکلات در ضمن اکتشاف باعث رشد و تکامل شیوه حل مسائل یا تحقق در موارد دیگر، یا در هر کاری که شخص ممکن است با آن برخورد کند، می‌شود.

در حقیقت دانش‌آموز با پرداختن به تحقیق، فن و روش تحقیق خویش را بهتر می‌کند. به نظر برونر استفاده از روش اکتشافی باعث می‌شود که "خود یادگیری" پاداشی برای فرد به حساب آید و دانش‌آموز در حل مسائل مختلف، توانایی‌هایی کسب کند و از خود، مفهوم مثبتی به دست آورد.

۷۰- گزینه ۴ صحیح است.

نظریه‌های سازنده‌گرایی معروف عبارتند از: سازنده‌گرایی روان‌شناختی یا درون‌زاد، سازنده‌گرایی برون‌زاد، سازنده‌گرایی اجتماعی یا دیالکتیکی، و سازنده‌گرایی رادیکالی. سازنده‌گرایی روان‌شناختی یا درون‌زاد: ریشه در اندیشه‌های پیازه دارد و طبق آن دانش از راه فرآیندهای جذب، انطباق، و سازمان ساخته می‌شود. به آن سازنده‌گرایی انفرادی نیز گفته می‌شود. سازنده‌گرایی برون‌زاد: از نظریه‌های جدید خبرپردازی سرچشمه می‌گیرد و بر این فرض استوار است که کسب دانش یعنی بازسازی جهان هستی خارج از ذهن توسط یادگیرنده. سازنده‌گرایی اجتماعی یا دیالکتیکی: از اندیشه‌های ویگوتسکی سر برآورده است و بر این نکته تاکید می‌کند که تعامل اجتماعی یا ارتباط میان افراد جامعه کلید ساختن دانش است.

سازنده‌گرایی رادیکالی: افراطی‌ترین نوع سازنده‌گرایی است و طبق آن همه دانش‌ها نسبی و وابسته به فرد هستند و لذا دانش هر کسی با دیگری دیگر فرق دارد. سازنده‌گرایان به‌ویژه پیروان ویگوتسکی، معتقدند که شناخت و یادگیری موقعیتی است، و دانش و یادگیری را نمی‌توان از بافت یا موقعیتی که در آن یاد گرفته می‌شود جدا کرد.

البته این سوال به نوعی مشکل دارد چون گزینه ۱ نیز صحیح است، زیرا یادگیری اجتماعی یا جبر متقابل نیز معنی این سوال را می‌رساند یا حتی بسیار نزدیک‌تر به معنی آن است.

روش‌ها و فنون تدریس

۷۱- گزینه ۴ صحیح است.

در الگوی حل مساله شاگردان فعال‌اند و محور اصلی فعالیت‌اند، مراحل اصلی این الگو شامل: طرح مشکل، جمع‌آوری اطلاعات، ساختن فرضیه نتیجه‌گیری و تعمیم است. سومین مرحله از مراحل اجرای حل مساله، فرضیه‌سازی است. منظور از فرضیه‌سازی، پیش‌بینی راه‌حل‌های احتمالی و حدسی برای حل مساله است. فرضیه‌های اولیه براساس نگرش و شناخت پیشین شاگرد و اطلاعات و شواهدی که در اختیار وی قرار دارند، در ذهن او شکل می‌گیرند. در الگوی حل مساله، اکثر مواقع فرضیه‌های اولیه بر مبنای رابطه‌هایی که شاگردان بین اطلاعات و داده‌های موجود می‌بینند، تشکیل می‌شود. در بسیاری موارد نیز فرضیه به تدریج شکل می‌گیرد. به هر حال شاگرد برای ساختن فرضیه ناگزیر است که به تفکر بپردازد. او با در نظر گرفتن چندین راه ممکن برای ادامه فعالیت خود، نتایج هر یک از آنها را در عالم تصور مدنظر می‌آورد. بدیهی است که در هیچ یک از آنها اخذ نتیجه، قطعی نیست.

۷۲- گزینه ۲ صحیح است.

روش مکاشفه‌ای به شیوه‌ای از تدریس و یادگیری گفته می‌شود که دانش‌آموز براساس راهنمایی خاص معلم مفهوم یا مساله را به‌طور انفرادی مطالعه و بررسی می‌کند و مورد آزمایش قرار می‌دهد. سپس از اطلاعات به دست آمده نتیجه‌گیری می‌کند و می‌کوشد به یک استنباط کلی برسد. در این روش شرایط آموزش طوری فراهم می‌شود که دانش‌آموز می‌تواند از طریق فعالیت‌های فکری خود و رهبری به کشف برخی مفاهیم و اصول علمی برسد. در این روش تدریس هدف آشنا سازی فراگیران با روش پژوهش است.

۷۳- گزینه ۱ صحیح است.

مراحل شناختی بلوم شامل: دانش، درک و فهم، کاربرد، تجزیه و تحلیل، ترکیب و ارزشیابی است. ارزشیابی و قضاوت آخرین و عالی‌ترین مرحله شناخت است. این مرحله شامل قضاوت درباره امور، اطلاعات و حتی روش‌های روبه‌رو شدن با مسائل است. در واقع، ارزشیابی نتیجه جریان شناخت است. در این مرحله، فراگیرنده ناچار به گرفتن تصمیم است و برای اجرا باید به معیارهای بارز و مشخصی به‌عنوان اساس کار توجه داشته باشد. ارزشیابی نه تنها معرف فرایند پایانی رفتارهای شناختی است، بلکه نقش پل ارتباطی بین رفتارهای شناختی و رفتارهای عاطفی را نیز ایفا می‌کند. اگرچه ارزشیابی و قضاوت آخرین مرحله حوزه شناختی به حساب می‌آید (زیرا چنین فرض شده است که این مرحله تا حدودی به سایر طبقات وابسته است)، اما این فعالیت الزاماً آخرین مرحله تفکر یا شناخت نیست و کاملاً ممکن است فرایند ارزشیابی در بعضی موارد، پیش‌درآمدی بر کسب دانش تازه، کوششی جدید مرتبط با فهمیدن یا به کار بستن یا تحلیل و ترکیب جدید باشد.

۷۴- گزینه ۳ صحیح است.

بهترین سبک سوال پرسیدن از فراگیران در شرایطی است که معلم برای آنها سوالات مورد نظر را طرح کرده و سپس با فراهم کردن فضای کنجکاوی و تلاش فکری در حین مکث کوتاه خود، نام یکی از فراگیران را برای پاسخ گویی به سوال مشخص می‌کند. البته این مکث کوتاه در حد ۵ ثانیه است.

۷۵- گزینه ۲ صحیح است.

روش مکاشفه‌ای به شیوه‌ای از تدریس و یادگیری گفته می‌شود که دانش‌آموز براساس راهنمایی خاص معلم، مفهوم یا مساله‌ای را به‌طور انفرادی مطالعه و بررسی می‌کند و مورد آزمایش قرار می‌دهد. سپس از اطلاعات به دست آمده، نتیجه‌گیری می‌کند و می‌کوشد به یک استنباط کلی برسد. در این روش شرایط آموزش طوری فراهم می‌شود که دانش‌آموز می‌تواند از طریق فعالیت‌های فکری و خود-رهبری به کشف برخی مفاهیم اصول علمی برسد. محدودیت‌های این روش: این روش، برای کلاس‌هایی که عده زیادی دانش‌آموز دارد، مناسب نیست؛ زیرا بررسی و کاوش، به دقت زیادی نیاز دارد. به‌خصوص اگر یکی از دانش‌آموزان مشکلی داشته باشد و پرسش‌های زیادی بکند، بقیه دانش‌آموزان باید منتظر بمانند. در این روش، چون میزان راهنمایی دانش‌آموزان دقیقاً معلوم نیست، امکان دارد معلم بیش از لزوم، دانش‌آموزان را راهنمایی کند. بنابراین عده‌ای معتقدند که این روش در خلاقیت فکری گروه دانش‌آموزان چندان مؤثر نیست. درستی نظریات و یافته‌های دانش‌آموزان در زمینه علوم تجربی، گاه باید مورد آزمایش قرار گیرد از این رو اجرای این روش با وقت کلاس سازگاری ندارد.

۷۶- گزینه ۳ صحیح است.

ترکیب در نظریه بلوم به معنی پهلوی هم گذاشتن عناصر و اجزاء برای ایجاد یک اثر یا یک فرآورده تازه است. ترکیب همان خلاقیت یا آفرینندگی است. برخی از افعال مورد استفاده در این سطح عبارتند از: نوشتن، تولید کردن، پدید آوردن، پیشنهاد کردن، طرح ریختن، ترکیب کردن، ایجاد کردن، تدوین کردن و بنیان نهادن.

۷۷- گزینه ۱ صحیح است.

شامل یک رشته فعالیت‌هایی است که حول یک دسته مفاهیم کلی دور می‌زند و یک هدف کلی را در نظر دارد کلیه مطالب در حول یک مساله و مشکل مطرح می‌شود، به عبارت دیگر این روش در نتیجه تمرکز و توجه و فعالیت روی یک سلسله مسائل پیوسته و استفاده از ارتباط آنها با مسائل دیگر صرف‌نظر از تفکیک تصنعی و رسمی رشته‌ها به وجود می‌آید. این توجه گاهی به موضوع مورد مطالعه است که در این صورت آن را واحد موضوع محور می‌نامند و ممکن است چند مبحث یک رشته ترکیب شوند مثل زندگی‌دوره صفویه که در آن جنبه‌های سیاسی اجتماعی و اقتصادی و... باهم ارتباط پیدا می‌کنند. بعضی اوقات به جای اینکه توجه اصلی به موضوع معطوف شود به رغبت‌ها و تجارب قبلی دانش‌آموزان و گسترش آن برای تجارب آینده معطوف می‌شود که آن را واحد تجربه محور نامند گاهی توجه اصلی به فعالیت دانش‌آموز و انگیزه درونی و نتیجه‌گیری از فعالیت او معطوف می‌شود که آن را واحد پروژه محور گویند. در واحد موضوع محور طرح فعالیت به وسیله معلم تنظیم و هدایت می‌شود. در واحد تجربه محور معلم و دانش‌آموز در تنظیم طرح و فعالیت‌ها همکاری می‌کنند. در پروژه محور تنظیم منطقی موضوع قابل توجه نیست بلکه هدف دانش‌آموز و میل فعالیت او برای رسیدن به هدف آموزشی مهم است. روش تدریس موضوع محور: در این روش موضوعات مورد مطالعه به صورت واحدهای بزرگ مطالعه می‌شوند مثلاً در واحد دوره (فرهنگی) هنر، ادبیات، مذهب و شرایط اجتماعی جامعه معینی در یک دوره معین موضوع درس و مطالعه قرار می‌گیرد.

۷۸- گزینه ۳ صحیح است.

روش گردش علمی گامی برای مطالعه جامعه است که با توجه به هدف‌های معین آموزشی، از طرف معلم و شاگرد طراحی و تنظیم می‌شود. اجرای این روش مستلزم توجه به نکات مختلفی است که معلم و شاگرد باید آنها را رعایت کنند. اولین مسأله‌ای که باید مورد توجه واقع شود، میزان ارزش، ظرفیت و کیفیت گردش علمی است. اگر انتظار داشته باشیم که از این روش نتایج خوبی حاصل شود، باید قبل از اجرا به طراحی بپردازیم تا در کسب هدف‌های آموزشی، مطمئن‌تر باشیم. گردش و بازدید علمی یکی از روش‌های فعال تدریس و شیوه‌های مناسب برای یادگیری - یاددهی است، که گاهی برای مطالعه جامعه در خارج از کلاس، آزمایشگاه یا کتابخانه با توجه به هدف‌های معین آموزشی، از سوی معلم و دانش‌آموزان طراحی و تنظیم می‌شود. گردش علمی این فرصت را در اختیار دانش‌آموزان می‌گذارد که از طریق مشاهده طبیعت، وقایع، فعالیت‌ها، اشیاء و مردم تجربه علمی به دست آورند و با مشاهده مستقیم تفاوت‌ها یا شباهت‌ها، آشنایی بیشتری با محیط اجتماعی به دست آورند و مفاهیمی را که در کلاس مورد بحث قرار می‌گیرد، بهتر در ذهن خود بپرورانند.

۷۹- گزینه ۴ صحیح است.

روش بحث گروهی، گفتگویی است سنجیده و منظم درباره موضوعی خاص که مورد علاقه مشترک شرکت‌کنندگان در بحث است. این روش برای کلاس‌هایی قابل اجراست که جمعیتی بین ۶ تا ۲۰ نفر داشته باشند. روش بحث گروهی، روشی است که به شاگردان فرصت می‌دهد تا نظرها، عقاید و تجربیات خود را با دیگران در میان بگذارند و اندیشه‌های خود را با دلایل هستند بیان کند. ایجاد علاقه و آگاهی مشترک در زمینه خاص، ایجاد و پرورش تفکر انتقادی (یعنی شاگرد بتواند براساس استدلال و شواهد به تجربه و تحلیل بپردازد)، ایجاد توانایی اظهارنظر در جمع (بیشتر دانش‌آموزان از این که در کلاس اظهارنظر کنند، می‌ترسند)، تقویت توانایی انتقاد پذیری (به شرطی که انتقادگری به معنای عیب‌جویی و ایراد گرفتن نباشد)، ایجاد و تقویت توانایی مدیریت و رهبری در گروه (در این روش یک نفر به عنوان مدیر گروه انتخاب می‌شود که وظیفه‌اش زمان‌بندی و هدایت بحث است، تقویت قدرت بیان و استدلال. (در این روش اکثر دانش‌آموزان فعال هستند، ساکت نمی‌نشینند، تقویت قدرت تجزیه و تحلیل و تصمیم‌گیری، آشنایی با روش کسب اطلاعات و حل مسایل، ایجاد رابطه مطلوب اجتماعی).

۸۰- گزینه ۱ صحیح است.

در روش تدریس بر پایه رویکرد اکتشافی یادگیرنده خود با موضوع یادگیری تماس مستقیم داشته و تجربه‌های دست اول کسب می‌کند. این روش در ابتدا بر پایه روش علمی و برای تدریس علوم تجربی ایجاد شد ولی پس از آن برای مواد درسی همچون ریاضیات، علوم اجتماعی، روانشناسی و سایر دروس علوم مهندسی استفاده شد. معلم باید چگونگی کار با دستگاه‌ها را دقیقاً برای آنان توضیح دهد و بر کارشان نظارت داشته باشد و در موارد خاصی که احتمال بروز خطر زیاد است یا دستگاه منحصر به فرد است، معلم باید شخصاً به آزمایش بپردازد. البته در این صورت، روش آموزش روش نمایشی خواهد بود، نه روش آزمایشی. باید توجه کرد که این روش تدریس با روش تدریس نمایشی تفاوت‌های بسیاری داشته و تنها انجام آزمایش در طی تدریس نشانه استفاده از این روش نیست.

۸۱- گزینه ۳ صحیح است.

روش‌های تدریس عملی مبتنی بر فراگیران و تلاش فردی آنهاست. در روش‌های تدریس مشارکت و بحث‌های بین فردی به حداقل می‌رسد و بیشتر فراگیران سعی دارند که به صورت فردی و به شکل عملی به تکالیف محوله برسند و وظایف مربوطه را انجام دهند.

۸۲- گزینه ۲ صحیح است.

در بسیاری از منابع اصول اصلی در طرح سوال را که معلمان باید رعایت کنند موارد زیر می‌دانند:

الف) بهتر است زمان پرسش کوتاه باشد.

ب) شاگردان از قبل خبر داشته باشند که پرسش کلاسی دارند.

ت) نپرسیدن سوالات متعدد هم‌زمان.

ج) یا آسان باشد یا متوسط (هرگز سخت نباشد).

د) بیشتر پرسش‌ها از مطالبی باشد که مرتبط با کتاب است.

ه) حجم درسی که پرسش از آن به عمل می‌آید کم باشد.

و) تعداد سوالات هر پرسش کم و تعداد کلی پرسش‌های کلاسی زیاد باشد.

ز) پرسش حتما در ابتدای ساعت درس به عمل آید.

ح) اگر ممکن است پاسخ‌های غلط توسط خود دانش‌آموزان تصحیح شود (پاسخ درست داده شود تا حواس همه جمع شود).

ط) حتما به نحوی در نمرات اصلی تاثیر داده شود (لازم است که از این مطلب دانش‌آموزان مطلع باشند).

ظ) سوالات ربطی به زندگی شخصی فراگیران نداشته باشد.

د) نشان دادن تخصص و علاقه به مبحث درس.

۸۳- گزینه ۴ صحیح است.

در بسیاری از منابع اصول اصلی در طرح سوال را که معلمان باید رعایت کنند موارد زیر می‌دانند:

الف) بهتر است زمان پرسش کوتاه باشد

ب) شاگردان از قبل خبر داشته باشند که پرسش کلاسی دارند

ت) نپرسیدن سوالات متعدد هم‌زمان

ج) یا آسان باشد یا متوسط (هرگز سخت نباشد).

د) بیشتر پرسش‌ها از مطالبی باشد که مرتبط با کتاب است.

ه) حجم درسی که پرسش از آن به عمل می‌آید کم باشد.

و) تعداد سوالات هر پرسش کم و تعداد کلی پرسش‌های کلاسی زیاد باشد.

ز) پرسش حتما در ابتدای ساعت درس به عمل آید

ح) اگر ممکن است پاسخ‌های غلط توسط خود دانش‌آموزان تصحیح شود (منظور پاسخ درست داده شود تا حواس همه جمع شود).

ط) حتما به نحوی در نمرات اصلی تاثیر داده شود (لازم است که از این مطلب دانش‌آموزان مطلع باشند)

ظ) سوالات ربطی به زندگی شخصی فراگیران نداشته باشد.

د) نشان دادن تخصص و علاقه به مبحث درس.

۸۴- گزینه ۲ صحیح است.

یکی از ارکان مهم آموزش و تدریس، ایجاد فضایی سالم و مناسب برای یادگیری و آموختن است. بنا بر تعریف، تغییر رفتار به کاربرد مجموعه‌ای از

اصول و فنون یادگیری گفته می‌شود که هدف آن اصلاح رفتار افراد می‌باشد. در تمامی منابع نوعی تفاهم کامل بر سر تغییر رفتار به‌عنوان

هدف‌نهایی تدریس وجود دارد.

۸۵- گزینه ۱ صحیح است.

از جمله مهم‌ترین کارهای معلمان پس از پایان هر جلسه تدریس معرفی درس جلسه آینده جهت تفهیم و بدیهی‌تر کردن مبحث آینده تدریس

برای فراگیران است. این عمل معلم باعث تفهیم و کنجکاوی فراگیران جهت آمادگی و حضور فعال در جلسه آینده کلاس می‌شود. اما متأسفانه وجه

مغفول تدریس معلمان در پایان هر جلسه معرفی درس جلسه آینده می‌باشد. بیشتر این امر در پایان روش تدریس‌های سخنرانی و پرسش و پاسخ

و بحث گروهی قابل بیان است.

۸۶- گزینه ۳ صحیح است.

برنامه‌ریزی در کلاس‌های چند پایه یک امر ابتکاری و خلاقانه می‌باشد و با توجه به پایه‌های موجود در کلاس صورت می‌گیرد و هرگز نمی‌توان یک

برنامه قطعی و روشی خاص جهت تدریس در کلاس‌های چند پایه ارائه داد. روش تدریس خلیفه‌ای با توجه به ویژگی‌های خود در این دسته

کلاس‌ها بیشترین کاربرد را دارد.

۸۷- گزینه ۲ صحیح است.

روش نمایشی بر مشاهده و دیدن استوار است. در این روش، افراد مهارت‌های خاصی را از طریق دیدن فرا می‌گیرند و معلم طرز کاربرد وسیله‌ای یا چگونگی ساختن یک شیء را نشان می‌دهد. شاید این اولین روشی باشد که بشر به کار برده است و در صورت نداشتن امکانات کافی، شاید مناسب‌ترین روش برای آموختن مهارت‌ها باشد؛ زیرا با استفاده از این روش، معلم می‌تواند مهارتی را به تعداد زیادی از شاگردان، در طی زمانی کوتاه ارائه دهد. مهم‌ترین حس این روش به کارگیری اشیاء حقیقی و واقعی در آموزش است. البته این روش به تنهایی به کار نمی‌رود و معلم ضمن ارائه روش نمایشی، ناچار به استفاده از روش سخنرانی نیز هست. از روش نمایشی برای درس‌هایی که جنبه عملی و فنی دارند بیشتر می‌توان استفاده کرد. روش نمایشی از چهار مرحله تشکیل شده است: آمادگی، توضیح، نمایش و آزمایش و سنجش.

۸۸- گزینه ۱ صحیح است.

اگر از فراگیران در اوایل سال تحصیلی آزمونی جهت جابجایی فراگیران به عمل آید و آنها را در کلاس‌های خاصی جایگزین کنند، ارزشیابی تشخیصی به عمل آمده است و اگر از فراگیران نیز جهت رفع نواقص آموزشی آزمونی به عمل آید تا نواقص آنها را در طول فرایند درسی رفع کند آزمون تکوینی به عمل آمده است. اما کلید سازمان سنجش بخش دوم را نیز تشخیصی می‌داند که با توجه به ذات آزمون‌های تکوینی نمی‌توان آزمون تشخیصی را صحیح دانست.

۸۹- گزینه ۴ صحیح است.

یادگیرنده سطح "به کار بستن" عبارت است از توانایی کاربرد اصول علمی، فریضه‌ها، قضایا، و دیگر مفاهیم انتزاعی در وضعیت و موقعیت مناسب، بدون اینکه هیچ‌گونه راه‌حلی ارائه شود (محاسبه می‌کند، عمل‌نمایش می‌دهد، مساله‌ای را حل می‌کند و به کار می‌برد). پس این عنوان نوعی همخوانی با عنوان کردن انتقال یادگیری به موقعیتی دیگر دارد. در این سطح، وقتی به فراگیرنده مساله تازه‌ای داده می‌شود، او مفاهیم انتزاعی مناسب آن را به کار می‌گیرد و مساله را حل می‌کند، بدون اینکه لازم باشد به او گفته شود از کدام مطلب انتزاعی استفاده کند. مانند شاگردی که در کلاس علوم، می‌تواند نتایج حاصل از آزمایش‌های ساده در مرحله قبلی را در آزمایش‌ها یا پدیده‌های علمی دیگر به کار بندد یا شاگردی که می‌تواند اصول و قوانین مثلثات را در موقعیت علمی جدید (مانند حل مسائل و نقشه‌برداری) به کار برد.

۹۰- گزینه ۴ صحیح است.

در این سطح، وقتی به فراگیرنده مساله تازه‌ای داده می‌شود، او مفاهیم انتزاعی مناسب آن را به کار می‌گیرد و مساله را حل می‌کند، بدون اینکه لازم باشد به او گفته شود از کدام مطلب انتزاعی استفاده کند. مانند شاگردی که در کلاس علوم، می‌تواند نتایج حاصل از آزمایش‌های ساده در مرحله قبلی را در آزمایش‌ها یا پدیده‌های علمی دیگر به کار بندد یا شاگردی که می‌تواند اصول و قوانین مثلثات را در موقعیت علمی جدید (مانند حل مسائل و نقشه‌برداری) به کار برد. برای نوشتن یک هدف رفتاری کامل چهار ویژگی باید وجود داشته باشد که عبارتند از:

۱. مخاطب داشته باشد.

۲. با فعل رفتاری بیان شده باشد.

۳. شرایط داشته باشد.

۴. درجه و معیار داشته باشد.

اما بزرگترین عیب این رویکرد به اهداف اصراف در عینی کردن مطالب و در نتیجه کاهش خلاقیت فراگیران است.

اصول و فلسفه تعلیم و تربیت

۹۱- گزینه ۲ صحیح است.

پنج شاخه فلسفه عبارتند از: زیبایی‌شناسی، علم اخلاق، شناخت‌شناسی، منطق، متافیزیک که متافیزیک و شناخت‌شناسی و ارزش‌شناسی شاخه‌های اصلی رشته فلسفه تعلیم و تربیت می‌باشند. مابعدالطبیعه یا متافیزیک شاخه‌ای از فلسفه است که به پژوهش درباره چیستی و کُنه وجود، زندگی و جهان به عنوان یک کل، می‌پردازد. متافیزیک را ریشه فلسفه می‌دانند؛ بدین معنا که فیلسوفان نخستین عمدتاً به این حوزه از فلسفه می‌پرداخته‌اند. در فلسفه معاصر، به مباحث مابعدالطبیعی با شکاکیت بسیار نگرسته‌اند. معرفت‌شناسی یا شناخت‌شناسی شاخه‌ای از فلسفه است که به عنوان نظریه چیستی معرفت و راه‌های حصول آن تعریف می‌شود. معرفت‌شناسی پژوهش درباره پرسش‌هایی درباره امکان معرفت و چیستی معرفت است؛ اگر بپذیریم هر علم با موضوع آن علم تعریف شود نه به هدف آن، ارزش‌شناسی را که گاه به جای آن از اصطلاح علم ارزش استفاده می‌شود، باید علمی درباره ارزش‌ها دانست..

۹۲- گزینه ۳ صحیح است.

ایده‌آلیسم نام مجموعه‌ای از دیدگاه‌های فلسفی با این ادعاست که ایده‌ها موضوع حقیقی معرفت هستند؛ ایده‌ها بر اشیا مقدم‌اند و این ایده‌ها هستند که امکان بودن را برای اشیا فراهم می‌کنند. بر مبنای این دیدگاه، ایده‌ها، هم از نظر معرفت‌شناختی و هم از نظر متافیزیکی اولویت دارند و واقعیت خارجی، آنچنان که ما درک می‌کنیم، منعکس‌کننده فرایندهای ذهنی است. ایده‌آلیسم مدعی نیست ذهن خالق ماده یا جهان مادی است. همچنین این دیدگاه، «فکر» را با «متعلق فکر» یکی در نظر نمی‌گیرد، بلکه مدعی است جهان خارج را تنها با توسل به فرایند ایده‌ها می‌توان درک کرد. افلاطون، کانت، دکارت، برادامی، برکلی و هگل از برجسته‌ترین فیلسوفان ایده‌آلیست هستند.

۹۳- گزینه ۴ صحیح است.

ذهنیت فلسفی از مباحث ارزشمندی است که ظرفیت و قابلیت، ایجاد و پرورش مهارت‌های ذهنی را در دانشجو معلمان دارد. پرورش این مهارت‌ها موجب بهبود کیفیت فعالیت‌های آموزشی و تربیتی آنها می‌شود. ذهنیت فلسفی را نخستین بار «فیلیپ جی اسمیت» مطرح کرد. او ضمن بررسی و مطالعه ویژگی‌های افرادی که دارای تفکر و مشرب فلسفی هستند به سه بعد یا ویژگی در طرز تفکر آنها پی برد. این سه بعد ضمن مشخص و متمایز بودن، ارتباطی نزدیک با یکدیگر دارند. این سه ویژگی عبارتند از: جامعیت، تعمق و قابلیت انعطاف.

الف) بعد جامعیت: مشاهده امور خاص، با توجه به ارتباط آن‌ها به یک زمینه وسیع- ارتباط دادن مسائل کنونی و آتی به هدف‌های دور- به کار بردن قوه تعمیم- توجه داشتن به جنبه‌های نظری. ب) بعد تعمق: پرسش و کنکاش کردن، درمورد آنچه دیگران مسلم و بدیهی فرض می‌کنند- کشف امور بنیادی و بیان آنها در هر موقعیت- قضاوت و حکم کردن بر مبنای روش فرضیه‌ای- قیاسی- توجه داشتن و حساس بودن به اشارات و معانی ضمنی هر موقعیت و ارتباط دادن امور با یکدیگر (ج) قابلیت انعطاف: رها ساختن خود از جمود روانی (تصمیم منطقی در موقعیت‌های عاطفی) ۹- توجه به مسائل مورد بحث از جنبه‌های گوناگون- ارزش‌سنجی افکار و نظریه‌ها بدون توجه به منبع آن‌ها- شکیبایی در قضاوت موقت و مشروط و علاقه‌مند به اقدام در موقعیت نا مشخص. در صورتی که در دوره آمادگی معلمان شیوه تفکر معلمان مورد توجه قرار گیرد و بر پرورش ذهنیت فلسفی آنها تاکید شود. هر یک از ویژگی‌های ابعاد ذهنیت فلسفی متضمن مهارت فکری است که معلمان را در راستای انجام دادن موثرتر فعالیت‌های آموزشی و تربیتی کمک می‌کند. از ویژگی‌های کار معلم تنوع و فراوانی عمل محدودیت زمانی قابلیت پیش‌بینی ضعیف و نیاز به عقلانیت است. این ویژگی‌ها ضرورت ایجاد و پرورش تفکر فلسفی را در معلمان آشکار می‌سازد.

۹۴- گزینه ۱ صحیح است.

مستقیم‌ترین تأثیرات مفروضات متافیزیکی فلسفه بر تعلیم و تربیت در بعد اهداف و رسالت‌های اساسی آموزش و پرورش است. مفروضه‌ها پایه‌ها و اساس اهداف آموزشی را پایه‌ریزی می‌کنند.

۹۵- گزینه ۱ صحیح است.

فلسفه اگزیستانسیالیسم، انسان را خالق ارزش و تحقق‌دهنده آن می‌داند؛ یعنی، برای هر فردی در سیر انفسی و تعالی و گذر از خود چیزهایی در حکم ارزش می‌شود؛ از این رو خودش ارزش را می‌سازد. دیدگاه مکتب اگزیستانسیالیسم بر این عقیده است که استعداد انسان‌ها در شناختن ارزش‌ها توانایی لازم را دارد.

۹۶- گزینه ۳ صحیح است.

مسئله مطرح شده و درخواست از مکتب اسکولاستیسیسم است.

۹۷- گزینه ۲ صحیح است.

بنیادگرایی: خاستگاه این نظریه که گاهی از آن به ماهیت‌گرایی نیز تعبیر می‌شود، ریشه در مکتب ایده‌الیسم دارد. بنیانگذار ایده‌الیسم در مغرب‌زمین افلاطون است. به لحاظ معرفت‌شناسی ایده‌الیسم منشأ معرفت را عقل و مستقل از تجربه می‌داند. از نگاه این مکتب ذهن موجودی فعال است و شناخت واقعی نه از طریق تجربه حسی بلکه از طریق یادآوری و تذکار ایده‌ها صورت می‌گیرد. فرد از طریق شهود، درون‌نگری و بصیرت به درون خود نگریسته و نسخه‌ای از ایده‌ها را در آن می‌یابد. این بدان معنا است که آنچه که در صدد شناخت آن هستیم از پیش در ذهن وجود دارد. می‌توان در یک کلام ایده‌الیسم را تقدم واقعیت غیرمادی بر واقعیت مادی و یا تقدم ذهن بر عین تعریف کرد. به لحاظ ارزش‌شناسی، ایده‌الیسم ارزش‌ها را اموری مطلق، جاودان و تغییرناپذیر در نظر می‌گیرد که در خدا یا یک نیروی روحی غیرشخصی قرار دارند. در نگرش ایده‌الیستی تعلیم و تربیت از اهمیت خاصی برخوردار است. هدف از تعلیم و تربیت، رشد و تکامل ذهن در نظر گرفته می‌شود. یادگیری فرایند یادآوری ایده‌ها و کاربرد آنها است. در فرایند یادگیری دانش‌آموز ترغیب به کشف و یادآوری حقایقی می‌شود که در ضمیر خود او وجود دارند. چنانکه پیش از این بیان شد بنیادگرایی از ایده‌الیسم سرچشمه می‌گیرد. اگر خواهان بررسی آراء تربیتی بنیادگرایان هستیم می‌توان آنها را در موارد ذیل چنین خلاصه نمود:

* در بنیادگرایی معیارهای فکری و عقلی از جایگاه خاصی برخوردار هستند.

* بنیادگرایی بر حفظ و انتقال میراث اجتماعی به نسل‌های بعدی تاکید می‌کند.

* انتقال میراث اجتماعی و فرهنگی به نسل‌های بعدی در راستای حفظ همبستگی اجتماعی و خیر عمومی صورت می‌گیرد.

* بنیادگرایان بر پرورش ذهن بسیار تاکید می‌کنند. از بنیادگرایان معروف می‌توان به افلاطون، فروبل، کانت، برادلی، کروچه و... اشاره کرد.

۹۸- گزینه ۴ صحیح است.

پستالوزی هدف تربیت را «شکوفاساختن هماهنگ نیروهای نهفته در طبیعت آدمی» می‌داند. پستالوزی معتقد است که مشاهده و به‌کار بردن باید اساس آموزش قرار گیرد و آموزش باید از روی رشد کودک تنظیم شود. همچنین، معلم باید شخصیت شاگرد را محترم بشمارد و رابطه شاگرد و معلم باید بر اساس مهر و محبت استوار باشد. پستالوزی بر این عقیده بود که هدف عمده تعلیمات ابتدایی، توسعه دادن نیروی فکری طفل است نه آموختن علم و هنر به او. پستالوزی معتقد است در انسان سه نیرو در کارند: جسمانی، اجتماعی و اخلاقی، نخستین آنها از طبیعت حیوانی برمی‌خیزد، دومی از هم‌آمیزی با دیگران و سومی از کوشش‌های درونی که متوجه هنرهای اخلاقی است.

۹۹- گزینه ۳ صحیح است..

دیدگاه و بیانات مربوطه در رابطه با کودکان مربوط به خواجه نصیر طوسی است.

۱۰۰- گزینه ۴ صحیح است.

نظریه پایدارگرایی در تعلیم و تربیت از فلسفه رئالیسم، بهره فراوانی گرفته است. از نظر متافیزیکی پایدارگرایان برای جهان و جایگاه انسان در آن خصیصه عقلانی و روحانی قائل شده‌اند. پایدارگرایان به پیروی از این اصل ارسطویی که انسان موجود عاقلی است مدرسه را به صورت نهادی اجتماعی که بالاخص برای پرورش عقلانی انسان طرح‌ریزی شده است، در نظر می‌گیرند. اصطلاح پایدارگرایی از این اعتقاد بر می‌خیزد که اصول مهم آموزش و پرورش تغییرناپذیر است. به عقیده پایدارگرایان اولین مساله فیلسوف آموزش و پرورش تأمل در طبیعت انسانی و تدارک برنامه‌های برپایه خصیصه‌های کلی آن است. بعقیده پایدارگرایان آموزش و پرورش تقلیدی از زندگی نیست بلکه آماده شدن برای آنست، آموزشگاه هرگز نمی‌تواند به صورت «موقعیت زندگی واقعی باشد» نباید همچنین باشد. وجود آموزشگاه عبارتست از تربیتی تصنعی برای کودک تا بدان واسطه با زیباترین دستاوردهای میراث فرهنگی خود آشنایی پیدا کند وظیفه او عبارتست از توجه به ارزش‌های میراث خود و همچنین در صورت امکان افزودن به دستاوردهای آن از طریق کوشش‌های خویش.

۱۰۱- گزینه ۱ صحیح است.

ایده‌آلیسم در لغت به معنای پندارگرایی و اصالت تصور است. این مکتب قدیمی‌ترین مکتب فلسفی نظام‌دار غرب است که از زمان افلاطون به بعد شروع شده است. افلاطون به این مکتب نظم می‌دهد. در این مکتب فلسفه پدیده‌ها را براساس ایده‌آل آنچه به روح و تصور نسبت داده می‌شود تفسیر می‌کنند. در این مکتب اصالت با عقل و ذهن و فکر است یا به تعبیر دیگر با روح است و عقل و ذهن برخاسته از روح است پس اصیل است. در این مکتب واقعیت در پندار و ذهن انسان است و بیشتر از آنکه مادی باشد، مجرد از ماده است. معلم در فلسفه ایده‌آلیستی: در این نظریه، معلم با کمک به شاگردان، زمینه‌هایی را فراهم می‌کند تا خود آنان به رشد معنوی و روحانی دست یابند. شاگردان برای او دارای اهمیت فراوانی هستند، چون آنها هستند که باید پرورش یابند و به خصایص و اخلاق نیکو آراسته گردند. این کار در درجه نخست، توسط معلم صورت می‌گیرد. بنابراین، معلم باید دارای شخصیت متعالی و روح پرورده باشد. هدف معلم، انتقال اطلاعات عینی به شاگرد نیست، بلکه فراهم آوردن شرایطی است تا شخصیت شاگرد، بالنده شود و خود او نیز پرورش یابد؛ این بالندگی باید در مسیر رشد روحانی صورت پذیرد. شخصیت معلم پیوسته، شاگرد را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد و معلم می‌کوشد شاگرد را رهبری کند تا وی شخصا در تحقق خود، توفیق یابد. تربیت بیشتر از طرف معلم تذکر است. محتوا و برنامه درسی چون هدف از تربیت، رشد یا تحقق خود است، بنابراین محتوا نیز باید مطالبی باشد که برای رسیدن به این هدف، مفید واقع شود. از این‌رو، مطالبی که آرمان و اندیشه‌های ذهنی را تقویت می‌کند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. ایده‌آلیست‌ها در تعیین مطالب درسی به تجربه فعلی کودک توجهی نمی‌کنند، بلکه تجربه نژاد انسان را به طور کلی مد نظر دارند. به عبارت دیگر، کودکان را مینیاتور یا کوچک شده افراد بزرگسال می‌بینند و در نتیجه، همان مطالبی را که برای بزرگسال مناسب می‌دانند، کمابیش برای کودک در نظر می‌گیرند. علوم و علوم انسانی دو رشته اصلی برنامه‌ها را تشکیل می‌دهند. در این میان به بخش‌هایی از این دو رشته توجه می‌کنند که دارای اهمیت پایدار و ماندگار است و برای سلامت و حفظ کل جامعه انسانی مفید است.

۱۰۲- گزینه ۲ صحیح است.

فلسفه تعلیم و تربیت از نظردیویی نظریه‌هایی است برای حل مسائل عملی، بارورتر کردن آموزش و پرورش و استفاده از تکنیک‌های پیشرفته در آن. اصول اصلی از دیدگاه دیویی:

(۱) اصل استمرار و پیوستگی: بازسازی تجربه که حقیقت تعلیم و تربیت است مستلزم استمرار و پیوستگی است.

(۲) اصل رابطه متقابل: تاثیر و تاجر فرد و محیط از یکدیگر.

(۳) اصل کنترل اجتماعی: فرد تحت کنترل اجتماعی است نه کنترل فردی معلم.

(۴) اصل آزادی: در نظر گرفتن گرایش‌ها و رغبت‌های کودک و دوری از اجبار و تحمیل توسط مربی.

(۵) اصل هدف: آموزش و پرورش صحیح مستلزم برگزیدن اهداف معین و خودجوش برای فرایند تعلیم و تربیت است.

از نظر دیویی معلم نقش راهنما و همکار شاگردان را برعهده دارد. دیویی اعتقاد دارد که معلم نباید نقش دانای محض که می‌خواهد دانش خود را منتقل کند، داشته باشد بلکه باید دانش‌آموزان را از راه فعالیت، تحقیق و پرورش به تفکر وادارد. مربی، زنده نگه دارنده تفکر و یادگیری در ذهن دانش‌آموز است. اوست که به ایجاد موقعیت‌ها و ساختن شرایط فعالیت، کار و تلاش دانش‌آموزان اقدام می‌کند و شرایط تجربه مفید را فراهم می‌سازد. همواره درصدد است تا فعالیتی نو برای شاگرد با توجه به علاقه و رغبتش فراهم کند.

۱۰۳- گزینه ۲ صحیح است.

خودتعلیمی عالی‌ترین هدف اساسی تعلیم و تربیت است. فراگیرانی که به سطح خودکاری و باور عالی خود تعلیمی دست می‌یابند یادگیرندگان مستقل خواهند شد.

۱۰۴- گزینه ۱ صحیح است.

بسیاری از فیلسوفان تربیت سه عظمت آدمی را در ابتدا ناشی از ناتوانی ابتدایی انسان می‌دانند.

۱۰۵- گزینه ۴ صحیح است.

دکتر هوشیار اصطلاحات مربوط به اصول را چنانچه خود اظهار می‌دارد از کتاب نظر در آموزش و پرورش تالیف کرشن اشتاینر اخذ کرده است و تنها تفاوتی که دارد این است که مرحوم دکتر هوشیار دو اصل فعالیت و آنیت را یکی کرده و با عنوان فعالیت به قید «آن» آورده است. از این رو شش اصل اشتاینر را به‌عنوان اصول تربیت در نظر گرفته که عبارتند از:

(۱) فعالیت به قید آن (۲) اصل کمال (۳) اصل حریت (۴) اصل سندیت (۵) اصل اجتماع (۶) اصل تفرد

طبق نظر اصل کمال باید از زندگی کششی یا سائقی کودک جلوگیری شود و وی را باید نسبت به اعتبارات انسانی علاقه‌مند کرد.

۱۰۶- گزینه ۱ صحیح است.

دیالکتیک افلاطون را می‌توان گفت و گوهای او در آثارش دانست که میان سقراط و دیگران در می‌گیرد. از این رو بسیاری از آثار افلاطون، به گزارش همین گفت و گوها اختصاص دارد. این گفت و گوها می‌تواند منشأ بحث‌های دامنه‌داری از دیدگاه معرفت‌شناختی، روش‌شناختی و حتی دلالت‌های روشی برای فنون تدریس و... باشد. راسل بر آن است که افلاطون دیالکتیک‌های سقراطی را، که بیشتر وجهه اخلاقی داشتند، به لحاظ موضوعی گسترش داد و در حوزه‌های دیگری همچون زیبایی‌شناسی، معرفت‌شناسی و... به کار گرفت. تلاش دیالکتیک یادآوری و بازشناسی اصول اساسی در درون فراگیران به آنهاست.

۱۰۷- گزینه ۳ صحیح است.

منظور از اگزستانسیالیسم عقیده‌ای است که زندگی انسان را ممکن می‌سازد و اعلام می‌دارد که در هر حقیقت و در هر عمل یک زمینه یا اساس انسانی و یک جنبه ذهنی یا عامل درونی انسانی وجود دارد. معلم و شاگرد به‌عنوان افراد انسانی در کلاس درس مستلزم تحقق موازنه ظرفی‌اند که هویت انسانی خویش را حفظ کنند. این بدان معنی است که معلم باید از قرار گرفتن در موقعیتی که در آن شاگردان به‌طور ساده بر مبنای سن، رتبه تحصیلی و منزلت یا عضویت گروهی تعریف می‌شوند، پرهیز کند. این بدان معنا است که محصلان نیز آگاه باشند که آنان نیز می‌توانند معلم را نه به‌عنوان شخص بلکه به‌عنوان عاملی که نقش سرپرستی، آموزشی و نظارتی برعهده دارد، تعریف کنند به‌عبارت دیگر، هنگامی که معلمان شاگردان را به شی‌ای تنزل داده و شاگردان معلمان را در حد نقش سرپرستی، آموزشی و... پایین می‌آورند، تعادل اگزستانسیالیستی به‌هم می‌خورد. اگر چه مربی اگزستانسیالیست ممکن است روش‌های تربیتی متنوعی را برای کار خود برگزیند اما نباید اجازه دهد که هیچ کدام از این روش‌ها رابطه من- تو را - که باید بین معلم و شاگرد وجود داشته باشد- مخدوش سازد. محاوره سقراطی روش مناسبی برای معلمان اگزستانسیالیست است. معلم تلاش می‌کند که متعلم را ترغیب کند تا از طریق سوالاتی در خصوص معنای زندگی به حقیقتی شخصی دست یابد و از این راه موجبات اشتداد آگاهی او را فراهم سازد.

۱۰۸- گزینه ۲ صحیح است.

کمنیوس در آراء تربیتی خود، طبعاً از اندیشه‌وران و نویسندگان قدیم و معاصر خود الهام گرفته است؛ مهم‌ترین آن‌ها در زمینه فلسفه دکارتوئیکنو در زمینه آموزش و پرورش، ژانوی سرمربی اسپانیایی است. تأثیر بیکن در اندیشه تربیتی کمنیوس از این جهت است که او نیز مانند حکیم انگلیسی علم را چراغ راه سعادت و پیشرفت بشر و راه شناخت طبیعت را مشاهده از راه حواس و تجربه می‌داند. به گمان برخی از مورخان، عقیده کمنیوس به دانش فراگیر (پان سوفی) نیز ملهم از نظریه دکارت است که همه علوم را به هم پیوسته و چون کل واحدی می‌دانست و شرط درک و فهم واقعیت را تحصیل همه آنها می‌شمرد. کمنیوس پس از گذراندن دوره تحصیلات عالی، به جای پرداختن به شغل کشیشی، به تعلیم و تربیت پرداخت. او می‌خواست در دانش انسان و تعلیم و تربیت، اصلاحات بنیادی ایجاد کند. آرزوی او اتحاد علم و انسان از بعد دانش فراگیر بود. البته او در عصر خود تنها کسی نبود که به فکر تشکیل یک علم فراگیر افتاده بلکه انگیزه‌های نظیر او را در دکارت نیز می‌یابیم. این اتحاد سرآغاز اندیشه کمنیوس در بعد بین‌الملل بود؛ زیرا ایجاد چنین اتحادی در علم و تبدیل آن به یک نظام، جز از طریق همکاری همگانی پیرامون اندیشه‌های موجود، امکان‌پذیر نبود.

۱۰۹- گزینه ۲ صحیح است.

این سوال به‌طور کلی مشکل دارد، اما با توجه به اهمیت و ضرورت روش ماریا مونته سوری در کنکورها و نبود آن در اکثر کتاب‌ها در اینجا به‌صورت خلاصه به این روش خواهیم پرداخت: مونته سوری در تعلیم و تربیت، به‌عنوان یک آموزگار پژوهشگر و یک مربی صاحب‌نظر از شهرت بالایی برخوردار است. نظریه اتا و در تفکر رشدنگر از اهمیت بالایی برخوردار است. او از نخستین کسانی بود که مراحل حساس و بحرانی در رشد روانی شخص را بررسی کرده است. وی در رابطه با فراگیری زبان، روش‌های ابداعی جدید و مطلوبی را عرضه نمود. علاوه بر این‌ها او نظرات ارزشمندی در مورد صلح جهانی و بازسازی تعلیم و تربیت ارائه نمود که مورد توجه جهانیان قرار دارد. به نظر او ساختارهای شخصیت کودک قبل از دوران دبستان شکل می‌گیرد و این ساختار بدون شک بر رفتار، نگرش‌ها و ارتباط او با خود و دیگران و نیز بر سرنوشت تحصیلی و زندگی بزرگسالی او تأثیر عمده‌ای خواهد داشت.

مراحل رشد کودکان شامل مراحل حساس و بحرانی است و ما در عمل، در هر دوره، با کودک متفاوتی روبرو هستیم که در آموزش باید به این مراحل و ویژگی‌های هر دوره توجه نمود. این مراحل عبارتند از: مرحله از تولد تا هفت سالگی، هفت تا دوازده سالگی، مرحله ۱۲ تا ۱۸ سالگی.

به نظر او نباید به کودکان به‌عنوان موجودات ضعیف و بی‌دفاعی نگرست که نیازهایشان تنها حمایت‌شدن و کمک گرفتن از دیگران است، بلکه آنها موجوداتی الهی‌اند که از لحظه تولد دارای زندگی پرجنب و جوشی از نظر روحی هستند و به‌وسیله فطرت هوشمندی هدایت می‌شوند که به آنها توانایی ساختن شخصیت انسانی را می‌دهد. از آنجا که این کودکان، بزرگسالان آینده هستند ما باید آنها را به‌عنوان شکل‌دهنده اصلی بشریت بپذیریم. بزرگ‌ترین راز پیدایش ما در درون کودک نهفته است و آنچه انسان را به کمال می‌رساند در درون او متجلی می‌شود. کودکان معلمان ما هستند، اما با در نظر گرفتن کودک به‌عنوان موجودی بی‌اراده و بدون رهنمون‌های درونی، بزرگسالان کودک را مجبور به تسلیم‌شدن در مقابل خواسته‌های خود می‌کنند. به نظر او در آموزش، اشیاء بهترین مربیان هستند. ماریا معتقد بود اشیائی که حواس کودکان را تحریک می‌کنند و به آنان امکان فعالیت جسمانی می‌دهند، بسیار می‌توانند اثربخش باشند. او ابتدا مهره‌هایی برای به نخ کشیدن، تکه پارچه‌هایی برای دوختن دگمه، وصل کردن مهره‌ها و به بند کشیدن آنها، در مرحله بعد که احساس کرد کارش نتیجه مناسبی داده است، حروف الفبا را با قطعات چوبی ساخت و با این روش خواندن و نوشتن را به بسیاری از کودکان آموخت. بنابراین، بزرگ‌ترها تمایلات طبیعی و حساس کودک را سرکوب می‌کنند و در درون او مخالفت‌ها و مقاومت‌های سرسختانه‌ای را بیدار می‌کنند که به انحطاط و بیماری‌های روانی منجر می‌شود. اهم فعالیت‌های مונته سوری:

- ۱- راه اندازی اولین مرکز بهداشتی-تربیتی در محله فقیرنشین رم
  - ۲- تلاش‌های خستگی‌ناپذیر به‌منظور یافتن راهی جدید در عرصه آموزش
  - ۳- افتتاح اولین خانه کودک در ششم ژانویه سال ۱۹۰۷ در شهر رم
  - ۴- انجام آزمایشات مکرر در مورد حالات ذهنی و روانی کودکان و ویژگی‌های شخصیتی آنها و رابطه آن با روش سنتی و اضطراب‌آور آموزشی در خانه و مدرسه
  - ۵- کار کردن با کودکانی از جوامع و فرهنگ‌های مختلف در سراسر دنیا
  - ۶- ارائه نقد و بررسی دقیق از اشتباهات و آسیب‌هایی که در گذشته کودکان وجود داشته است. هدف اصلی نوشته‌های ماریامونته‌سوری به‌وجود آوردن رک جدیدی از توانایی‌ها و نیازهای کودکان، به‌ویژه در نخستین سال‌های رشدشان، بدون دیدگاه منفی و منتقدانه، بوده‌است.
  - ۷- نوشتن مقالات و کتاب‌های متعدد
  - ۸- سخنرانی‌های پرشور در مورد موضوعاتی چون توجه به نیازهای کودک، اصلاح سیستم آموزشی، آموزش برای صلح،
  - ۹- راه اندازی مدارس نوین با روش آموزشی کودک‌مداری و عملگرایی
  - ۱- استفاده از آموزش و پرورش برای گسترش صلح و دوستی بین ملت‌ها
  - ۱۱۰- گزینه ۱ صحیح است.
- آزادی کودک در انجام مشاهدات و مطالعات شخصی از جمله مسائلی بود که اهمیت زیادی در فلسفه تربیتی پستالوزی داشت. پستالوزی یکی از بنیانگذاران اندیشه نوین "آمادگی" است. روش پستالوزی بر این اعتقاد پایه‌گذاری شده بود که می‌گفت: "حواس ما، مخازن دانش ما هستند." در این روش، کودک مشاهدات و تجارب عملی خود را به شیوه‌ای تحلیل می‌کرد و مطابق با آنچه که در گنجینه حواس داشت، می‌فهمید. از این رو در آموزشگاه‌های پستالوزی، کارهای عملی و آموزش‌های حرفه‌ای، هم به‌عنوان منبعی برای زندگانی اقتصادی کودکان و هم به‌عنوان پایه آموزش‌های نظری اهمیت و نقش داشتند. پستالوزی هدف تربیت را «شکوفاساختن هماهنگ نیروهای نهفته در طبیعت آدمی» می‌داند به همین ترتیب امکان تربیت آدمی را به‌صورت عملی مدلل کرده است.

مدیریت آموزشی

- ۱۱۱- گزینه ۱ صحیح است.
- جو سازمانی مجموعه ویژگی‌هایی است که یک سازمان را توصیف می‌کند و آن را از دیگر سازمان‌ها متمایز می‌سازد، تقریباً در طول زمان پایدار است و رفتار افراد در سازمان را تحت‌تاثیر قرار می‌دهد. می‌توان جو سازمانی را به بیانی ساده‌تر چنین بیان کرد: «جو سازمانی درک کارکنان از محیطی است که در آن مشغول به کار هستند.»
- ۱۱۲- گزینه ۳ صحیح است.
- تناسب برقرار کردن میان انتظارات نقش سازمانی و نیازهای کارکنان به یگانگی فرد-سازمان تعبیر می‌شود. در هر سازمانی یک سلسله نیازهای هم سازمانی و هم شخصی وجود دارد. اگر مدیر سازمانی توانایی سازش و همسو کردن اهداف و نیازهای شخصی در جهت اهداف و نیازهای سامانی را داشته باشد، سازمان در جهت پویایی و تعالی پیش می‌رود.
- ۱۱۳- گزینه ۴ صحیح است.
- منظور از غنی‌سازی شغلی افزایش آگاهانه سطح مسئولیت‌های کارکنان جهت رساندن آنها به سطح رشد بالقوه و در نتیجه تعالی سازمان است. افزایش مسئولیت و دادن آزادی عمل از سوی مدیر به کارکنان از راهکارها و روش‌های غنی‌سازی شغلی می‌باشد.

۱۱۴- گزینه ۳ صحیح است.

تصمیم‌گیری از دیدگاه‌ها و ابعاد مختلفی تقسیم و مورد بحث واقع شده است. هرچند قبول تفکیک بین انواع آن، خصوصاً تعیین حد و مرز برای تصمیم‌گیری میان سازمان‌های مختلف (اداری، بازرگانی و آموزشی و...) به شرایط خاص آن سازمان بستگی دارد. بازنارد از نظر منشأ به سه نوع تصمیم‌گیری اشاره می‌کند: ۱- تصمیم‌های میان‌های یا ملاحظه‌ای، ۲- تصمیم‌های استینافی، و ۳- تصمیم‌های خلاق.

تصمیم‌های میان‌های و استینافی از کنش سازمانی منشأ می‌گیرند و در وراء فرد تصمیم‌گیرنده است. به عبارت دیگر تصمیم‌های میان‌های در سلسله مراتب مدیریت از رؤسا و فرادستان (به مدیر مدرسه) نشأت می‌گیرد. تصمیم‌های استینافی از زیردستان (فرودستان) مشتق می‌گردد. این در حالی است که منشأ تصمیم‌های خلاق استعداد و توان بالقوه شخص می‌باشد و می‌تواند باعث تغییر در هدف‌ها، خط‌مشی و مقررات... شود.

۱۱۵- گزینه ۲ صحیح است.

سیک رهبری مبتنی بر مسیر - هدف یا موفقیت مدار: در این سبک، وظیفه مدیر آن است که کارکنان را برای رسیدن به هدف یاری دهد. ریشه اصطلاح مسیر - هدف از این جاست که رهبران موفق، راه را برای کارکنان خود روشن و مشخص می‌کنند، مسیر رسیدن به هدف‌ها را به آنها نشان می‌دهند و آنان را یاری می‌کنند تا در راه رسیدن به هدف‌های مورد نظر، هر نوع سد یا مانعی را از میان بردارند. رابرت هاوس که ارائه دهنده این سبک است رفتار رهبران را براساس نظریه مسیر - هدف، به چهار دسته تقسیم می‌کند.

۱) رهبر مقرراتی: این رهبر خود برنامه‌ها را تدوین می‌کند و دستورالعمل‌های لازم را می‌دهد و در زمینه کارهایی که باید انجام شود، کارکنان را به صورتی دقیق هدایت و راهنمایی می‌کند. در واقع، می‌توان گفت رهبر مقرراتی تقریباً شبیه رهبر وظیفه مدار و رهبر مستبد عمل می‌کند. این نوع رهبری زمانی اعمال می‌شود که کارها مبهم یا پرتنش باشند یا بین کارکنان تعارض، برخورد و تضاد وجود داشته باشد. اعمال این نوع رهبری موجب تأمین رضایت بیشتری می‌شود؛ زیرا رهبر به تنظیم و مشخص کردن کارها و رفع ابهام آنها و همچنین رفع تعارض و برخوردهای بین کارکنان کمک می‌کند.

۲) رهبر حمایتی: این رهبر با کارکنانش رابطه دوستانه‌ای دارد و می‌کوشد نیازهای آنان را تأمین کند. این شیوه رهبری تقریباً همانند سبک رهبری رابطه‌مدار یا دموکراتیک است. اگر کارها به گونه‌ای باشد که کارکنان کارهای مشخص و معینی انجام دهند، رهبری حمایتی باعث می‌شود که عملکرد کارکنان ارتقا یابد.

۳) رهبر مشارکتی: این رهبر با کارکنانش مشورت می‌کند و می‌کوشد کارکنان خود را باور داشته باشند و اگر کارکنان خود را باور داشته باشند اعمال رهبری مشارکتی، رضایت آنان را بیشتر تأمین خواهد کرد.

۴) سبک رهبری استبدادی: در رهبری استبدادی اخذ هرگونه تصمیم به‌عهده رهبر است. او تصمیمات را به کارکنانش ابلاغ می‌کند و از آنها انتظار دارد تصمیمات را اجرا کنند. به این معنی که مدیر بدون توجه به زیر دستانش و به‌صورت انفرادی تصمیم می‌گیرد. این تصمیمات نشان دهنده نظر و شخصیت مدیر هستند و طبیعتاً اگر مدیریت خوب باشد، می‌تواند تصویری از اعتماد به نفس خود نشان دهد از طرف دیگر زیردستان ممکن است بیش از حد وابسته به رهبران شوند و احتمالاً نظارت بیشتری لازم شود. مدیران استبدادی دو دسته‌اند.

۱۱۶- گزینه ۲ صحیح است.

اصل وحدت فرماندهی، بیانگر ضرورت سلسله مراتب در سازمان و تبعیت هر کارمند از یک رئیس مافوق می‌باشد. اصول وحدت فرماندهی و سلسله مراتب، شرایط لازم به‌منظور ایجاد هماهنگی و تعیین حدود مسئولیت و اختیارات کارکنان سازمان را فراهم نموده و اتخاذ تصمیمات ضروری را ممکن می‌سازند. براساس این اصل بر مبنای تخصص کارکنان و دامنه اختیارات مبتنی بر تخصص حرفه‌ای وحدت فرماندهی برقرار می‌گردد.

۱۱۷- گزینه ۴ صحیح است.

سازمان مدرسه به این دلیل که از طریق همکاری، رهبری مشارکتی و مسئولیت‌پذیری برای یادگیری تمام افراد، فرهنگ یادگیری مشخص می‌شود یک سازمان یادگیرنده حرفه‌ای محسوب می‌شود. البته این بعد بیش از هر چیز به مسایل غیررسمی سازمان مربوط است.

۱۱۸- گزینه ۱ صحیح است.

تناسب برقرارکردن میان انتظارات نقش سازمانی و نیازهای کارکنان به یگانگی فرد- سازمان تعبیر می‌شود. در هر سازمانی یک سلسله نیازهای سازمانی و شخصی وجود دارد. اگر مدیر سازمانی توانایی سازش و همسو کردن اهداف و نیازهای شخصی در جهت اهداف و نیازهای سازمانی را داشته باشد، سازمان در جهت پویایی و تعالی پیش می‌رود. در این سوال نیاز کارکنان به‌عنوان یکی از اهداف و نیازهای اصلی بیان شده است. البته نیاز و اهداف سازمان در سوالات موجود نیست.

۱۱۹- گزینه ۲ صحیح است.

فرمندی فرآیندی است که در طی آن رهبران از راه برانگیختن عواطف بر پیروانشان اثر می‌گذارند و به این ترتیب آنها را با خود همسو می‌کنند. رهبران فرموند پیروان خود را از راه احساسات به حرکت وا می‌دارند و ایشان را با اطلاعات جزئی سر در گم نمی‌کنند. این رهبران پر جذب معمولاً دیدگاهی افراطی از جهانی جدید ارائه می‌کردند تا پیروان خود را از بحران‌ها رها کنند و به عقیده پیروانشان دارای استعدادهای درونی فوق‌العاده‌ای هستند، پیروانشان به آنها اعتماد می‌کنند و به‌ندرت در سازمان‌های تجاری جهانی یافت می‌شوند.

۱۲۰- گزینه ۱ صحیح است.

آموزش حساسیت که اغلب از آن با عنوان آموزش آزمایشگاهی نام می‌برند، از طریق تعامل برنامه‌ریزی نشده گروهی در شرکت‌کنندگان تاثیر می‌گذارد. اعضا را در محیطی آزاد و باز گرد می‌آورند و آنان درباره خودشان و فرایند تاثیر متقابلشان گفتگو می‌کنند و هم‌زمان یک دانشمند حرفه‌ای علوم رفتاری تسهیلاتی را برای آن‌ها مهیا می‌کند. این فرد فرصتی را برای شرکت‌کنندگان به وجود می‌آورد تا باورها، اعتقادات و نگرش‌های خود را بیان کنند. البته وی در این فعالیت نقش رهبری ندارد. هدف آموزش حساسیت عبارت است از: افزایش آگاهی مدیران در مورد رفتارشان و نیز چگونگی برداشت دیگران درباره آن‌ها، حساسیت بیشتر به رفتارهای دیگران و درک افزون‌تر درباره فرایندهای گروهی.

۱۲۱- گزینه ۴ صحیح است.

در سازمان‌های آموزشی هدف و رسالت اصلی سازمان رسانیدن افراد به یادگیری و رشد بالقوه در ابعاد فرهنگی، عاطفی و اجتماعی است. پس یک سازمان آموزشی بیش از هر چیز هدف محور است.

۱۲۲- گزینه ۳ صحیح است.

فرهنگ با این نکته که چگونه کار مدرسه خوب انجام می‌شود سروکار دارد، در حالی که جو با ادراکات و احساسات نسبت به محیط داخلی مدرسه سروکار دارد.

- فرهنگ سازمانی مجموعه‌ای از جهت‌گیری‌های مشترک است که سازمان را یکپارچه نگه داشته و هویت ممتازی به آن می‌دهد، درحالی‌که اقلیم در ادراک مشترک نهفته است.

- فرهنگ، فرض‌ها، ارزش‌ها و هنجارهای مشترک است و جو، ادراک مشترک افراد از رفتار است.

۱۲۳- گزینه ۱ صحیح است.

در سازمانی که تمامی افراد درگیر اعم از والدین، فراگیران، معلمان و مدیران با آسودگی خاطر و گشودگی نظر، توان ابراز عقاید و احساسات خود را دارند، می‌توان ابراز کرد که در این سازمان خودگشودگی گسترش یافته است.

۱۲۴- گزینه ۴ صحیح است.

در سازمان‌های یادگیرنده، تمامی اجزا به هم ربط و پیوندی عمیق دارند، به طوری که «پیتر دراگر» این گونه سازمان‌ها را به ارکستری تشبیه می‌کند که هر کس ساز خود را می‌زند، اما نکته مهم این است که تمامی نوازندگان عمیقاً تابع و مرتبط با رهبر ارکستر هستند و نتیجه کار، یک آهنگ موزون است. طبیعت سازمان‌های یادگیرنده امروزی نیز چنین است که با پرسنل گسترده و با فرهنگ‌های متفاوت، همچنان در حال رشد و فعالیت هستند؛ نظیر شرکت‌های آی‌بی‌ام یا مایکروسافت. از ویژگی‌های دیگر سازمان‌های یادگیرنده، روانی جریان اطلاعات در این سازمان‌هاست. این روانی، باعث افزایش دانش و رشد مدیریت نیروی انسانی در سازمان می‌شود. با رشد دانش پرسنل، میزان هوش سازمان‌ها افزون و بهره‌وری آنان ارتقا می‌یابد.

از سوی دیگر در این سازمان‌ها، کارکنان به علت آموزش‌های مکرر و تفویض اختیاری که به آن‌ها می‌شود، با ایجاد تیم‌های متعدد و انجام بحث‌های گروهی به ارتقای اطلاعات و توانمندی‌های خود می‌پردازند. چنین روندی باعث می‌شود فرهنگی بسیار قوی در سازمان حاکم شده و آرمان یا دیدگاه مشترکی میان نیروی انسانی و سازمان فراهم آید. چنین آرمان یا دیدگاه مشترکی در یک سازمان ایجاد نمی‌شود مگر در سایه یک رهبری قوی سازمانی. در این حالت، استراتژی کلی سازمان به صورت اشتراکی خواهد بود. این استراتژی از پایین به بالا تنظیم می‌شود، اطلاعات به صورت باز جریان دارد و تمامی بخش‌ها با اطلاعات و توانمندی بالایی که به دست آورده‌اند در تعامل منطقی با یکدیگر قرار می‌گیرند. سازمان یادگیرنده فرصت یادگیری برای تمامی اعضای خود را فراهم می‌سازد. سازمان‌های یادگیرنده پیوسته در حال افزایش توانایی‌های خود برای ساختن آینده هستند. در این سوال هم تبادل اطلاعات و هم تبادل تجارب را می‌توان جز گزینه‌های صحیح قلمداد کرد و به نوعی سوال مشکل دارد.

۱۲۵- گزینه ۲ صحیح است.

رهبری تحولی شکلی از رهبری است که زمان وقوع آن هنگامی است که مدیران علایق کارمندان و آگاهی و پذیرش اهداف و عملکرد گروه را گسترش می‌دهند. این نوع رهبری در مقابل رهبری تعاملی قرار دارد. رهبری تحولی براساس تغییر، نوآوری و کار آفرینی بنا نهاده شده است.

۱۲۶- گزینه ۳ صحیح است.

در اصول مدیریت و رهبری فرایند همسو کردن نیازهای کارکنان و سازمان در یک طول مشترک جهت رسیدن به تعالی سازمانی را همسازی نقش و نیاز تعریف کرده‌اند. به هم جهت کردن نیاز کارکنان با نیاز سازمان، سازمانی کردن فرد گفته می‌شود.

۱۲۷- گزینه ۱ صحیح است.

رهیافت اقتضایی که گاهی رهیافت وضعیتی نیز نامیده می‌شود، بر اجتناب از اصول‌گرایی مطلق تأکید دارد؛ در واقع، ضرورت مدیریت بر مبنای اقتضا از این واقعیت نشأت می‌گیرد که عملکرد مدیر در هر زمان، باید با توجه به "موقعیت و مجموعه شرایط فعالیت وی" ارزیابی شود. وظیفه نظریه و علم، تجویز یک عمل برای یک وضعیت خاص نیست، بلکه یافتن روابط بنیادی، فنون اساسی و سازماندهی دانش موجود بر مبنای مفاهیمی روشن است؛ زیرا نحوه کاربرد فنون مذکور در عمل، به وضعیت بستگی دارد؛ از این رو تأکید می‌شود که "مدیریت مؤثر"، همواره بر مبنای شناخت مقتضیات تحقق می‌پذیرد. بنابراین براساس رویکرد اقتضایی، تلاش می‌شود تا واکنش‌های مدیریتی با مسائل و فرصت‌های منحصر

به فرد وضعیت‌های گوناگون، هماهنگ گردد. استفاده از رویکرد اقتضایی، اهمیت خاصی در مدیریت امروز دارد؛ به طوری که کاربرد این رویکرد به همه وظایف مدیریتی تسری یابد. برای مثال مفهوم بوروکراسی از نظر ماکس وبر، برای معرفی شکل مطلوب و مناسب سازمان مطرح شد؛ ولی اگر با نگرش اقتضایی به طرح بوروکراتیک سازمان نگریسته شود، این طرح فقط به مثابه یکی از الگوهای سازماندهی قابل استفاده است؛ یعنی انتخاب بهترین ساختار برای هر وضعیت معین، چند عامل بستگی دارد؛ از جمله "میزان تغییرات محیطی"، "فن‌آوری عمده سازمان" و "راهبردی که سازمان دنبال می‌کند"، "اندازه سازمان" و "شبکه‌های قدرت و کنترل در سازمان"؛ با توجه به این عوامل، فقط هنگامی که محیط نسبتاً پایدار باشد و عملیات آن قابل پیش‌بینی باشد و اندازه آن بزرگ باشد، استفاده از ساختار بوروکراتیک، بهترین کارکرد را خواهد داشت؛ یعنی در سایر وضعیت‌ها باید از گزینه‌های دیگر ساختاری استفاده کرد. در واقع بر مبنای رویکرد اقتضایی، "ساختاری که برای یک سازمان مفید است، ممکن است برای یک سازمان دیگر فاقد مطلوبیت باشد" و حتی گفته می‌شود "آنچه که در یک زمان خوب عمل می‌کند، ممکن است در آینده (به دلیل تغییر مقتضیات) خوب عمل نکند". در کنار شرایط یک محیط برای مدیر آمادگی کارکنان بسیار مهم و تاثیرگذار است. (در این سوال شرایط محیطی در بین گذاره ملاحظه نمی‌شود پس می‌توان آمادگی کارکنان درست قلمداد کرد).

۱۲۸- گزینه ۲ صحیح است.

آموزش ضمن (حین) خدمت از لحاظ سازمانی به آموزشی گفته می‌شود که پس از استخدام فرد در سازمان صورت می‌گیرد و هدف از آن آماده‌سازی افراد برای اجرای بهتر مسئولیت‌هایشان و بهبود توانایی‌ها و مهارت‌های آنان است. آموزش ضمن خدمت همیشه پیش از آنکه کاهش ضعف‌ها را نشان دهد، نشان‌دهنده حرکت جهت رشد و بهبود توان کاری است.

۱۲۹- گزینه ۴ صحیح است.

مدیریت کیفیت فراگیر (total quality management): فرایند بهبود مستمر کیفیت در جهت کسب رضایت مشتری. این مدل فرایندی است متمرکز بر روی مشتری‌ها، کیفیت محور و متکی بر تیم‌ها که برای دستیابی به اهداف استراتژیک سازمان از طریق ارتقای مستمر فرایندها، توسط مدیریت ارشد سازمان رهبری می‌شود. در تعریفی دیگر مدیریت کیفیت فراگیر جریانی است که از یک عرضه‌کننده به فرایند یا سیستم (یعنی آنچه عملاً در یک بخش از سازمان رخ می‌دهد) شروع می‌شود و پس از آن به مشتری می‌رسد این به معنی آن است که مدیریت کیفیت فراگیر بر کار بروی دو رابطه کلیدی تاکید می‌کند: روابطی که بین ما (سازمان) و عرضه‌کنندگان ما وجود دارد، روابطی که بین ما و مشتریان وجود دارد. اصول مدیریت کیفیت جامع (فراگیر):

اصل اول: تمرکز بر مشتری: به کارگیری اصل تمرکز بر مشتری عموماً باعث می‌گردد که سازمان برای درک نیازها و انتظارات مشتریان تحقیقات لازم را صورت دهد و ارتباطات درون سازمانی را در راستای نیازها و انتظارات مشتریان هدایت نماید، رضایت مشتریان را اندازه‌گیری نموده و بر مبنای نتایج حاصل از آن اقدام نماید و از وجود توازن بین رضایت‌مندی مشتریان و سایر ذی‌نفعان سازمان (نظیر مالکین، کارکنان، سرمایه‌گذاران، انجمن‌ها و مجامع محلی) اطمینان حاصل کند.

اصل دوم: مدیریت رهبری: به کارگیری اصل مدیریت رهبری در سازمان عموماً باعث می‌گردد که: نیازهای تمامی ذی‌نفعان سازمان در نظر گرفته شود. اهداف چالش برانگیز با زمان‌بندی مشخص تنظیم گردد. ارزش‌های مشترک، مدل‌های اخلاقی و هنجارهای صحیح در تمامی سطوح سازمان ایجاد و تقویت گردد. کارکنان با منابع مورد نیاز، برخوردار از آموزش و آزادی عمل با داشتن مسئولیت و پاسخگویی فعالیت نمایند.

اصل سوم: مشارکت کارکنان: به کارگیری اصل مشارکت کارکنان در سازمان عموماً باعث می‌گردد که کارکنان اهمیت همکاری و نقش خود در سازمان را درک کنند. کارکنان محدودیت‌های عملکردشان را شناسایی کنند و عملکرد خود را در راستای مقاصد و اهداف شخصی ارزیابی نمایند. کارکنان فعالانه فرصت‌های افزایش صلاحیت، دانش و تجربه خود را جستجو نمایند. آزادانه دانش و تجربیات خود را به اشتراک گذارند.

اصل چهارم: مدیریت فرایند: به کارگیری اصل مدیریت فرایند در سازمان عموماً باعث می‌گردد که فعالیت‌های ضروری به‌منظور دستیابی به نتایج مورد نظر به‌صورت سیستمی تعریف شوند و مسئولیت و پاسخگویی برای مدیریت فعالیت‌های کلیدی به‌صورت شفاف ایجاد گردد. فصول مشترک فعالیت‌های کلیدی در تعامل با بخش‌های سازمان شناسایی گردد. ریسک‌ها، پیامدها و اثرات فعالیت‌های مشتریان، تأمین‌کنندگان و سایر ذی‌نفعان ارزیابی گردد.

اصل پنجم: رویکرد سیستمی به مدیریت: به کارگیری اصل رویکرد سیستمی به مدیریت در سازمان عموماً باعث می‌گردد که یک سیستم برای دستیابی به اهداف سازمانی در بهترین حالت کارآمدی و اثر بخشی آن پایه‌ریزی گردد، قابلیت‌های سازمانی درک شده و قیود منابع قبل از عمل ایجاد گردد. تعریف و هدف‌گذاری صورت گیرد برای اینکه فعالیت‌های ویژه در یک سیستم چگونه باید عمل نمایند سیستم بر پایه اندازه‌گیری‌ها و ارزیابی‌هایش به‌صورت مستمر بهبود یابد.

اصل ششم: رویکرد بهبود مستمر: به کارگیری اصل رویکرد بهبود مستمر در سازمان عموماً باعث می‌گردد که منابع انسانی آشنا به روش‌ها و ابزار بهبود مستمر تأمین گردد. بهبود مستمر در محصولات، فرایندها و سیستم‌ها یک هدف مشترک برای همه کارکنان یک سازمان است. همچنین این اصل سبب می‌شود مقاصدی برای هدایت و اقداماتی برای ردگیری بهبود مستمر ایجاد گردد، بهبودهای صورت گرفته، تشخیص داده شده و تصدیق گردند.

اصل هفتم: رویکرد تصمیم‌گیری: به‌کارگیری اصل رویکرد تصمیم‌گیری در سازمان عموماً باعث می‌گردد که از کفایت و دقت داده‌ها و اطلاعات اطمینان حاصل گردد. داده‌ها برای کسانی که به آنها نیاز دارند در دسترس باشد. داده‌ها و اطلاعات با استفاده از روش‌های معتبر تجزیه و تحلیل شوند. تصمیم‌گیری و اقدامات اجرایی بر مبنای تجزیه و تحلیل واقعی در کنار تجارب و بصیرت صورت پذیرد.

اصل هشتم: ارتباط با تأمین‌کنندگان: به‌کارگیری اصل ارتباط با تأمین‌کنندگان در سازمان عموماً باعث می‌گردد که ارتباطی متوازن بین ملاحظات کوتاه‌مدت و بلندمدت ایجاد گردد. تأمین‌کنندگان کلیدی شناسایی و انتخاب گردند. ارتباطات شفاف و آشکار برقرار گردد. تشریح مساعی در توسعه و بهبود فعالیت‌ها صورت گیرد. تأمین‌کنندگان برای تشخیص بهبودها و موفقیت‌ها تشویق شده و دلگرم گردند. در بین گزینه‌ها تنها مورد مشارکت به چشم می‌خورد.

۱۳۰- گزینه ۳ صحیح است.

تغییر و تحول در سازمان یکی از مسائل عمده‌ای است که بر کارکنان و نقش‌ها تاثیر داشته و فکر آنها را مشغول می‌کند و در برابر آن واکنش‌هایی را با توجه به فکر و نگرش خود نسبت به تغییر نشان می‌دهند و این رابطه، رابطه‌ای است دو طرفه. در بعضی مواقع تغییر و تحول آنچنان فراگیر و زیاد است که کارکنان چاره‌ای جز تغییر در نگرش جهت سازگار نمودن خود با تغییرات انجام شده ندارند. به‌طور کلی تغییر را می‌توان در انواع زیر تقسیم بندی کرد:

۱) تغییر در ساختار

ساختار، شامل مسائلی نظیر: تقسیم بندی کار، حوزه یا قلمرو کنترل و طرح‌های مختلف سازمانی است. منظور از «ساختار»، سازمانی است که سازمان کارها را به‌صورت رسمی تقسیم بندی، طبقه بندی، گروه بندی و هماهنگ می‌کند. عوامل تغییر می‌تواند در طرح سازمانی تغییراتی داده و یک یا چند مورد از این عوامل اصلی را تغییر دهد. برای مثال می‌توان مسئولیت‌های دواير سازمان را در هم ادغام کرده و چندین سطح مدیریت را حذف کرد و دامنه حوزه یا قلمرو کنترل را گسترش داد. در نتیجه سازمان، در سطح افقی گسترش بیشتری می‌یابد و از نظر دیوانسالاری با بوروکراسی محدودتر می‌شود.

۲) تغییر در فن‌آوری

امروزه بیشتر تغییرات فن‌آوری، حول محور ارائه دستگاه‌های جدید، ابزار نوین خودکار کردن دستگاه‌ها یا به‌کارگیری رایانه‌های پیشرفته دور می‌زند. اغلب عوامل رقابتی یا نوآوری‌های صنعتی ایجاد می‌کند که عامل تغییر، روش‌های عملی، ابزار یا دستگاه‌های جدید را عرضه کنند. از طرفی با گسترش رایانه در این سال‌ها شاهد تغییرات فن‌آوری به‌صورتی گسترده هستیم.

۳) تغییر در افراد

آخرین زمینه‌ای که عامل تغییر به وسیله آن می‌تواند در سازمان به افراد و گروه‌ها کمک کند تا کارها را به‌صورتی اثربخش انجام دهند این است که درصد برآیند در افراد تغییراتی ایجاد کنند. این مقوله، در برگزیده تغییراتی است که در نگرش و رفتار اعضای سازمان (از مجرای فرایند ارتباطات تصمیم‌گیری و حل مساله) رخ می‌دهد (۱) سطوح تغییر (۲) تغییر در معلومات (۳) تغییر در نگرش (۴) تغییر در رفتار فردی (۵) تغییر در عملکرد گروهی

تغییر در بخش نگرش ساده‌تر، راحت‌تر و پیش نیاز سایر سطوح تغییر است.

تکنولوژی آموزشی

۱۳۱- گزینه ۱ صحیح است.

به نظر گانیه و بریکز در فرایند اجرای تدریس، معلم با استفاده از راهنمای یادگیرنده، به کمک اشاره‌ها و توضیحات لازم در آن، توانایی انتقال فهم و کاربرد یادگیری را به فراگیران دارد.

۱۳۲- گزینه ۲ صحیح است.

ساختن‌گرایی یکی از نظریه‌های یاددهی - یادگیری است که مبتنی بر این منطق است که یادگیری نتیجه ساخت ذهن است. بنابر این نظریه، دانش‌آموزان با مرتبط کردن اطلاعات جدید با آن چه از قبل آموخته‌اند، یاد می‌گیرند. ساختن‌گرایان معتقدند، یادگیری از زمینه‌های فکری، همچنین باورها و نگرش‌های دانش‌آموزان تأثیر می‌پذیرد. براساس این نظریه اطلاعات از راه‌های ارتباطی یا حواس و به‌طور غیر فعال دریافت نمی‌شود، بلکه در ذهن درک‌کننده به‌طور فعال ساخته می‌شود. به‌علاوه، جایگاه ادراک، انطباق‌پذیری و سازمان‌دهی دنیای تجربی، همه در ذهن است. در این مقاله، ضمن بر شمردن دیدگاه‌های نظریه ساختن‌گرایی، جلوه‌های این نظریه در برنامه‌های درسی معرفی می‌شوند. نظریه یادگیری ساختن‌گرایی در امر آموزش بیشتر به‌عنوان یک رویکرد مطرح است. کاربرد این رویکرد، در شیوه‌ها و فرایند یاددهی و یادگیری از آن جهت مورد توجه کارشناسان قرار گرفته است که در عمل می‌توان از آن برای فعال کردن یادگیری دانش‌آموزان، درک عمیق مفاهیم درسی، اظهار نظر درباره موضوع مورد مطالعه و پیوند آموخته‌های قبلی و جدید استفاده کرد.

۱۳۳- گزینه ۴ صحیح است.

برای انتقال و به کار بردن هر نوع یادگیری به محیط واقعی، قبل از هر چیز نیاز به فراگیری و فهم دانش پایه و اصولی هر نوع علم و دانش است. دانش پایه به نوعی پیش نیاز انتقال و یادگیری در محیط‌های جدید است.

۱۳۴- گزینه ۱ صحیح است.

روش‌های ارائه و ارزشیابی در الگوی مریل: الگوی طراحی مریل چهار روش را در ارائه و ارزشیابی آموزش پیشنهاد می‌کند که برای به حداکثر رساندن کارایی مفیدند.

- تفکیک: طبق این اصل مشخص کردن و جدا نمودن انواع ارائه اولیه از انواع ارائه ثانویه به یادگیری فراگیر کمک می‌کند. برای مثال هنگام ارائه باید اطلاعات زمینه‌ای قبل از تعمیم ارائه شود که می‌توان به وسیله خطوط و رنگ‌ها یا اندازه‌های مختلف آنها را از هم تفکیک کرد.

- تنوع مثال: باید تا حد امکان متنوع باشد. باید سعی شود نمونه‌ای از تمام مثال‌ها ارائه شود.

- هم‌سازی: یعنی ارائه مثال‌ها همراه با غیرمثال باشد. یعنی موارد مشابه و متضاد در یادگیری و یادآوری و به کارگیری حقایق، حوادث، قوانین و مفاهیم در کتاب طرح شده باشد.

منظور از غیرمثال‌ها بیان موارد غلط می‌باشد که فراگیر باید آن را تشخیص دهد. مثلاً باید بعد از بیان مفهوم پستانداران از مثال‌هایی که جزئی از آنها نمی‌شوند نیز نام برد (ماهی‌ها و پرندگان)

- سطح دشواری: در ارائه مثال‌ها و غیرمثال‌ها باید توجه کرد که مثال‌ها و غیر مثال‌ها از هر دو نوع و از ساده به مشکل انتخاب شوند.

۱۳۵- گزینه ۳ صحیح است.

الگوی کارآموزی شناختی:

کولینز و همکارانش الگوی کارآموزی شناختی را که برخاسته از جو استاد - شاگردی است طراحی کرده‌اند. این الگو بر ساخت نگری مبتنی است که دارای مفاهیمی مانند: یادگیری موقعیتی، داربست‌سازی، اکتشاف رهبری، فعال بودن یادگیرنده، تجربه شخصی و مشارکت در یادگیری است.

این الگو براساس ساختن گزائی استوار است که در دیدگاه ساختن گزائی ۲ اصل مهم است:

۱. دانش توسط یادگیرنده و به صورت فعال ساخته شود نه منفعل.

۲. دانش نوعی انطباق براساس تجارب یادگیرنده در جهان است.

روش یادگیری در الگوی کارآموزی شناختی:

ابتدا مربی با حل مساله‌ای مشابه الگویی را برای حل مساله پیش روی یادگیرنده قرار می‌دهد. در گام بعدی مربی به جای حل مساله تنها ابعاد را روشن می‌کند و حل آن بر عهده یادگیرنده است. به موازات مهارت یادگیرنده معلم، کمتر به ارائه چارچوب حل مساله می‌پردازد. یادگیرندگان باید علاوه بر حل مساله به مسائلی از قبیل، تعریف مساله، تدوین فرضیه، تعیین روش، آزمون فرضیه و نظایر آن بپردازند.

الگوی کارآموزی شناختی روش ۶ مرحله‌ای است:

۱. الگوسازی ۲. رهبری ۳. داربست سازی ۴. بیان شفاهی ۵. تامل ۶. اکتشاف

در مرحله الگوسازی یک فرد متخصص به عنوان الگو مورد استفاده قرار می‌گیرد تا فرایند کار را شرح دهد.

۱۳۶- گزینه ۴ صحیح است.

برای شرح روابط علی بین پدیده‌ها فراگیران نیاز به تبیین و تشریح مسایل و عوامل محیطی دارند.

۱۳۷- گزینه ۳ صحیح است.

انواع راهبردهای یادگیری:

راهبردهای یادگیری براساس مواد آموزشی هشت نوع هستند. شش مورد اول این راهبردها با توجه به نوع مواد آموزشی انتخاب می‌شوند و کاربرد دو نوع آخر برای انواع مواد آموزشی عمومیت دارد.

الف - راهبردهای تکرار و تمرین پایه:

منظور از تکرار و تمرین، نام بردن یا به یاد آوردن مواردی است که حین یادگیری به فراگیر عرضه می‌شود. هدف از این کار از نظر فراگردهای فکری احتمالاً انتخاب و کسب واحدهای اطلاعاتی برای انتقال به حافظه فعال است. میزان استفاده از این راهبرد با افزایش سن فراگیر بیشتر می‌شود.

ب - راهبردهای تکرار و تمرین پیچیده:

فراگیر از روش تکرار با صدای بلند (بازگو کردن)، نسخه برداری، یادداشت برداری و خط کشی زیر نکات مهم استفاده می‌کند. عمل تکرار و تمرین در هر یک از این روش‌ها شامل گفتن، نوشتن، یا اشاره به قسمت‌های مهم متن حین یادگیری است. هدف‌های عمده شناختی این راهبرد مانند راهبرد قبل است که همان انتخاب اطلاعات برای کمک به فراگیر جهت توجه بیشتر به نکات مهم متن و حصول اطمینان از انتقال مواد به حافظه فعال

برای انجام دادن عملیات بعد است.

رونویسی یا خط کشیدن زیر مطالب مهم، نوع دیگر این روش است که در مقایسه با خواندن از روی متن، میزان یادآوری از متن را افزایش می‌دهد. یادداشت‌برداری نیز از انواع این راهبرد است که به شرط صحت یادداشت‌ها تأثیر زیادی در افزایش یادآوری مطالب دارد.

پ - راهبردهای شرح و بسط پایه

مواد آموزشی مانند لغات جفت، لغات زبان خارجی، فهرست ترتیبی مثل یادگیری الفبا و یادآوری آزاد فهرست اسامی (مانند یادآوری قسمت‌های مختلف مغز انسان)

این راهبردها شامل ایجاد تصویر ذهنی یا ایجاد جمله‌ای است که دو یا چند مورد را به هم مربوط می‌سازد. از هدفهای اصلی این راهبردها اتصال و ایجاد ارتباطات داخلی بین دو یا چند مورد اطلاعاتی در حافظه فعال است. روش تصویر ذهنی برای یادگیری لغات جفت به کار می‌رود. روش لغت کلیدی در یادگیری لغات زبان خارجی که راهبرد تصویر ذهنی را همراه با شرح و بسط لغوی به کار می‌رود؛ یکی از معروف‌ترین روش‌های این گروه از راهبردهاست. روش لغت کلیدی برای آموزش لغات نامأنوس در کلیه موضوعات درسی، نام کشورها، شهرها، مناطق و محصولات اصلی زراعی یا صنعتی، نام افراد مشهور و اختراعات یا آثارشان نیز می‌تواند به کار گرفته شود.

ت - راهبردهای شرح و بسط پیچیده:

مواد آموزشی موضوع این راهبردها متن‌های مختلف در زمینه‌های گوناگون است. این راهبردها شامل نقل بیان یا بازنویسی متن با استفاده از کلمه‌ها و جمله‌های فراگیر، خلاصه‌نویسی، ارائه تمثیل، شرح ارتباط معلومات جدید با معلومات قبلی فراگیر و پاسخگویی به سوالات است. هدف این روش‌ها ترکیب اطلاعات ارائه شده جدید با دانش‌های قبلی است؛ به عبارت دیگر، انتقال محفوظات قبلی فراگیر از حافظه بلندمدت به حافظه فعال و ترکیب آن با اطلاعات جدید است. از جمله این روش‌ها خلاصه‌نویسی است که تأثیر مثبت آن در آزمون‌های درک مطلب به اثبات رسیده است.

یادداشت برداری نیز از جمله روش‌های شرح و بسط پیچیده است. در این روش چهار فعالیت زیر انجام می‌شود:

۱) شناسایی موضوعات اصلی و فرعی، ۲) نوشتن کلمات به اختصار، ۳) نقل بیان با استفاده از کلمات فراگیر، ۴) استفاده از چارچوبی که حاوی سرفصل‌های مهم متن باشد.

ج - راهبردهای سازماندهی پایه:

یادآوری فهرستی از موارد از راه مرتب کردن با سازمان دادن آنها در یک چارچوب بزرگ‌تر، مانند دسته‌بندی برحسب گروه‌های موجود در یک طبقه‌بندی آسان‌تر می‌شود. طبقه‌بندی و سازماندهی می‌تواند برحسب تلفظ لغات، معنای آنها یا برحسب ترتیب ارائه انجام شود. همچنین سازماندهی برحسب شکل ظاهری لغات یا حتی به صورت تصادفی نیز می‌تواند انجام شود.

د - راهبردهای سازماندهی پیچیده

کتاب‌های درسی یکی از عمده‌ترین شکل‌های ارائه آموزش در تمام سطوح تحصیلی است. از جمله روش‌های یادگیری و یادآوری محتوای کتاب‌های درسی، تعیین نکات اصلی و برقرار کردن ارتباط بین این نکات است. عمل سازماندهی متون برای دست یافتن به دو هدف انتخاب اطلاعات به‌منظور انتقال به حافظه فعال و سپس اتصال بین اطلاعات مزبور انجام می‌شود. از جمله انواع روش‌های سازماندهی تهیه سرفصل مطالب است که انواع متعددی دارد. روش شبکه روشی است که در آن فراگیر ارتباط داخلی اصلی بین مطالب یا متن را تعیین می‌کند. این ارتباطات شش نوع است:

۱. ارتباط اجزاء با هم؛

۲. ارتباط انواع یک مفهوم یا یک قانون؛

۳. ارتباط علی بین پدیده‌ها و حوادث؛

۴. ارتباط تمثیلی بین یک پدیده یا یک حادثه و یک تمثیل؛

۵. ارتباط استناد یا بیان دلیل که در آن حادثه‌ای یا عملی شاهد و دلیل وقوع حادثه‌ای دیگر است؛

۶. ارتباط بین خصوصیات (مشخصات).

روش دیگر سازماندهی، نقشه نامیده می‌شود. برای ساختن نقشه یک متن، فراگیر ابتدا موضوع اصلی متن را تعیین می‌کند. سپس گروه‌های ثانوی یا اجزاء اصلی موضوع را پیدا می‌کند و پس از نام‌گذاری این اجزاء آنها را با موضوع اصلی ارتباط می‌دهد. نقشه معمولاً یک شکل دایره‌ای دارد که موضوع اصلی در میان و مفاهیم و موضوعات جنبی در اطراف آن قرار دارد.

روش دیگر سازماندهی محتوای دروس آموزشی، تهیه نقشه مفاهیم است. نقشه مفاهیم یک شکل دوبعدی است که نمایانگر ساختار مفاهیم موجود در یک موضوع درسی است. برای تهیه این نقشه، ابتدا مفاهیم و قواعد کلی موضوع تعیین می‌شود، سپس اجزاء محتوا از کلی به جزئی و از بالا به پایین مرتب می‌شود و سرانجام بین هر جفت از مفاهیم یک خط که نماینده ارتباط آنها با یکدیگر است رسم می‌شود.

ه - راهبردهای نظارت بر درک مطلب:

روش‌های متعددی برای آموزش راهبردهای نظارت بر درک مطلب ابداع شده است. این روش‌ها اغلب شامل الگو قرار دادن نحوه آموزش معلم، تکرار و تمرین علنی به وسیله فراگیر و سرانجام تکرار و تمرین با خود است. در این روش‌ها شاگرد برای به‌کارگیری روش «محواره با خود» به‌منظور کنترل و هدایت فراگردهای شناختی خود ترغیب می‌شود.

م - راهبردهای احساسی و انگیزه‌ای:

این راهبردها شامل روش‌هایی می‌شود که فراگیر به‌منظور تمرکز توجه، حفظ تمرکز حواس، کنترل هیجان، ایجاد و حفظ انگیزه و استفاده از وقت به‌صورت کارا به کار می‌برد.

از جمله روش‌های کنترل افکار زاینده هیجان، راهبرد بازسازی منطقی است. این روش شامل نمایش کاربرد جمله‌هایی است که فرد برای تطبیق خود با محیط به کار می‌برد. این جمله‌ها ذهن فرد را از افکار خود - تخریبی به آزمون متوجه می‌کند؛ برای مثال، به جای گفتن «راهی برای قبول شدن در این امتحان وجود ندارد... چقدر من احمق هستم»، جملاتی مانند «بسیار خوب، احتمال قبولی من در این امتحان بالاست، چون درس خوانده‌ام و اگر قبول هم نشوم نشانه حماقت من نیست» را بیان می‌کند.

۱۳۸- گزینه ۴ صحیح است.

نقشه ذهنی، نموداری درختی است که برای بیان کردن کلمات، ایده‌ها، فعالیت‌ها یا موارد دیگر مربوط به یک کلید واژه یا ایده مورد استفاده قرار می‌گیرد. این نمودار برای تولید، سازماندهی و ساختاردهی ایده‌ها و افکار به کار بسته می‌شود و در حل مسایل پیچیده، فرایند تصمیم‌گیری و نوشتن می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد. عناصر یک نقشه ذهنی به‌صورت ادراکی و براساس اهمیت مطالب در قالب گروه‌ها، شاخه‌ها و قسمت‌های متفاوت قرار می‌گیرند. نقشه‌های ذهنی را می‌توان برای مرور حافظه نیز به کار بست. نقشه‌های ذهنی با ارایه کردن یک نمای شعاعی، شکلی و غیرخطی مغز را در ضمن تلاش برای حل مساله و فعالیت‌های سازمان‌دهی پیچیده، به سمت طوفان فکری هدایت می‌کند.

۱۳۹- گزینه ۳ صحیح است.

به‌طور کلی هیچ نوع تفاوتی در نوع رسانه‌ها از نظر انتقال محتوای آموزشی وجود ندارد، کلارک خاطر نشان می‌کند که در جریان آموزش و یادگیری رسانه به صرف رسانه بودنش انتقال دهنده محتوا است.

۱۴۰- گزینه ۱ صحیح است.

به‌طور کلی دو نوع ارتباط بین تکنولوژی آموزشی با سایر رشته‌ها موجود است:

۱- رشته‌های تاثیرگذار، مانند فلسفه، فلسفه تربیتی، روان‌شناسی، روان‌شناسی تربیتی و رشته‌های تغذیه‌کننده، مانند الکترونیک، رایانه، ارتباطات، فیزیک و غیره... همانطور که ارتباط این رشته با رشته‌های تاثیرگذار از نظر تاثیر رویکردها، دیدگاه‌های فلسفی، مبانی معرفت‌شناسی و روش‌های تحقیق آنها بر رشته تکنولوژی آموزشی قابل انکار نیست. رشته‌های تغذیه‌کننده، آن دسته از رشته‌های علمی هستند که دستاوردهای ابزاری آنها به‌طور مستقیم در رشته تکنولوژی آموزشی استفاده می‌شود.

۲- ارتباط با رشته‌های همجوار: این رشته‌ها به‌صورت عرضی یا طولی و از جهت نظری یا اجرایی، با رشته تکنولوژی آموزشی هم‌سویی و هم‌پوشی دارند. از جمله می‌توان از رشته برنامه‌ریزی آموزشی به‌عنوان رشته‌ای که با تکنولوژی آموزشی گاه نوعی رابطه طولی دارد و رشته برنامه‌ریزی درسی که علاوه بر رابطه طولی نوعی هم‌پوشی نیز دارد، نام برد. تکنولوژی آموزشی در واقع آخرین حلقه این زنجیره رشته‌های وابسته به هم است که براساس تعریف آن به طراحی، اجرا و ارزشیابی منابع و فرایندهای یادگیری می‌پردازد. تکنولوژی آموزشی به ترتیب محدودتر از برنامه‌ریزی آموزشی و درسی است و قاعدتاً پس از آنها نیز وارد حیطه عمل می‌شود.

۱۴۱- گزینه ۴ صحیح است.

پنج اصل آموزش به بیان متخصصان طراحی آموزشی شامل نمایش، کاربست، کارمحوری، فعال سازی و ترکیب یا ابداع است.

۱۴۲- گزینه ۳ صحیح است.

هنگام ارائه و نمایش محتوای آموزشی اصولی چون ارائه کلمات به‌صورت صوتی، ارائه هم‌زمان متن و گفتار و همچنین عدم اضافه کردن مطالب جالب اما غیر ضروری در جریان ارائه محتوا پیروی شود.

۱۴۳- گزینه ۴ صحیح است.

طبقه بندی، انجام دادن، پیش‌بینی و تبیین نتایج و یافتن شرایط غلط موجود در موقعیت خاص از جمله تعامل‌های آموزشی جهت کاربست یادگیری در موقعیت جدید است.

۱۴۴- گزینه ۲ صحیح است.

یک راهبرد آموزشی کار محور شامل نمایش عناصر جدید کار، نمایش کاربرد عناصر مهارتی در کار، ارائه مربی‌گری و ترکیب کارها است.

۱۴۵- گزینه ۴ صحیح است.

فعالیت‌هایی چون درخواست سازماندهی اطلاعات، خلاصه‌سازی اطلاعات و مقایسه مواد جدید با مواد پیشین در ارتباط با ساختار موضوع به یادگیری بهتر مواد آموزشی یاری می‌رسانند.

۱۴۶- گزینه ۱ صحیح است.

چهار پارادایم به وقوع پیوسته در تاریخ تحول رشته تکنولوژی آموزشی شامل آموزش با کمک رایانه، نظام‌های هوشمند معلم خصوصی، طراحی رایانه‌ای آموزش توسط شاگرد و یادگیری همیارانه با حمایت رایانه است.

۱۴۷- گزینه ۳ صحیح است.

نیاز را در ساده‌ترین شکل آن، فاصله بین آنچه موجود است و آنچه باید وجود داشته باشد تعریف کرده‌اند؛ یعنی تفاوت سطح دانش و مهارت و گرایش‌های یک فرد یا گروهی از افراد در ابتدا و انتهای یک دوره آموزشی. برخورد افراد در محیط‌های آموزشی با واژه نیاز آموزشی احتمالاً با آنچه در حیطه سنجش نیازها مطرح است، تفاوت دارد. تفاوت سطح موجود فرآورده، برون‌داد و پیامد قبل و بعد از آموزش، نیازهای آموزشی را مشخص می‌کند، و اندازه‌گیری و تعیین میزان این نیازها را در حد فرآورده و برون‌داد، سنجش نیازهای داخلی و در حد پیامد، سنجش نیازهای خارجی می‌نامیم. درون‌دادها، همان نهادهای آموزشی مانند معلمان، فراگیران، فضاهای آموزشی وسایل و غیره هستند که آنها در اصطلاح شبه‌نیاز آموزشی نیز می‌نامند. فراگرد، فعالیت یا کاری است که روی نهادهای آموزشی یا با نهادهای آموزشی انجام می‌دهند و شامل تدریس، تمرین، عرضه، مطالعه، مرور، آزمون و غیره است. فرآورده‌ها مانند موفق شدن در یک آزمون ریاضی در پایان سال، برنده شدن تیم والیبال در مسابقه، به‌دست آوردن مهارت لازم برای تعمیر موتورهای تولید نیرو و...، نتایج آنی و بدون فاصله دوره‌های آموزشی هستند. برون‌داد در نظام‌های آموزشی هنگامی مطرح می‌شود که فرد یا افراد در مجموع فرآورده‌های یک نظام آموزشی یا یک موسسه آموزشی موفقیت کسب کند. برای مثال، قبول شدن یک شاگرد تنها در درس ریاضی در عین اینکه دارای ارزش است، ولی وقتی همراه با قبولی در سایر دورس نباشد چندان اهمیت ندارد، بنابراین، قبول شدن مثلاً در سال اول دبیرستان برای یک شاگرد، برون داد خواهد بود یا داشتن درصد بالای قبولی نسبت به سایر مدارس برای یک موسسه آموزشی می‌تواند یک برون داد باشد. پیامدها، یعنی نتایج یا محصولات نهایی و غایی یک نظام آموزشی، هنگامی مطرح می‌شود که برای مثال، فارغ التحصیلان یک موسسه آموزشی بتوانند همچون افراد متخصص در بازار کار و میدان‌های رقابت علمی و حرفه‌ای افرادی موفق باشند. پیامدها در واقع محصولات نهایی نظام‌های آموزشی هستند که گاه مورد غفلت قرار می‌گیرند و در برنامه‌ریزی‌های آموزشی و درسی آن‌طور که باید و شاید به آنها توجه نمی‌شود. پس در مورد سنجش نیازهای داخلی بحث از فرآورده و برون‌داد است.

۱۴۸- گزینه ۱ صحیح است.

الگو، نقشه کلی انجام دادن کاری است که بنا بر مقتضیات و وضعیت جزئیات اجرایی، می‌توان در آن تغییراتی ایجاد کرد. الگو برحسب نوع کار، انواع مختلفی دارد. الگوهای آموزشی نیز برای تنظیم و سازماندهی فعالیت‌های یک تکنولوژیست آموزشی طراحی شده‌اند. الگوهای آموزشی برحسب محیطی که در آن به کار گرفته می‌شوند انواع گوناگونی دارند. الگوها به‌طور کلی فهرستی از کارها، فعالیت‌ها و تصمیم‌ها، ترتیب انجام امور و منعکس‌کننده تمام تجارب یک کنشگراند.

۱۴۹- گزینه ۲ صحیح است.

تحلیل موضوع تنها در حد تعیین عناصر اصلی و محتوای آموزشی و ترتیب عرضه آنهاست و این کار به هیچ‌وجه تکنولوژیست آموزشی را از تعیین هدفهای آموزشی و تجزیه و تحلیل آنها بی‌نیاز نمی‌کند. تحلیل موضوع با هدف، تعیین ترتیب و توالی اجزاء، تعیین اطلاعات و مهارت‌های مربوط به یادگیری و آموزش موضوع صورت می‌گیرد.

۱۵۰- گزینه ۳ صحیح است.

تحلیل موضوع تنها در حد تعیین عناصر اصلی و محتوای آموزشی و ترتیب عرضه آنهاست و این کار به هیچ‌وجه تکنولوژیست آموزشی را از تعیین هدفهای آموزشی و تجزیه و تحلیل آنها بی‌نیاز نمی‌کند.

دو نوع موضوع داریم

۱. موضوعات نظری که شامل داده‌های علمی در تمام زمینه‌ها (حقایق، مفاهیم و قوانین) است.

۲. موضوعات عملی که شامل تمام کارهایی است که فراگیر پس از فراگیری آن قادر به انجام دادن کاری مشخص است و مهارت معینی را کسب می‌کند.

تحلیل موضوع برحسب نوع موضوع آموزش، روش‌های مختلفی دارد که در موضوعات عملی آن را به اصطلاح تحلیل تکلیف یا تحلیل کار می‌نامند و در موضوعات نظری، تحلیل محتوا نامیده می‌شود.

تقسیم موضوعات به عملی و نظری براساس غالب بودن یک جنبه بر جنبه دیگر (عملی - نظری) در ساختار موضوع آموزش است.

تجزیه و تحلیل موضوعات عملی:

رکن اول: تحقیقات و مطالعات گامی در تجزیه و تحلیل سلسله مراتبی کارها به طرح این سوال منجر شد که: «در هنگام انجام دادن کار، فراگیر باید چه چیزی را بداند که ندانستن آن سبب عدم توانایی او در انجام دادن آن کار خواهد شد.»

رکن دوم: تجزیه و تحلیل موضوعات از جنبه پردازش اطلاعات است. حاصل این تجزیه و تحلیل شرح دقیق تمام مراحل انجام دادن نهایی یک کار است. این شرح شامل تعیین اولویت هر مرحله است و مراحل است که باید تصمیماتی در آن اتخاذ شود.

تجزیه و تحلیل موضوعات عملی طی سه مرحله انجام می‌شود:

۱. شکستن و تجزیه کار عملی به مراحل و اعمال تشکیل دهنده آن ترتیب این مراحل و ارائه یا نمایش آن با استفاده از یک نمودار گردش کار، مرحله اول را تشکیل می‌دهد.

۲. طرح و پاسخ به این سوال که: «آیا به تجزیه و تحلیل بیشتری برای موضوع نیاز است؟» معیار پاسخ به این سوال توانایی‌های ورودی فراگیر است.
۳. تجزیه و تحلیل معلومات: انجام بعضی امور مستلزم آگاهی نسبت به مجموعه‌ای از مفاهیم و حقایق است. تجزیه و تحلیل معلومات در پاسخ به این سوال است: «شاگرد برای انجام دادن هر یک از اعمال تعیین شده در مراحل اول و دوم به چه اطلاعاتی نیازمند است؟»
رایگلو و مریل در تحلیل موضوعات عملی، تجزیه و تحلیلی به نام تحلیل مهارت‌های انتقالی را نیز پیش‌بینی کرده‌اند که عبارت است از مهارت‌هایی که در هر بار تکرار اجرای آن ترتیب و نوع عملکرد به صورت خاصی است و مانند موضوعات عملی از نوع روش کاری نیست که همیشه به یک صورت به اجرا در آمده و مراحل ثابت دارد. مهارت‌های انتقالی یا مبتنی بر عوامل هستند یا مبتنی بر اصول کلی، مهارت‌های انتقالی مبتنی بر عوامل مهارت‌هایی هستند که فرد برای انجام دادن آنها نیازمند شناسایی و توجه به مجموعه‌ای از عوامل است، مانند مهارت‌های مدیریتی که در آن مدیر یا تصمیم‌گیرنده باید به مجموعه‌ای از عوامل برای تصمیم‌سازی توجه کند؛ در حالی که مهارت‌های انتقالی مبتنی بر اصول کلی مهارت‌هایی هستند که فرد برای انجام دادن آنها نیازمند یادگیری مجموعه‌ای از اصول کلی است، مانند مهارت‌های مشاوره‌ای که در آن مشاور با تکیه بر آن و استفاده از اصولی به انجام دادن عمل مشاوره می‌پردازد.

سنجش و اندازه‌گیری در تعلیم و تربیت

- ۱۵۱- گزینه ۱ صحیح است.
یکی از معایب آزمون‌های عاطفی (آزمونهای نگرش، شخصیت و علاقه) این است که این آزمون‌ها به اندازه آزمون‌های شناختی عینی و دقیق نیستند به این دلیل بسیاری از روان‌شناسان کاربرد اصطلاح آزمون را برای این ابزارهای اندازه‌گیری درست نمی‌دانند.
- ۱۵۲- گزینه ۴ صحیح است.
برای یافتن یک معیار پراکندگی که واحد آن همان واحد داده‌ها باشد، از واریانس جذر مثبت گرفته، آن را انحراف معیار می‌نامیم. انحراف معیار به جای واریانس به عنوان یک معیار پایه‌ای برای پراکندگی به کار می‌رود. در مقایسه دو مجموعه داده‌ها با یکدیگر، بیشتر بودن مقدار S در یکی از این مجموعه‌ها، حاکی از یک مجموعه از داده‌ها نسبت به مجموع دیگر است.
- ۱۵۳- گزینه ۲ صحیح است.
ضریب تمییز قدرت سوال را در تمایزگذاری بین گروه قوی و گروه ضعیف مشخص می‌کند. به عبارت دیگر معلوم می‌کند که سوال تا چه اندازه می‌تواند گروه قوی را از گروه ضعیف جدا سازد و با حرف D نشان داده می‌شود. گزینه (ب) بیشترین انتخاب را از سوی افراد گروه قوی داشته است و نشان دهنده ضریب تمییز بالای آن است ولی در سایر گزینه‌ها این گونه نیست.
- ۱۵۴- گزینه ۳ صحیح است.
رتبه درصدی با نمره درصدی وضعیت نسبی فرد در گروه را برحسب کسانی که نمره پایین‌تر از او گرفته‌اند مشخص می‌کند و هر نمره خام دارای یک رتبه درصدی است. با توجه به اینکه واریانس ۱۰۰ می‌باشد بنابراین رتبه درصدی فرد حدوداً ۸۴ می‌باشد.
- ۱۵۵- گزینه ۴ صحیح است.
روایی مهم‌ترین ویژگی آزمون‌های روانی است. روایی به این معناست که آزمون روانی تا چه حد ویژگی مورد نظر را که برای اندازه‌گیری آن طراحی و ساخته شده است. اندازه می‌گیرد. چهار نوع روایی مطرح شده است: محتوایی، سازه، ملاکی و پیامدی.
- ۱۵۶- گزینه ۱ صحیح است.
پایایی یک ابزار اندازه‌گیری، عبارت است از درجه ثبات، همسانی و قابلیت پیش‌بینی آن در اندازه‌گیری هر آنچه اندازه می‌گیرد. این کیفیت، در هر نوع اندازه‌گیری، یک امر اساسی است. اکثر سازندگان آزمون و محققان اگر ضریب پایایی ۰/۹۰ یا بیشتر را به دست آورند، احساس رضایت می‌کنند اما از ضریب کمتر از ۰/۷۰ ناراضی می‌شوند. پایایی یک آزمون تا حدی تابع طول آزمون است. هر چه طول آزمون بیشتر باشد، پایایی آن بیشتر است. پایایی تا حدی تابع ناهمگنی گروه نیز هست. ضریب پایایی با افزایش گستردگی یا ناهمگنی آزمودنی‌هایی که در آزمون شرکت می‌کنند، افزایش می‌یابد. بر عکس، هر چه گروه نسبت به ویژه‌ای که اندازه‌گیری می‌شود، همگن‌تر باشد، ضریب پایایی کمتر خواهد بود.
- ۱۵۷- گزینه ۱ صحیح است.
نمرات Z دارای توزیعی با میانگین صفر و انحراف معیار ۱ هستند. نمرات نه بخشی دارای میانگین ۵ و انحراف معیار ۲ است. نمرات sat دارای میانگین ۵۰۰ و انحراف معیار ۱۰۰ هستند. هوشبهر انحرافی نیز دارای میانگین ۱۰۰ و انحراف معیار ۱۵ است. با توجه به تعریف نمرات Z ملاحظه می‌شود که دارای ۲ انحراف معیار است که نسبت به سایر گزینه‌ها نشانگر عملکرد بهتری است.
- ۱۵۸- گزینه ۴ صحیح است.
پایایی (reliability) با این امر سروکار دارد که ابزار اندازه‌گیری در شرایط یکسان تا چه اندازه نتایج یکسانی به دست می‌دهد. به عبارت دیگر، «همبستگی میان یک مجموعه از نمرات و مجموعه دیگری از نمرات در یک آزمون معادل که به صورت مستقل بر یک گروه آزمودنی به دست آمده است» چقدر است؟ با توجه به این مطلب و ضریب پایایی نیز با توجه به ۹۰ که در سوال به آن اشاره شده است، معلوم می‌شود که ابزارهایی که برای بررسی پایایی استفاده شده است عزت نفس را به طور همسان اندازه گرفته‌اند.

۱۵۹- گزینه ۳ صحیح است.

یکی از راه‌های محاسبه ضریب تمییز سوال‌های یک آزمون محاسبه ضریب همبستگی بین نمره آزمون‌شوندگان در آن سوال‌ها و نمرات آنان در کل آزمون است. این ضریب همبستگی که معمولاً به صورت ضریب همبستگی دو رشته‌ای نقطه‌ای محاسبه می‌شود در واقع ضریب توافق سوال با کل آزمون است. هر چه این ضریب همبستگی بیشتر باشد بدان معنی است که سوال با مجموعه سوال‌های دیگر بیشتر هم‌خوانی دارد. این سوال با توجه به تساوی دو گروه قوی و ضعیف در آن، دارای قدرت تمییز نیست و در نتیجه سوال خوبی نیست و حتی باید حذف شود.

۱۶۰- گزینه ۳ صحیح است.

از طریق ارزشیابی تشخیصی می‌توان مشخص کرد که شاگردان معلومات، توانایی‌ها و مهارت‌های لازم را برای ورود به مطلب جدید دارند یا نه. ارزشیابی تشخیصی را معمولاً از طریق اجرای سنجش آغازین (preassessment) یا آزمون رفتار ورودی انجام می‌دهند. بسیاری نیز ارزشیابی تشخیصی را به صورت ترکیبی از آزمون رفتار ورودی و پیش آزمون (pretest) اجرا می‌کنند که این حالت مطلوب‌تر به نظر می‌رسد؛ زیرا ارزشیابی تشخیصی باید وسیله‌ای باشد که میزان آگاهی شاگردان را درباره آنچه باید بیاموزند بسنجد.

۱۶۱- گزینه ۴ صحیح است.

از آنجا که یکی از معایب عمده سوال‌های تشریحی عدم نمونه‌گیری درست از آموخته‌های آزمون‌شوندگان است و از آنجا که دادن حق انتخاب به آزمون‌شوندگان موجب می‌شود که هر یک به سوال‌هایی که خود می‌خواهند جواب دهند، حق انتخاب مشکل نمونه‌گیری را حادث می‌کند.

۱۶۲- گزینه ۱ صحیح است.

رای ساختن و هنجاریابی آزمون‌های مورد استفاده در روان‌شناسی و دیگر علوم از نظریات متفاوتی برای اختصاص دادن نمره به یک فرد یا به صورت کلی‌تر به یک سوال نظریات مختلفی وجود دارد که می‌توان آنها را به سه دسته نظریه کلاسیک اندازه‌گیری (یا نظریه ضعیف نمره واقعی)، نظریه تعمیم‌پذیری و نظریه جدید اندازه‌گیری که از آن با عنوان نظریه سوال پاسخ یاد می‌شود نام برد. اولین نظریه اندازه‌گیری که ریشه آن را باید در کارهای اسپیرمن جستجو کرد نظریه کلاسیک اندازه‌گیری یا نظریه ضعیف نمره ی واقعی است. این نظریه نمره‌ای که یک فرد دریافت می‌کند را به چند قسمت تقسیم می‌کند. این نظریه فرض می‌کند که هر ویژگی مکنونی در انسان کمیتی دارد که به علت مکنون بودنش برای ما نامشخص است اما وجود دارد برای مثال همه ی انسان‌ها مقداری هوش دارند اما ما قادر به سنجش واقعی این مقدار هوش نیستیم و با آزمون‌های هوش با مقداری خطا نمره ای نزدیک به نمره هوش واقعی فرد را به دست می‌آوریم. در نظریه کلاسیک به خطای درون فردی پرداخته نمی‌شود.

۱۶۳- گزینه ۲ صحیح است.

یکی از راه‌های تعیین روایی سازه مقایسه نتایج حاصل از مقیاس با یک مقیاس دیگر است که برای همان سازه ساخته شده و دارای روایی می‌باشد. در صورتی که مقیاس جدید با مقیاس موجود همبستگی بالایی داشته باشد، فرض می‌کنیم که این دو سنجه، سازه واحدی را اندازه می‌گیرند و در نتیجه سنجه جدید نیز برای سازه مورد نظر روایی دارد یا اینکه چه چیزهایی با سازه مربوط می‌باشد و این همبستگی چگونه است. به این نوع روایی، روایی همگرا می‌گویند.

۱۶۴- گزینه ۳ صحیح است.

ارزشیابی آموزشی با توجه به زمان و هدف استفاده از آنها به چهار دسته آغازین، تکوینی، تشخیصی و تراکمی تقسیم می‌شود.

۱۶۵- گزینه ۱ صحیح است.

آفریدن یا خلق کردن به معنای قرار دادن عناصر در یک الگو یا ساختار نو است. مانند ساختن یک فرضیه برای توجیه داده‌های مشاهده شده.

۱۶۶- گزینه ۲ صحیح است.

خطای معیار اندازه‌گیری برابر است با انحراف معیار توزیع نمرات خطا.

$$sem = sdt \sqrt{1 - rtt}$$

sem = خطای معیار اندازه‌گیری

sdt = انحراف معیار

rtt = ضریب پایایی آزمون

۱۶۷- گزینه ۳ صحیح است.

در الگوی سیپ هدف از ارزشیابی بافت فراهم آوردن یک زمینه منطقی برای تعیین هدف‌های آموزشی است. این مرحله از ارزشیابی همچنین شامل کوشش‌هایی تحلیل‌گرایانه برای تعیین عناصر مربوط در محیط‌های آموزشی و نیز کوشش در جهت شناسایی مشکلات، نیازها.

۱۶۸- گزینه ۲ صحیح است.

روایی محتوا نوعی روایی است که معمولاً برای بررسی اجزای تشکیل دهنده یک ابزار اندازه‌گیری به کار برده می‌شود. به‌عنوان مثال برای یک آزمون پیشرفت تحصیلی باید روایی محتوای آن را مد نظر قرار داد. روایی محتوای یک ابزار اندازه‌گیری به سوال‌های تشکیل دهنده آن بستگی دارد. اگر سوال‌های ابزار معرف ویژگی‌ها و مهارت‌های ویژه‌ای باشد که محقق قصد اندازه‌گیری آن‌ها را داشته باشد، آزمون دارای روایی محتوا است. برای اطمینان از روایی محتوا، باید در موقع ساختن ابزار (مانند طراحی پرسش‌نامه) چنان عمل کرد که سوال‌های تشکیل دهنده ابزار معرف قسمت‌های محتوای انتخاب شده باشد. بنابراین روایی محتوا ویژگی ساختاری ابزار است که هم‌زمان با تدوین آزمون در آن تنیده می‌شود. بنابراین طراحی سوالات کارشناسی ارشد به روش تشریحی نمی‌تواند همه اهداف و محتوا را در برگیرد و از روایی محتوای آن کاسته می‌شود.

۱۶۹- گزینه ۲ صحیح است.

منظور از روایی ملاکی میزان ارتباط بین نمرات حاصل از یک آزمون با نمرات حاصل از یک آزمون یا وسیله اندازه گیری دیگر است. بنابراین، هر زمان که از نمرات یک آزمون برای پیش‌بینی عملکرد افراد در آزمونی دیگر استفاده کنیم با روایی ملاکی سروکار داریم. در منابع به فرمول روایی ملاکی اشاره نشده است.

۱۷۰- گزینه ۴ صحیح است.

در آزمون‌های روان‌شناختی اگر سوالی توانایی افزایش پراکندگی در آزمون مربوطه را داشته باشد، استاندارد سوالات را بالا برده و سوال مناسبی است.

مقدمات برنامه‌ریزی آموزشی و درسی

۱۷۱- گزینه ۳ صحیح است.

فیلیپ کومبز برنامه‌ریزی آموزشی را کاربرد تجزیه و تحلیل منطقی در آموزش و پرورش به منظور افزایش کارایی و تأثیر آن در رفع نیازهای دانش‌آموز و دانشجویان می‌داند. فیلیپ کومبز در توصیف برنامه‌ریزی آموزشی، اصطلاح «تقاضای اجتماعی» را اصطلاحی مبهم می‌داند. او این الگو را به چند نوع تقسیم می‌کند: «تقاضای اجتماعی اغلب به معنای تقاضای مردم برای آموزش به کار می‌رود.» یعنی مجموع تقاضاهای افراد برای آموزش در یک زمان و مکان معین، تحت شرایط فرهنگی، سیاسی، اقتصادی موجود.

۱۷۲- گزینه ۳ صحیح است.

الگوی تقاضا اجتماعی:

مدل تقاضای اجتماعی که براساس نظریات «انسان‌گرایانه» در دهه ۱۹۵۰ شکل گرفت، همواره از طرف اقتصاددانان مورد حمله قرار گرفته است. کومبز تنها مزیت این الگو را در تأکید بر ارزش انسان‌ها و حقوق آنها در کسب مهارت‌های آموزشی و ارتقاء سطح آگاهی اجتماعی افراد می‌داند. همچنین کومبز معایب و محدودیت‌های مدل تقاضای اجتماعی را به ترتیب زیر می‌شمارد:

(۱) اندازه‌گیری میزان تقاضای اجتماعی، تقریباً همیشه بسیار مشکل بوده و اغلب امکان‌ناپذیر است.

(۲) در بیشتر موارد به دست آوردن اطلاعات تقریبی درباره میزان تقاضای داوطلبانه مستلزم آن است که خانه به خانه از مردم پرس و جو شود.

(۳) در این روش، به مسأله مهم تخصیص منابع در سطح مصالح کشور اعتنایی نمی‌شود.

(۴) به کیفیت و نوع نیروی انسانی مورد نیاز اقتصاد کشور توجهی ندارد و نتیجه این خواهد شد که بعضی از انواع نیروی انسانی بیش از تعداد مورد نیاز و بعضی از انواع دیگر نیروی انسانی کمتر از تعداد مورد نیاز تربیت شود.

(۵) در نتیجه گرایش به مدل تقاضای اجتماعی تشدید تقاضای اجتماعی برای آموزش دست کم گرفتن هزینه و رقیق‌تر گردانیدن منابع برای رسانیدن آن عدد بیش از اندازه دانشجوی، کیفیت آموزش تا آنجا تنزل خواهد یافت که دیگر نتوان آن را سرمایه‌گذاری محسوب کرد.

الگوی نیروی انسانی:

طرح ریزی مدل‌های برآورد نیروی انسانی براساس نیاز رشد اقتصادی به نیروی انسانی وجیه می‌گردد. این روش به ویژه بر جنبه‌های اقتصادی تکیه دارد و هدف آن پیش‌بینی کشش نیروی کار برحسب مشاغل و مهارت‌ها است، تا آنها را به اهداف آموزشی مبدل نموده و در برنامه‌ریزی آموزشی به کارگیرد. مارک بلاک معتقد است که بین شغل و تحصیلات افراد رابطه وجود دارد. علاوه بر آن خیلی از مشاغل نمی‌توان از جایگزین استفاده کرد. لذا اگر جامعه‌ای با کمبود نیروی انسانی متخصص مواجه شود با کاهش تولید ملی روبرو خواهد شد، از این رو باید اقدام به برنامه‌ریزی آموزشی شود.

از نظر فیلیپ کومبز، بسیاری از اقتصاددانان روش نیروی انسانی را در برنامه‌ریزی آموزشی مرجح می‌دانند. اقتصاددانان این روش را چنین توجیه می‌کنند که رشد اقتصادی، خاستگاه و اهرم اساسی در توسعه و عمران همه جانبه کشور است و از این رو در تخصیص منابع، هدف اولیه باید تدوین رشد اقتصادی باشد. لیکن رشد اقتصادی نه تنها به منابع و وسایل مادی نیازمند است؛ بلکه نیروی انسانی که آنها را به کار اندازد نیز لازم است.

از نظر اقتصاددانان، توسعه و پرورش نیروی انسانی به وسیله نظام آموزشی، شرط لازم رشد اقتصادی به شمار می‌رود. در آموزش عالی، دیدگاه اساسی رویکرد نیروی انسانی این است که آموزش عالی باید تربیت‌کنندگان ماهر و متخصص برای اقتصاد باشد و لذا برنامه‌ریزی آموزشی بر پایه نیازهای اجتماعی صورت می‌پذیرد. برنامه‌ریزان آموزشی باید براساس نیازهای جامعه، ساختار نیروی انسانی ماهر را پیش‌بینی نمایند و ثبت‌نام دانشجویان در آموزش عالی و دانشگاه‌ها نیز بر طبق پیش‌بینی عملی گردد بعضی از روش‌ها عمده پیش‌بینی نیروی انسانی در بخش آموزش عالی به شرح زیر است:

مزایای رویکرد نیروی انسانی:

۱. رویکرد نیروی انسانی می‌تواند به شکلی سودمند به شکاف‌های عمیق، عدم تعادل و ناهماهنگی‌های موجود در الگوی برون‌دادی آموزش و پرورش که نیاز به اصلاح دارند، بپردازد. این کار نیاز به مطالعات آماری پیشرفته ندارد.

۲. این رویکرد رهنمودهای مفیدی در مورد مهارت‌ها و صلاحیت‌های آموزشی نیروی کار مورد نیاز در آینده به مربیان می‌دهد. به عبارت دیگر، نسبت افرادی را که باید حائز آموزش در سطوح ابتدایی، متوسطه و بعد از آن باشند، مشخص می‌کند.

۳. عدم اشتغال و یا اشتغال ناقص که ممکن است در نتیجه برخی تاکیدات بیش از حد بر رویکرد نیروی انسانی حاصل شده باشد، می‌تواند تبدیل به یک چالش حرکت آفرین به سمت شکل صحیحی از آموزش و پرورش رشد محور و در نتیجه ایجاد شغل شخصی و کارآفرینی گردد. نقاط ضعف رویکرد نیروی انسانی:

۱. این رویکرد به برنامه‌ریزان آموزشی رهنمودهای محدودی ارائه می‌کند. به عبارت دیگر آنچه را که می‌توان به شکل واقعی در هر یک از سطوح آموزش و پرورش، به‌عنوان مثال، آموزش ابتدایی، متوسطه و غیره به دست آورد، بیان نمی‌دارد.

۲. این رویکرد در مورد آموزش ابتدایی چیزی نمی‌گوید، زیرا این سطح را مرتبط با اشتغال نمی‌داند. از این رو، توجه خود را تنها به جنبه‌هایی از آموزش و پرورش که با توسعه نیروی انسانی در جامعه در ارتباط است، متمرکز نموده است.

۳. طبقه‌بندی شغلی و نسبت‌های نیروی انسانی مانند نسبت مطلوب مهندسين به تکنسین‌ها، پزشکان به پرستاران و غیره و نیز شرایط و صلاحیت‌های آموزشی مفروض برای هر طبقه شغلی، ایده‌های عاریت گرفته شده از کشورهای صنعتی و اقتصادی می‌باشند. این ایده‌ها متناسب با واقعیت‌های کشورهای کمتر توسعه یافته مانند آفریقا نیستند.

۴. امکان پیش‌بینی درست نیروی انسانی کافی و مناسب مورد نیاز برای آینده‌ای دور، به دلیل بسیاری از ابهامات و پیچیدگی‌های اقتصادی، تکنولوژیکی و غیره ممکن نیست.

۱۷۳- گزینه ۱ صحیح است.

برنامه‌ریزی عملی و واقع‌بینانه مستلزم آن است که اجرای آن امکان‌پذیر باشد. درست به همین دلیل است که باید حوزه امکانات را بشناسیم حوزه امکانات از تلاقی دو مجموعه منابع و موانع ایجاد می‌گردد.

۱۷۴- گزینه ۴ صحیح است.

این افراد معتقدند که هر چند نمی‌توان آینده را ساخت ولی می‌توان تا حدودی خطوط اصلی آن را تشخیص داد و تصویری مات از آن به دست آورد و برای آن آماده شد؛ به عبارت دیگر مقصود و منظور برنامه‌ریزان آینده‌نگر؛ پیش‌بینی کردن و آماده شدن برای آن است.

۱۷۵- گزینه ۲ صحیح است.

اصول عمومی آموزش و پرورش شامل پنج اصل می‌باشد:

اصل اول: اصل جامعیت برنامه‌ریزی آموزش و پرورش: برنامه باید جامع و سیستماتیک باشد. یعنی تمام دوره‌های آموزش رسمی و غیررسمی را دربرگیرد و علاوه بر مسایل آموزشی به امور مدیریت، بودجه و اعتبارات، ساختمان و تاسیسات، تجهیزات و... توجه کند.

اصل دوم: اصل همبستگی برنامه‌ریزی آموزش و پرورش با برنامه توسعه ملی: آموزش و پرورش در ارتباط با آرمان‌های ملی، هم هدف است و هم وسیله، هدف است، زیرا خودش ارزش دارد و برای غنای فرهنگی و تعالی ارزش‌های انسانی لازم است. وسیله است، زیرا برای رسیدن به هدف‌های دیگر اجتماعی چون هدف‌های اقتصادی و.. ضروری است.

اصل سوم: اصل مداومت برنامه‌ریزی آموزش و پرورش: برنامه‌ریزی آموزش و پرورش باید درازمدت و مداوم باشد. آموزش و پرورش فعالیتی است که به زمان نیاز دارد و محصول آن زود به دست نمی‌رسد. طول مدت تحصیل با احتساب تحصیلات دانشگاهی حدود هجده سال است. یعنی محصول آموزش و پرورش بعد از حداقل بیست سال معلوم می‌شود. بنابراین برای متخصصانی که برای بیست سال آینده نیاز است، امروز باید برنامه‌ریزی کرد و چه بسا ممکن است در طول این بیست سال تغییرات اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و... همه برنامه‌ها را تغییر دهد. پس برنامه‌ریزی آموزش و پرورش به تهیه و تنظیم یک برنامه ختم نمی‌شود. بلکه باید انعطاف‌پذیر باشد، و به‌طور مداوم، به موازات پیشرفت دانش و تکنولوژی و تغییر و تحولات اجتماعی، تجدید نظر و نوسازی شود.

اصل چهارم: توجه به جنبه‌های کیفی برنامه‌ریزی آموزشی: برنامه‌ریزی آموزش و پرورش باید نه تنها به مسایل توسعه کمی، بلکه به بهبود کیفیت آموزش و پرورش نیز عنایت کند. توسعه کمی و اصلاح کیفی، دو بعد رشد و اصلاح آموزش و پرورش هستند. اگر یکی از این دو باز و بزرگ شود، ولی دیگری کوچک بماند، شکل سیستم نامناسب خواهد شد و تعادل آن به هم خواهد خورد.

اصل پنجم: توجه به مدیریت و سرویس اطلاعات آموزش و پرورش: بدون اطلاعات و آمار صحیح و کامل نمی‌توان برنامه‌ریزی درستی انجام داد. ولی به فرض آنکه برنامه به بهترین وجه تهیه شود، اگر نظام آموزش و پرورش مناسب نباشد و دستگاه و تشکیلات و مدیریت آن علاقه‌مند، وارد و کاربر نباشند، طبعاً به اجرای صحیح و مطلوب برنامه نمی‌توان امیدوار بود.

۱۷۶- گزینه ۳ صحیح است.

در شرایطی که تغییر و دگرگونی سریع است مدل‌های پیش‌بینی‌کننده قابلیت اعتبار ندارند، بدین جهت به مدل‌هایی نیاز است. که به تشریح و نفوذ عوامل دست اندرکار بپردازد و به مدل‌هایی نیاز است که عواملی را که روی میزان توالد و تناسل و مرگ و میر دخالت دارند مشخص سازد. این قبیل مدل‌ها را مدل‌های تشریح‌کننده می‌نامند.

۱۷۷- گزینه ۱ صحیح است.

نرخ گذر عبارت است از تعداد ثبت‌نام کنندگان در آخرین پایه یک دوره تحصیلی و اولین پایه دوره تحصیلی بالاتر مثلا پایان دوره ابتدایی و اول دوره راهنمایی.
۱۷۸- گزینه ۲ صحیح است.

به‌طور کلی منابع و موانع آموزش و پرورش شامل موارد زیر است:

الف: منابع و موانع درون‌زا

طبیعت فراگیری انسان، دانش و تکنولوژی آموزش و پرورش، ساخت و نظام آموزش و پرورش

ب: منابع و موانع برون‌زا

فلسفه مسلط اجتماعی، سطح تولید و سرمایه‌گذاری، سطح رفاه و عدالت اجتماعی، محیط آموزشی و پرورشی اجتماع، عوامل فرهنگی، سیاسی و اقتصادی بین‌المللی

ج: منابع و موانع درون‌زا و برون‌زا (مختلط)

توزیع آموزش و پرورش (توزیع آموزش و پرورش با میزان دست‌یابی افراد طبقات مختلف اجتماع به آموزش و پرورش سنجیده می‌شود. آیا بچه‌های شهر و روستا برای بهره‌مند شدن از آموزش و پرورش امکانات آنها برابر است؟ دخترها و پسرها چطور؟ بچه‌های پائین شهر و بالای شهر چطور؟)، ضریب کوشش آموزش و پرورش (برای آنکه بتوانیم میزان نسبی کوشش و فعالیت که در زمینه آموزش و پرورش در کشورهای مختلف انجام می‌شود بسنجیم و با یکدیگر مقایسه کنیم، به ملاک‌ها و معیارهای سنجش نیازمند هستیم. ضریب کوشش یکی از ملاک‌هایی است که بدین منظور انتخاب شده است و به کار می‌رود) منابع انسانی آموزش و پرورش (کمبود منابع انسانی از قبیل معلم، مدیر، مشاور و راهنما، محقق و پژوهش‌گر، و تکنولوژیست، در همه سطوح آموزش و پرورش (کودکستان، دبستان، دبیرستان و دانشگاه)، چه از نظر کیفیت و چه از نظر کمیت، یکی از اساسی‌ترین تنگناهای رشد و توسعه و بهبود آموزش و پرورش می‌باشد. بسیاری از محدودیت‌ها و عوامل بازدارنده رشد و توسعه را شاید بتوان در مدت نسبتاً کوتاهی برطرف کرد، ولی پرورش نیروی انسانی و جبران کمبود آن نیازمند به زمان است. این موضوع اهمیت خاصی به برنامه‌ریزی آموزش و پرورش می‌دهد؛ زیرا منابع انسانی یکی از ارکان و عوامل اصلی مورد نیاز تمام بخش‌ها در توسعه ملی می‌باشد. چه بسا در بسیاری از کشورها، کمبود منابع انسانی مهم‌ترین عامل بازدارنده رشد و توسعه می‌باشد).

۱۷۹- گزینه ۴ صحیح است.

رویکرد تحلیل هزینه - فایده آموزش و پرورش

رویکرد هزینه - فایده در هر یک از سطوح آموزش و پرورش به سرمایه‌گذاری بر روی انسان با این هدف که بازدها به رشد و توسعه کل اقتصاد کمک خواهد کرد، می‌نگرد. این رویکرد فرض می‌نماید که دستمزد / حقوق پرداختی به کارگران منعکس‌کننده تفاوت در میزان بهره‌وری آنهاست و تغییرات بهره ورینیز، حاصل نوع و میزان آموزش و پرورش دریافتی افراد است. این رویکرد به شکلی رابطه موجود بین آموزش و پرورش و میزان درآمد را بیان می‌دارد. به نوعی بیان می‌دارد که اگر منابعی که برای مثال برای تحصیل صرف می‌شود، اگر برای امر دیگری صرف می‌شد آیا بهره‌وری بیشتر یا کمتری داشت؟ که این امر با عنوان هزینه‌ی فرصت از دست رفته می‌دانند.

مزایای رویکرد تحلیل هزینه - فایده

۱. با نگاه به دوره ساختار درآمدهای فرد تحصیل کرده، سنجش و یا تعیین میزان افزایش بهره‌وری فرد تحصیل کرده ممکن می‌گردد.
  ۲. تجزیه و تحلیل می‌تواند دستورالعمل‌هایی را بیان و یا پیشنهاد نماید که به کمک آنها نظام آموزش و پرورش یک جامعه برای حداکثر رساندن ظرفیت درآمد محصولات آنها توسعه و گسترش یابد.
  ۳. این رویکرد رابطه بین هزینه کسب آموزش بیشتر و افزایش درپرداخت را که حاصل آموزش اضافی است، نشان می‌دهد.
- محدودیت‌های رویکرد تحلیل هزینه- فایده
۱. در برخی کشورها، از جمله کشورهای آفریقایی، این فرض را که حقوق منعکس‌کننده بهره‌وری است، یک فرض غلط می‌دانند.
  ۲. سنجش منافع ناشی از سرمایه‌گذاری بر روی آموزش و پرورش امری دشوار است.
  ۳. در کشورهای در حال توسعه، مابه‌التفاوت درآمد کارگران را نمی‌توان به راحتی به آموزش اضافی دریافتی نسبت داد، در عوض می‌توان آن را به اموری دیگر از جمله عادات، مشتریان، پیشینه خانوادگی و غیره منتسب نمود.
  ۴. حقوق کارمندان دولت بیشتر از آن که تحت تأثیر ملاحظات بهره‌وری باشد، تحت تأثیر متغیرهای اقتصادی است.

۱۸۰- گزینه ۴ صحیح است.

در مرحله تدوین برنامه‌های آموزشی به شناخت مشکلات و امکانات و ایجاد تعادل بین نیاز آموزشی و نیازها ملی احتیاج داریم.

۱۸۱- گزینه ۳ صحیح است.

مدل چسواس که همان جریان شاگرد است از طرف انستیتو بین‌المللی برنامه‌ریزی آموزش و پرورش یونسکو توسط دکتر ج. د. چسواس تهیه شده است. این مدل، مدلی بسیار ساده از نوع مدل‌های بسته است که به ریاضیات فقط در حدود چهار عمل اصلی نیاز دارد و آمار و اطلاعاتی که در این مدل به کار گرفته می‌شود نسبتاً مقدماتی است و کم و بیش در دفاتر آموزشی موجود است. در کل مدلی بسیار ساده است و دامنه عمل و استفاده آن نیز محدود است.

۱۸۲- گزینه ۱ صحیح است.

ارتباط افقی:

محتوای کتاب درسی باید با محتوای سایر کتاب‌های درسی هم پایه هماهنگ باشد و مورد پشتیبانی قرار گیرد. در این حالت ممکن است بعضی از مفاهیم، مهارت‌ها و ارزش‌ها در کتاب‌های درسی یک پایه تحصیلی از ابعاد و جنبه‌های مختلف مورد بررسی قرار گیرد. از آنجایی که همه دروس به‌طور هم‌زمان به دانش‌آموزان داده می‌شود باید بین آنها ارتباط و هماهنگی لازم وجود داشته باشد. این ارتباط موجب می‌شود جنبه‌های گوناگون یادگیری همدیگر را تقویت کنند و در مخاطبین ((اندیشه نظام دار)) به‌وجود آورند. برای برقراری ارتباط افقی مواد درسی می‌توان از شیوه‌های گوناگون استفاده کرد.

۱۸۳- گزینه ۴ صحیح است.

مدل تایلر (تکنیکی)

بدون شک تایلر یکی از صاحب‌نظران برجسته مدل‌های تکنیکی- علمی است. تایلر در سال ۱۹۴۹ کتاب اصول اساسی برنامه درسی و آموزشی [۱۹] را منتشر کرد که در آن برای بررسی مسایل برنامه درسی و آموزشی منطقی را ارائه نمود. او یادآور شد که برنامه‌ریزان درسی باید این مراحل را انجام دهند: چهار اصل اساسی در مدل تایلر:

۱- هدف‌های آموزشی مدرسه،

۲- تجربه‌های آموزشی مربوط به هدف‌ها،

۳- سازماندهی تجربه‌ها،

۴- ارزشیابی هدف‌ها.

تایلر یادآوری کرد که باید برنامه‌ریزان درسی هدف‌های کلی را براساس گردآوری اطلاعات از سه منبع: ماده درسی، یادگیری و جامعه تعیین کنند؛ سپس هدف‌ها را از دو صافی فلسفه تربیتی و روانشناسی یادگیری بگذرانند. بعد از گذراندن در این دو صافی هدف‌های ویژه آموزشی به دست می‌آیند. باید توجه داشت با این که تایلر اصطلاح هدف‌های آموزشی را به کار می‌برد، اما از هدف‌های رفتاری که از سال‌های اخیر مورد حمایت زیادی قرار گرفته‌اند حمایت نمی‌کرد. سپس تایلر چگونگی انتخاب تجربه‌های یادگیری برای تحقق هدف‌ها را مورد بحث قرار می‌دهد. تجربه‌های یادگیری باید بنا بر تجربه‌های قبلی فراگیر و موقعیتی که او به آن خواهد رسید، همچنین در پرتو آن چه مربیان درباره یادگیری و رشد انسانی می‌دانند، انتخاب می‌شوند. تایلر در مرحله بعد سازماندهی تجربه‌ها را مورد بحث قرار می‌دهد. او می‌گوید: تجربه‌های یادگیری باید طوری تنظیم شود که بالاترین تأثیر را روی یادگیرنده بگذرانند. او اعتقاد داشت که عناصر برنامه درسی از قبیل آراء، مفاهیم، ارزش‌ها و مهارت‌ها باید مانند دانه‌های یک نخ در ساخت برنامه درسی قرار گیرند. این عناصر کلیدی می‌توانند نقش سازمان‌دهنده‌ای را در آموزش بازی کنند و تجربه‌های یادگیری مختلف در موضوعات گوناگون را به یکدیگر ربط دهند؛ همچنین آراء، مفاهیم، ارزش‌ها و مهارت‌ها می‌توانند محتوای درون موضوعات خاص را به هم مربوط سازند.

۱۸۴- گزینه ۳ صحیح است.

این نوع برنامه‌ریزی در کشورهای سوسیالیستی معمول است. در این کشورها؛ به اقتضای رژیم و ساخت سیاسی و اقتصادی آنها برنامه‌ریزی جنبه نهاد پیدا کرده و کانون همه فعالیت‌های اجتماعی شده است.

۱۸۵- گزینه ۱ صحیح است.

در یادگیری اکتشافی یادگیرنده نسبت به روش تدریس توضیحی فعال‌تر است. در این شیوه یادگیری یادگیرنده برای یافتن راه‌حل مسائل مشخص و یا یافتن پیوند ساختاری بین عوامل مختلف؛ باید اطلاعات را به نحو معنی‌داری پردازش کند و سازمان دهد.

۱۸۶- گزینه ۲ صحیح است.

مقصود از توالی؛ تسلسلی افزایشی؛ تکرار رفتارهای اکتسابی یعنی یادگیری نیست بلکه تنظیم محتوا و تجارب یادگیری دارای نوعی از ترتیب است که یادگیری را با توجه به رشد و تکامل یادگیرنده؛ به‌ویژه از نظر رشد ذهنی و شناختی وی تسهیل کند و مبنایی برای یادگیری بعدی باشد. با توجه به این اصل در سازمان دادن مواد درسی باید به ارتباط طولی توجه داشت.

۱۸۷- گزینه ۴ صحیح است.

در برنامه‌ریزی پایه مشترک کنترل میزان موالیید، فضانوردی، آلودگی هوا، رشد شهرنشینی و... برنامه‌های درسی از این قبیل را برنامه پایه مشترک درسی می‌نامند.

۱۸۸- گزینه ۴ صحیح است.

یکی از ویژگی‌های آزمایش اولیه برنامه آن است که می‌توان آن را قبل از اینکه تمام اجزای تشکیل دهنده برنامه کاملاً تکمیل شده باشد، انجام داد. بنابراین از آنجا که گروه برنامه درسی با معلمان کلاس‌های مورد آزمایش تماس مستقیم بر قرار می‌کنند می‌توان حتی قبل از اینکه راهنمای معلم آماده شده باشد به اجرای آزمایش اولیه پرداخت و اغلته به راهنمای و معلم هم‌زمان با آزمایش اولیه مواد درسی و با همکاری معلم آن انجام می‌شود.

۱۸۹- گزینه ۲ صحیح است.

برنامه درسی مارپیچی بخشی از تئوری شناختی جروم سیمور برونر (Jerome Seymour Bruner) می‌باشد. برنامه درسی مارپیچی نسبت به سایر اشکال برنامه درسی دارای مزیت‌هایی است. ویژگی‌های کلیدی برنامه درسی مارپیچی برونر که آن را از سایر اشکال برنامه درسی متمایز می‌کند عبارتند از:

دانش‌آموز یک سرفصل یا موضوع را چندین مرتبه در طول دوران تحصیل خود مرور و بازخوانی می‌کند، البته هر بار با عمق و وسعت بیشتر. پیچیدگی هر موضوع یا سرفصل به تدریج با هر مراجعه دانش‌آموز افزایش می‌یابد.

یادگیری جدید با یادگیری قدیمی در ارتباط است و در چارچوب اطلاعات قدیمی قرار می‌گیرد.

هر بار که دانش‌آموز به سراغ موضوعی می‌رود، اطلاعات او تقویت می‌شوند و با عمق بیشتری یاد می‌گیرد.

برنامه درسی مارپیچی روند منطقی‌ای را از ایده‌های ساده به سمت ایده‌های پیچیده دنبال می‌کند.

دانش‌آموزان تشویق می‌شوند که دانش ابتدایی خود را به اهداف آینده دوره آموزشی تبدیل کنند.

۱۹۰- گزینه ۱ صحیح است.

انتخاب محتوا براساس رشته درسی در دوره دبیرستان بیش از هر چیز بر مبنای محور خطی با عمق بیشتر اما تنوع کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد.

نظارت و راهنمایی

۱۹۱- گزینه ۳ صحیح است.

ناظران و راهنمایان تعلیماتی امروزه بیش از هر زمان دیگری نیازمند یک بینش و تامل مدیریتی هستند تا بتوانند در سایه این بینش و تامل به کشف جوانب و شرایط تحصیلی گوناگون نایل شوند.

۱۹۲- گزینه ۲ صحیح است

در دهه ۶۰ تا ۱۹۷۰ نظارت و راهنمایی بر فعالیت‌های شناخت، طراحی آموزشی، مسؤل و پاسخگو بودن، تأکید داشت. این دوره نظارت و راهنمایی بالینی، تئوری سازمانی و مدیریت سیستمی بود. اصطلاح «سیستم» به «مجموعه‌ای از اجزاء وابسته» اطلاق می‌شود، به عبارت دیگر، سیستم به معنای یک «کل» به کار می‌رود که از ترکیب اجزاء متعددی تشکیل یافته است. بدین ترتیب، اصطلاح «سیستم» مفهوم وسیع و گسترده‌ای دارد که شامل مصادیق مختلفی در زیست‌شناسی و امور فیزیکی و اجتماعی و نظایر آنها می‌شود.

مکتب سیستمی سازمان، سازمان را همچون سیستمی با متغیرهای وابسته به محیط توصیف می‌کند و روابط بین تفکر سیستمی، نظریه عمومی سیستم‌ها، علم کنترل و ارتباطات و رویکرد سیستمی را به شرح زیر بیان می‌کند.

تفکر سیستمی: نحوه نگرش جدیدی برای مطالعه پدیده‌های طبیعی به مثابه یک سیستم، به‌شمار می‌آید.

نظریه عمومی سیستم‌ها: بر به‌کارگیری تفکر سیستمی با توجه به مسائل رشد و تکامل تأکید دارد.

علم کنترل و ارتباطات: بر به‌کارگیری تفکر سیستمی با توجه به مسائل کنترل و ارتباطات تأکید دارد.

رویکرد سیستمی: بر نحوه به‌کارگیری نظریه عمومی سیستم‌ها و علم کنترل و ارتباطات در مسائل صنعتی و اجتماعی دلالت دارد.

در تفکر سیستمی سازمان به‌صورت یک منظومه واحد که متشکل از اجزای مرتبط و متعادل است، در نظر گرفته می‌شود و اصل وابستگی متقابل، مهمترین خاصیت آن را تشکیل می‌دهد. هدف نظریه عمومی سیستم‌ها عبارت است از کشف قوانین و نظم ذاتی انواع پدیده‌ها.

۱۹۳- گزینه ۱ صحیح است

زپیدا، نظارت و راهنمایی آموزشی را به‌عنوان آنچه که با هدف ارتقاء رشد، بهسازی، تعامل، مشکل‌گشایی بدون عیب و نقص و تعهد به ایجاد توانایی و ظرفیت در معلمان انجام می‌شود، تعریف می‌کند. به عبارت ساده‌تر نظارت و راهنمایی آموزشی کار حرفه‌ای است برای معلمان جهت تعیین هرچه بهتر کار کردن در کلاس درس و آنچه که نیاز به اصلاح دارد. اکسون و گال، نظارت و راهنمایی در مدارس را به‌عنوان فرایندی که به جای دستوری و استبدادی بودن، مشارکتی، تعاملی و دموکراتیک است، توصیف می‌کنند. وایلز و باندی، نظارت را به‌عنوان نقش رهبری عمومی و نقش ایجاد هماهنگی میان تمام فعالیت‌های مدرسه که مرتبط با یادگیری می‌باشند، توصیف می‌کنند. تعاریف کنونی نظارت و راهنمایی آموزشی بر خدمت، همکاری و مردم‌سالاری تأکید دارند و روی رفتار ناظران آموزشی، در کمک به معلمان، نهایتاً به‌منظور منتفع شدن دانش‌آموزان (بهبود یادگیری آنان) متمرکزند. از نظر اولیوا و پاولز، نظارت وسیله‌ای برای ارائه کمک به معلمان در یک محیط علمی، مشارکتی و حرفه‌ای؛ کمک‌های تخصصی برای بهبود آموزش و در نتیجه پیشرفت دانش‌آموزان است. از نظر آنان نظارت آموزشی خدمت به معلمان به شکل گروهی و انفرادی و کمک به آنها جهت بهبود آموزش است. از نظر آنان دو واژه خدمت و کمک در این تعریف مهم می‌باشند. بنابراین نظارت و راهنمایی آموزشی فرایندی پویا و مبتنی بر شناخت کل‌نگر قابلیت‌های معلمان و شرایط و اقتضانات محیطی است که یادگیری و رشد مستمر معلمان را ترغیب نموده و فرصت‌هایی را برای تعامل و مشارکت حرفه‌ای آنان به‌منظور توسعه برنامه درسی و ارتقاء کیفیت یادگیری فراگیران فراهم می‌نماید.

۱۹۴- گزینه ۴ صحیح است.

هدف اصلی هر معلم، مدیر و راهنمای آموزشی از مشاهده کلاس درس یا امتحانات تکوینی بهبود و اصلاح شرایط کلاس درس است. که این امر خود نوعی بازخورد برای معلم فراهم کرده و در بلندمدت باعث باعث بهبود عملکرد معلم و فراگیران می‌شود.

۱۹۵- گزینه ۲ صحیح است.

اختیار حرفه‌ای معمولاً به صورت دانش و تجربه در زمینه نظارت و راهنمایی و تخصص شخص همواره در فرایند آموزش و یادگیری بیشترین اطلاعات دارد هستند. دانش علمی چندان اهمیتی ندارد و معلمان دانش را منبع اطلاعاتی خود می‌پندارند نه تجویزی برای تدریس.

۱۹۶- گزینه ۴ صحیح است.

ایده‌آل بودن به این معنی است که ما آزادی را بر روش تدریس ترجیح دهیم. اگر معلمان به رشد حرفه‌ای رسیده باشند این کار مطلوب است اما در غیر این صورت کار خوبی نیست. وقتی معلم آزادانه روش تدریس خود را متناسب با شرایط لحاظ کند، اعمال نظارت و راهنمایی در کلاس ایده‌آل است.

۱۹۷- گزینه ۱ صحیح است.

نظارت Mentoring جهت راهنمایی و اصلاح معلمان تازه کار مطلوب می‌باشد.

۱۹۸- گزینه ۳ صحیح است.

معلمان دارای شایستگی حرفه‌ای‌اند و در انجام رفتارهای تدریس اثربخش‌تر هستند. معلمان با شایستگی حرفه‌ای بالا همیشه در پی تقویت توانایی‌های خود و اصول مطلوب تدریس هستند و در نتیجه با توجه به شرایط متغیر بسیار منعطف‌تر پاسخگو هستند.

۱۹۹- گزینه ۲ صحیح است.

تدوین هدف‌های کلی، تدوین هدف‌های رفتاری و توسعه طرح‌های درسی جریان فعالیت نظارت از وظایف اداری به وظایف برنامه درسی و سرانجام وظیفه تدریس است. در ادبیات تدریس تدوین هدف‌های کلی و سپس تجزیه آن به اهداف جزئی و رفتاری با عنوان تحلیل آموزشی شناخته می‌شود.

۲۰۰- گزینه ۴ صحیح است.

به بیان بیژن عبداللهی وجود دید منفی بین معلمان نسبت به معلمان راهنما و آنان را سر و ته یک کرباس تلقی کردن، یکی از مشکلات معلمان راهنماست را به دلیل عدم تفکیک وظایف ناظر آموزشی از نقش ارزشیاب، معلمان به نظارت آموزشی واکنش خوبی نشان نمی‌دهند. نظارت و ارزشیابی معلمان دو نقش مکمل اما جدا از هم هستند.

۲۰۱- گزینه ۳ صحیح است.

یکی از اساسی‌ترین اهداف در طراحی نظام ارزشیابی عملکرد و نظارت آموزشی معلمان، بهبود یادگیری و افزایش تجارب آموزشی تمام دانش‌آموزان می‌باشد.

۲۰۲- گزینه ۲ صحیح است.

در روش اطلاعاتی دستوری ناظر در مرحله هدایت معلم به ترکیب و شکل دادن به گزینه‌ها می‌پردازد و از میان راه‌حل‌ها، آنهایی را که به نظرش عملی و واقع‌بینانه و مفید هستند، انتخاب می‌کند. اگر در فرایند نظارت و راهنمایی بالینی، راهنمای آموزشی یک منبع اطلاعاتی باشد و راه‌حل‌ها یا شقوق مختلف عملی را به معلمان پیشنهاد کند و آنان بتوانند از میان راه‌حل‌ها یکی را انتخاب کنند، راهنمای آموزشی از روش اطلاعاتی غیردستوری استفاده کرده است.

۲۰۳- گزینه ۱ صحیح است.

اثربخشی برنامه‌های نظارت و راهنمایی آموزشی باید توسط تمام افراد ذی‌نفع در مدرسه مورد ارزشیابی قرار گیرد.

۲۰۴- گزینه ۳ صحیح است.

در سازماندهی میان رشته‌ای یک مفهوم، مضمون، مهارت یا فرایند در مرکز توجه قرار گرفته و کلیه فعالیت‌های یاددهی-یادگیری حول آن محور شکل می‌یابند. روش سازمان دهی میان رشته‌ای جزو روش‌های سازماندهی با محوریت رشته می‌باشد به علاوه می‌توان آن را درهم آمیختن محتوی، فرایندها و مهارت‌های برنامه درسی به منظور تحقق هدف و انسجام تجربیات یادگیری تعریف نمود. عمده‌ترین مؤلفه‌های مبین برنامه درسی اثربخش شامل؛ معناداری محتوای برنامه درسی، فعال بودن یادگیرنده در فرایند ارائه محتوی، ارتباط محتوی با زندگی، درگیر شدن یادگیرنده با محتوی، قابلیت فهم و تناسب محتوی با استعدادهای یادگیرنده است.

۲۰۵- گزینه ۳ صحیح است.

دارا بودن مهارت‌های آموزشی و حرفه‌ای معلمان برای سنجش عملکرد معلمان جزء کارسازترین معیارها است.

۲۰۶- گزینه ۱ صحیح است.

نظارت و راهنمایی آموزشی رفتاری، سازمانی است و باید مسؤلیتی مدیریتی تلقی گردد.

● اصول نظارت و راهنمایی

اثر بخشی و اهمیت برنامه‌های نظارت و راهنمایی وقتی روشن می‌شود که مشخص شود راهنمایان آموزشی تا چه میزان اصول آن را رعایت کرده‌اند (نیکنامی، ۱۳۸۸). به کارگیری اصول در نظارت و رهبری آموزشی موجب می‌شود ناظران جهت‌گیری‌ها و خطی‌مشی‌های خود را تنظیم کنند و این اصول در حقیقت به منزله یک منشور موجب هدایت ناظران در مسیرهای خاص می‌شوند. مارکس و استوپس، خدیوی، خورشیدی و نیکنامی هر یک برای نظارت و راهنمایی اصولی را بر شمرده‌اند که در این قسمت به برخی از این اصول پرداخته می‌شود.

- ۱- اصل سازمانی: مسئولیت بهبود فرایند آموزش و یادگیری در کلاس درس و مدرسه برعهده راهنمایی آموزشی، معلم و مدیر مدرسه می‌باشد. در سطح منطقه برعهده رئیس آموزش و پرورش و در سطح ملی برعهده وزارت آموزش و پرورش است.
- ۲- اصل مسئولیت و اختیار: برای اجرای نظارت و راهنمایی در مدارس باید اختیار متناسب با مسئولیت به راهنمایی آموزشی داده شود.
- ۳- اصل پویایی گروهی: نظارت یک کار گروهی است که مدیر، معلم، راهنمای آموزشی، مسئولین ستادی آموزش و پرورش و... باید در آن نقش ایفا کنند.
- ۴- اصل رشد و توسعه حرفه‌ای: یکی از مهم‌ترین هدف‌های نظارت و راهنمایی توسعه حرفه‌ای معلمان و افزایش دانش و مهارت و اطلاعات معلمان می‌باشد.
- ۵- اصل تفکر سیستمی: نظارت باید همه جانبه و مستمر و شامل دروندادها، فرایند و برون‌دادهای نظام تعلیم و تربیت باشد و تنها به بخش خاصی محدود نمی‌شود.
- ۶- اصل نیازسنجی: برای حصول به نتایج مطلوب در نظارت و راهنمایی باید نیازهای جامعه، معلمان، دانش‌آموزان و کل سیستم آموزشی شناسایی شوند و ناظران در کار خود به نیازهای فوق توجه لازم را داشته باشند.
- ۷- اصل جامعیت نظارت: نظارت بر نظام آموزشی باید تمام ارکان نظام تعلیم و تربیت را دربرگیرد.
- ۸- اصل خوش‌بینی: داشتن نگاه خوشبینانه و نگرش مثبت در نظارت و راهنمایی باعث می‌شود هم ناظر از کار خودش نتیجه مثبت بگیرد و هم در طرف مقابل سوء نیت و سوء ظن ایجاد نگردد.
- ۹- اصل مدیریت فراکنشی: به موجب این اصل قیل از اینکه مشکلات حاد شده و خودشان را نشان دهند، ناظران باید با استفاده از ابزارهای لازم مشکلات احتمالی را پیش‌بینی کرده و از بروز مسائل حاد جلوگیری کنند.
- ۱۰- اصل فرایندی بودن نظارت: یعنی اینکه نظارت کاری مستمر و همیشه در جریان بوده و در حال تکامل می‌باشد.
- ۲۰۷- گزینه ۱ صحیح است.
- بالندگی حرفه‌ای معلمان رابطه بین رشد حرفه‌ای معلمان و نظارت آموزشی را بهتر بیان می‌کند.
- ۲۰۸- گزینه ۲ صحیح است.
- در دهه‌های اولیه قرن بیستم که همزمان بود با گسترش نظریه مدیریت علمی در صنایع و تجارت مشاهده می‌گردید که با به‌کار بردن اصول و یافته‌های مدیریت علمی در صنعت و تجارت نتایج نسبتاً موفقی را عاید آنها می‌نمود. پس از این مشاهدات بود که این نظریه (نظریه مدیریت علمی) و یافته‌های آن توسط متخصصان تعلیم و تربیت در مدارس و مکان‌های آموزشی به‌کار گرفته شد. تأثیرات ناشی از مدیریت علمی فردریک تیلور در آموزش و پرورش موجب پیدایی اندیشه‌ها، روش‌ها، و یافته‌های جدیدی شد که مفاهیم سنتی نظارت و راهنمایی را تا حد زیادی متحول ساخت. در همین زمان بود که آموزش و نظارت و راهنمایی آموزشی به موضوعاتی تخصصی تبدیل شد. ناظران و راهنمایان آموزشی با تبعیت از این روش تدریس به استانداردسازی و تدوین یک سری استاندارد برای معلمان و مدیران سازمان‌های آموزشی می‌پردازند.
- ۲۰۹- گزینه ۴ صحیح است.
- تشکیل گروه‌های بهبود مدرسه و مدیریت کیفیت جامع نوعی شناسه برای باز ساختار دهی به مدارس است.
- ۲۱۰- گزینه ۳ صحیح است.
- معلمان دانش حرفه‌ای را حین کار به‌دست می‌آورند و روی هم رفته اقتدار حرفه‌ای از تجربه، آموزش، تخصص و دانش و... ناشی می‌شود.

تعلیم و تربیت اسلامی

۲۱۱- گزینه ۲ صحیح است.

برحسب اینکه چه ماهیت یا هویتی برای تعلیم و تربیت اسلامی در نظر بگیریم، روش‌های تحقیق در آن، صورت‌های مختلفی خواهد داشت. به موازات تلقی‌های مختلفی که از تعلیم و تربیت اسلامی مطرح گردید، می‌توان از روش‌های مختلف تحقیق در این حوزه سخن گفت. برحسب اینکه چه ماهیت یا هویتی برای تعلیم و تربیت اسلامی در نظر بگیریم، روش‌های تحقیق در آن، صورت‌های مختلفی خواهد داشت. به موازات تلقی‌های مختلفی که از تعلیم و تربیت اسلامی مطرح گردید، می‌توان از روش‌های مختلف تحقیق در این حوزه سخن گفت.

اگر تلقی نخست، یعنی تعلیم و تربیت اسلامی به منزله نظامی توصیفی، مورد نظر باشد، روش تحقیق متناسب با آن، روش توصیف و تحلیل محتوا خواهد بود. بر این اساس، محقق در پی آن است که با مطالعه آثار مکتوب اندیشمندان مسلمان، توصیفی از دیدگاه آنان درباره مسائل و مباحث تعلیم و تربیت به دست دهد. در صورتی که اینگونه آثار، از تعلیم و نسق مطلوبی برخوردار باشد، کار با توصیف ساده‌ای از این آثار سامان می‌یابد. درغیر این صورت، لازم است با تحلیل محتوای آثار مختلف یک اندیشمند و تنظیم و طبقه بندی آنها برحسب مسائل و مباحث تعلیم و تربیت، توصیفی از دیدگاه وی در این زمینه فراهم آید.

با نظر به تلقی دوم، یعنی تعلیم و تربیت اسلامی به منزله نظامی استنباطی، روش تحقیق در این رشته، همان استنباط فقهی و تفسیری خواهد بود که از دیر باز مورد استفاده فقیهان و مفسران بوده است. در این روش، باتوسل به برخی قواعد و معیارها می‌کوشند حکم شرع را از متون دینی به دست آورند و به این ترتیب، تکالیف افراد را در موقعیت‌های مختلف مشخص سازند. به عنوان مثال «حجیت ظهور» قاعده‌ای است بر این مضمون که ظاهر کلامی که در متن دینی آمده، دارای اعتبار است و معنایی که از این ظاهر به‌دست می‌آید قابل اعتناست (البته همواره ظهور لغوی مورد نظر نیست بلکه ظهور با قیود خاصی همچون ظهور عرفی مراد است). اینگونه قواعد، امکان استنباط احکام شرعی یا فهم متون دینی را فراهم می‌آورد.

به‌کارگیری این شیوه به منزله روش تحقیق در تعلیم و تربیت اسلامی، به این معناست که محقق برای یافتن پاسخ سؤال‌های مربوط به حوزه تعلیم و تربیت، به کمک اصول و قواعد مذکور، در متون دینی کندوکاو کند، البته در شکل‌های دوگانه این تلقی، برخی تفاوت‌ها در روش کار وجود خواهد داشت. در شکل اول عین پاسخ سؤال یا مسأله موردنظر در متون دینی جستجو می‌گردد و در صورت لزوم، محقق می‌کوشد فروع را به اصول ارجاع دهد و بعد از این کار تطبیقی، حکم را مشخص سازد. در شکل دوم، مصالح و واقعیت‌های اجتماعی وقت را نیز در تعیین حکم دخالت می‌دهد.

سرانجام با توجه به تلقی سوم یعنی تعلیم و تربیت اسلامی به منزله نظامی استنباطی - تأسیسی، روش تحقیق، دو بعدی خواهد بود. در بعد نخست، روش تفسیری و استنباطی برای فهم متون دینی و استخراج و تنظیم مطالبی به عنوان پیش فرض‌های تحقیق تجربی مورد استفاده قرار می‌گیرد (البته این علاوه بر مطالبی است که از متون دینی در زمینه محتوای نظام تعلیم و تربیت مانند اهداف یا اصول تعلیم و تربیت قابل حصول است). در بعد دوم، در جهت تأسیس و فراهم آوردن دانش‌های نوین در عرصه تعلیم و تربیت براساس پیش فرض‌های برگرفته از متون اسلامی، لازم است از روش‌های تحقیق تجربی استفاده شود. به دست دادن فرضیه‌هایی الهام گرفته از پیش فرض‌های مذکور در مورد پدیده‌های تربیتی، جز از طریق پی‌جویی شواهد بیرونی، قابل بررسی نخواهد بود. روش تجربی در اینجا به معنای عام کلمه به‌کار رفته است که مراد از آن، واریسی شواهد بیرونی برضد یا به نفع فرضیه مورد نظر است. از این جهت، آنچه به منزله تقابلی میان روش‌های کمی و کیفی مطرح شده است، در اینجا قابل طرح نیست، زیرا هر دو نوع مذکور همچون زیر مجموعه‌های روش تجربی در معنای عام کلمه است.

۲۱۲- گزینه ۳ صحیح است.

غزالی همچون سایر فیلسوفان اخلاق مسلمان، به پیروی از افلاطون، نفس آدمی را دارای سه جزو - قوه ناطقه، قوه شهویه و قوه غضبیه دانسته و فضایل اخلاقی را بر قوای سه‌گانه مذکور مبتنی کرده است. از نظر وی، همچون سایر فیلسوفان اخلاق مسلمان، فضایل اصلی نفس آدمی عبارتند از: حکمت، شجاعت، عفت و عدالت. حکمت، فضیلت قوه ناطقه (عقله)ی انسان است. شجاعت، فضیلت قوه غضبیه. عفت، فضیلت قوه شهویه و عدالت مربوط به هر سه قوه مذکور است. غزالی خوی نیکو و سرشت پاکی انسان را مربوط به اعتدال قوه‌ی ناطقه‌ی انسان می‌داند.

۲۱۳- گزینه ۱ صحیح است.

ترجمه‌ی آیه: مگر پاداش انسان جزء احسان نیست. از ترجمه و تفسیر آیه چنین بر می‌آید که فطرتا انسان می‌داند که جزاء و پاداش احسان و نیکی همیشه نیکی و احسان است. در زندگی هر نوع نیکی ای ذاتا دارای پاداش مخصوص به خود است.

۲۱۴- گزینه ۴ صحیح است.

ترجمه‌ی آیه‌ها: قسم به جان آدمی و آن کس که آن را نظام و صورت بخشیده و به حد کمال رسانده و خیر و شر را به او الهام کرده، محققا هر کس جان خود را تزکیه کند رستگار می‌شود. و هر کس آن را آلوده سازد زیان‌کار خواهد شد. از ترجمه آینه چنین بر می‌آید که تحقق رستگاری آدمی به برنامه‌های او است.

۲۱۵- گزینه ۳ صحیح است.

مهمترین کتاب اخلاقی خواجه نصیر طوسی اخلاق ناصری است. وی چنانچه در مقدمه‌ی کتاب متذکر شده است، با واسطه‌ی تهذیب الاخلاق ابن مسکویه این کتاب را تنظیم نموده است. طبیعی است که او از این طریق اخلاق خود را بر مبانی فلسفه‌ی یونانی افلاطون و ارسطو بنا کرده است. ۱- خواجه موضوع علم اخلاق را نفس انسانی از آن جهت که از او افعالی ارادی که جمیل و محمود یا قبیح و مذموم صادر تواند شد دانسته است. ایشان اکثر مبادی این علم را مربوط به علوم طبیعی می‌داند.

۲- نفس را که جوهر بسیط دارد، دارای دو شان ادراک معقولات و تدبیر و تصرف در بدن می‌داند. او بر همین اساس دو فضیلت و سعادت برای انسان قابل فرض می‌داند؛ یکی کمال قوه‌ی نظری و دیگری کمال قوه‌ی عملی.

۳- خواجه در فصل سوم کتاب به قوای نفس اشاره دارد. وی می‌گوید: در علم نفس مقرر شده است که نفس انسانی را سه قوت متباین است که به اعتبار آن قوت‌ها، مصدر افعال و آثار مختلف می‌شود؛ به مشارکت ارادت. چون یکی از آن قوت‌ها بر دیگران غالب شود دیگران مغلوب یا مفقود شوند. یکی قوت ناطقه که آن را نفس ملکی خوانند و آن مبدا فکر و تمییز و شوق نظر در حقایق امور بود؛ و دوم قوت غضبی که آن را نفس سبعی خوانند و آن مبدا غضب و دلیری و اقدام بر احوال و شوق تسلط و ترفع و مزید جاه بود نفسی که تربیت‌پذیر و مکنت‌دار بود؛ و سیم قوت شهوانی که آن را نفس بهیمی خوانند و آن مبدا شهوت و طلب غذا و شوق التذاذ به مآکل و مشارب و مناکح بود.

۲۱۶- گزینه ۱ صحیح است.

آسیب‌ها: کمال‌گرایی (غیر واقع‌گرا) و سهل‌انگاری؛ شاخص سلامت: سهل‌گیری

در این محور، آسیب‌های تربیت دینی، در دو قطب کمال‌گرایی (غیر واقع‌گرا) و سهل‌انگاری قرار دارند. در قطب اول، آسیب‌زایی تربیت دینی ناشی از آن است که آرمان‌های بسیار الوالی دینی را از افراد تحت تربیت طلب می‌کنند، بدون آن که توان و طاقت واقعی آن‌ها را چون معیار حرکت به سمت این آرمان‌ها در نظر بگیرند. از این‌رو، بار سنگین آرمان‌های مذکور، طاقت‌سوز خواهد بود. در قطب دوم، سهل‌انگاری یا بی‌اعتنایی به آرمان‌های بلند، چهره دیگری از آسیب‌زایی را آشکار می‌سازد. سهل‌انگاری، جدیت و تلاش را از عرصه تربیت می‌زداید و به این ترتیب، حرکت پیشرونده را به پرسه زدن تبدیل می‌کند، درحالی‌که پرسه زدن، سازنده و شکل‌دهنده نیست.

حالت سلامت در این محور، سهل‌گیری است. سهل‌گیری با کمال‌گرایی (غیر واقع‌گرا) از این جهت متفاوت است که در آن، کمال را برای فرد، در حد وسع وی می‌جویند و از فراتر از آن اغماض می‌کنند. تفاوت آن با سهل‌انگاری نیز در این است که در سهل‌گیری، در هر حال، چشم به سوی آرمان‌ها دارند و حرکت پیش‌رونده را می‌خواهند. پیامبر اکرم(ص) دین خود را «سهله سمحه» نامیده و جایگاه خود را در نقطه سهل‌گیری معین کرده است.

۲۱۷- گزینه ۳ صحیح است.

خواجه نصیرالدین طوسی و ابن مسکویه (ابن مسکویه: ۳۷) عدالت را فضیلتی می‌دانند که از ترکیب قوای سه‌گانه نفس و هماهنگی بین فضایل حکمت، شجاعت و عفت حاصل می‌شود:

العدالة هو ائتلاف جميع القوى و اتفاقها على امتثالها للعاقلة بحيث يرتفع التخالف و التجاذب؛ (نراقی: ۵۲) عدالت عبارت است از ائتلاف همه قوا و اتفاق آنها بر فرمان‌برداری از عقل، به طوری که فضیلت مخصوص هر یک حاصل شود. مطابق این تفسیر، افعال قوای چهارگانه نفس، یعنی قوه عاقله، عامله، شهویه و غضبیه بر وجه اعتدال است و سه قوه اخیر مطیع اولی هستند. در این صورت، فضایل حکمت، شجاعت و عفت حاصل می‌شود. هم‌چنین از حصول آنها که در نتیجه اطاعت از عقل است، حالتی به نام عدالت پدید می‌آید که کمال قوای چهارگانه است. بنابراین، از آن جا که در این تفسیر، ائتلاف قوا، هیئت یگانه‌ای نیست که بر ملکات سه‌گانه عارض شود، لذا عدالت به‌عنوان فضیلت جداگانه‌ای به شمار نمی‌آید، بلکه خود آن ملکات است. با این توصیف جامعه‌ای که دارای صداقت و محبت است فضایل در آن جای دارد و دیگر نیازی به عدالت ندارد.

۲۱۸- گزینه ۲ صحیح است.

در تعلیم تربیت دینی آزادی انسان و به‌طور خاص یادگیرنده به هیچ‌عنوان مخدوش نشده و به‌عنوان فرض و اصلی اساسی مورد تأیید است. متعلم به‌عنوان فرضی اساسی در مکتب دینی جهت فهم تکالیف و فراگیری آن نیاز به آزادی و حریت معقول دارد.

۲۱۹- گزینه ۴ صحیح است.

در تربیت دینی اصل تربیتی، ریشه و بنیانی است که در جریان تربیت اجتناب‌ناپذیر است و به‌عنوان دستورالعملی کلی تمامی جریان تربیت را تحت سیطره و نفوذ خویش دارد و در صورتی که از آن تخطی شود دستیابی به هدف دچار مخاطره جدی می‌شود. به بیان خسرو باقری اصل: قاعده‌ای است که بر اثر تعقل کشف می‌شود و اندیشه و عمل آدمی را در جهت خاصی، هدایت می‌کند می‌شود. قاعده‌ای است که بر اساس قانون‌مندی‌های شناخته شده در علوم نظری استخراج می‌شود و به منزله یک دستور العمل کلی شناخته می‌شود. پس اصل کشف کردن است نه وضع کردن. پس اصول قانون‌مندی‌های کلی از ویژگی‌های عمومی انسان است.

۲۲۰- گزینه ۱ صحیح است.

در تعریفی از تربیت اسلامی، این تربیت عبارت است از شناخت خدا به‌عنوان رب یگانه انسان و جهان و برگزیدن او به‌عنوان رب خویش و تن دادن به ربوبیت او و تن زدن از ربوبیت غیر.

عناصر اصلی این تعریف عبارت است از:

الف - شناخت: در این ویژگی، مقصود همان است که آدمی دریابد چرا ربوبیت در شان خداوند است و چرا باید انحصارا او را رب یگانه هستی دانست. این نکته ضمن بحث‌های گذشته به قدر کافی روشن شد.

ب - انتخاب: شناخت به‌دست آمده، زمینه انتخاب است. در این ویژگی، مقصود آن است که آدمی در پرتو شناختی که به‌دست آورده، خدا را رب خویش برگزیند و دیگران را واگذارد. ان‌هذه تذکره فمن شا اتخذ الی ربه سیبلا (مزمّل: ۱۹) این قرآن برای یادآوری نازل شده تا هر که بخواهد راهی به سوی رب خویش پیش گیرد. در این آیه تصریح شده است که خدا را رب گرفتن و راه او را پیمودن و حاصل این حرکت را به‌دست آوردن، همه اموری است که باید مورد خواست انسان قرار بگیرد و بدون آن، نه در راه خدا رفتن معنی دارد و نه حاصل این راه نصیب کسی می‌شود.

ج - عمل: پس از شناخت و عزم باید تن داد. اما راه تن دادن به ربوبیت خدا از طریق تن زدن از ربوبیت غیر، هموار می‌شود و این مستلزم کوشش بلیغی است که آدمی باید در جهت التزام نسبت به معیارها و ضوابط ربوبی صورت دهد. با نظر به این ویژگی است که باید مفاهیمی چون تطهیر و تزکیه خویش را از لوازم تعریف مزبور دانست. بر این اساس، مفهوم تلاش و کوشش فرد، به نحو اصولی در تعریف تربیت اسلامی لحاظ شده است، اگر حرکت از سمت فرد صورت نپذیرد، مقصود حاصل نخواهد شد.

۲۲۱- گزینه ۲ صحیح است.

از دیدگاه خسرو باقری اهداف غایی تربیت اسلامی شامل موارد زیر است: ۱- هدایت و رشد

هدایت به دو معنی به‌کار رفته است یکی نمودن و نشان دادن راه و دیگری ایصال الی المطلوب. در بحث هدف غایی معنای دوم مراد است زیرا تنها در این هدایت است که خلقت و موجودیت انسان از تباهی می‌رهد (لذا متضمن مفهوم فوز است) و به ثمر می‌نشیند (و از این‌رو متضمن مفهوم فلاح و سلام است) و رضوان الهی شامل حال انسان می‌گردد (لذا متضمن معنای قرب است) آیا رشد انسان چیزی جز دستیابی به همین‌هاست، (عمل متضمن معنی رشد است) ۲- طهارت و حیات طیبه

طهارت و نجاست دو صفت کیفی برای اشیا هستند، از آن جهت که موجب رغبت یا کراهت انسان باشند. عمده صفاتی که در اشیا محسوس، موجب تغییر صفات رغبت‌انگیز آنها می‌شود در سه جنبه است: طعم، بو و رنگ؛ اما در غیر محسوسات نیز مفهوم طهارت به کار رفته است، مثلاً در قرآن استعمال این واژه‌ها از حد محسوسات فراتر رفته و برای امور معقول نیز اعتبار شده است: «انما یریدالله لیذهب عنکم الرجس اهل البیت و یطهرکم تطهیراً» (۱)

اگر پاکی صرف و مطلق از هر عیب و نقص را مختص خداوند بدانیم، آنگاه انسان هرچه بیشتر صفات خدایی را در خود کسب کند، از عیب و نقص دورتر شده و طهارت افزونتری نصیب او خواهد شد، و هرچه از خدا و راه او دورتر شود، از پاکی و طهارت نیز فاصله می‌گیرد. به این ترتیب، طهارت نیز مانند قرب مفهومی ذومراتب می‌شود که مراتب آن تا بی‌نهایت به پیش می‌رود و در این صورت، می‌توان آن را از اهداف غایی خلقت محسوب کرد و به تبع، هدف غایی تعلیم و تربیت نیز به‌شمار می‌آید. از این هدف با عنوان حیات طیبه نیز یاد شده است: «من عمل صالحاً من ذکر أو أنسی و هو مؤمن فلنحییته حیوه طیبه» (۲)

۳- عبادت و عبودیت

عبادت به معنی بندگی است و حقیقت بندگی آن است که انسان، فقط خدا را ربّ و مالک و مدبّر و مولای خویش دانسته، معبودیت را تنها شایسته او بداند، خود را به اختیار خویش در برابر ربّ و مولای خود مطیع و تابع محض قرار دهد و غیر او و هر کسی که ممکن است عنان زندگی او را در اختیار بگیرد، کنار بزند.

۲۲۲- گزینه ۴ صحیح است.

در انسان شناسی از دیدگاه قرآن فطرت، عقل و اراده از جمله شئون نفس انسانی است.

۲۲۳- گزینه ۱ صحیح است.

مفهوم اجتماعی بودن آدمی از نگاه اسلام

اجتماعی بودن آدمی چگونه نیست؟

برای پاسخگویی به این سوال مفهوم اجتماعی بودن از نگاه اسلام را با دو انگاره رقیب آن یعنی فردگرا و جمع‌گرا مقایسه می‌کنیم. تمثیل اساسی انگاره فردگرا در خصوص اجتماع، «قرارداد» است که آن را نمی‌توان بیان مناسبی از اندیشه اسلامی در باب اجتماعی بودن آدمی دانست. به عبارتی قرارداد را نمی‌توان بنیاد نهایی روابط اجتماعی دانست. بلکه در اندیشه اسلامی از مفهوم برادری (اخوت) استفاده شده است. تمثیل اساسی انگاره جمع‌گرا، «ارگانسیم» است که آن نیز نمی‌تواند در اندیشه اسلامی جایی داشته باشد. تمثیل ارگانسمی از جامعه و روابط اجتماعی، اشاره به مفاهیمی از قبیل اینکه فرد بدون توجه به جایگاهش در اجتماعی هیچ است، دارد. این موضوع دلالت به همان جمع‌گرایی قبیلگی در عربستان پیش از اسلام دارد که با آموزه‌های اسلامی از قبیل «کرامت» آدمی و اعتقاد و ایمان به خدا به دور است. بنابراین نه تمثیل «قرارداد» و نه تمثیل «ارگانسیم» هیچ‌یک الگوی مناسبی برای نشان دادن مضمون اندیشه اجتماعی اسلام نیست.

۲۲۴- گزینه ۴ صحیح است.

در منابع اسلامی جهل به‌عنوان عملی زشت و نسنجیده برشمرده شده است. در امر تحلیل عقل باید به این استدلال اشاره کرد.

۲۲۵- گزینه ۲ صحیح است.

تربیت دینی در قرن بیست و یکم :

در برابر چالش‌های تربیت دینی در قرن بیست و یکم به مولفه‌های تربیت دینی در این قرن باید پرداخت. که به شرح زیر است:

-مولفه عقلانیت: دین‌ورزی هنگامی دوام می‌آورد که موجودیتی موجه و مدلل داشته باشد، نه آنکه امری سلیقه‌ای تلقی شود. عبودیت بنیاد دین است ولی این تنها سوء تعبیری از دین و عبودیت است، زمانی مورد پذیرش است که با فهم و عقلانیت همراه باشد. علاوه بر اعتقادات دینی، اخلاق و احکام دینی باید بر پایه‌های عقلانی استوار شود و حکمت‌هایش معلوم گردد.

-مولفه تقوای حضور: در مقابل «تقوای پرهیز قرار دارد. به این صورت که در تقوای پرهیز، مرز، صورت «مکانی دارد اما در تقوای حضور شکل «مکانی» می‌یابد، به این معنا که فرد خود را در مرتب و مکانی فراتر می‌بیند و به این طریق، از آلودگی شرایط مصون می‌ماند. تربیت دینی مستلزم حضور ما در عرصه ارتباطات است. انبیا با حضور در عرصه جامعه به تربیت دینی می‌پرداختند ولی گاهی از روش قرنطینه‌سازی هم بهره می‌بردند. مثلاً: مهاجرت، اما این تمام منطق تربیت دینی نیست و با تقوای حضور باشد.

-مولفه ارزیابی، گزینش و طرد: این ویژگی خود پشوانه‌ای برای تقوای حضور در عرصه حاضر است. لازمه‌ی حضور غیرانفعالی، ارزیابی اطلاعات و رویدادهای اجتماعی است. این ویژگی، به‌خصوص از مولفه نقادی تربیت سرچشمه می‌گیرد. طرد یکباره‌ی هر آنچه متعلق به این دوران است، نه تنها ممکن نیست، بلکه در دامن خود، پذیرش تمام عیار را می‌پروراند. بر این اساس، تربیت دینی همواره باید پدیده‌های نوظهور این عصر را مورد ارزیابی و نقادی منصفانه قرار دهد و افراد را برای گزینش و طرد آماده سازد.

۲۲۶- گزینه ۱ صحیح است.

در زمینه اهداف تربیت دینی سه‌گانه و سمحه بودن دین سهل‌انگاری د نیل به اهداف دینی را توجیه نمی‌کند.

۲۲۷- گزینه ۳ صحیح است.

در تربیت دینی مطلوب و صحیح مربی نمی‌تواند مطلق و لا متغیر باشد و از طرف دیگر شاگرد نیز پذیرنده‌ی محض نیست و می‌تواند در مقام انتقاد و ایراد سخنرانی برآید.

۲۲۸- گزینه ۴ صحیح است.

حضرت امیر علیه‌السلام زهد را بسیار زیبا تعریف کرده‌اند: زهد بین دو کلمه از قرآن است: «لا تأسوا علی ما فاتکم و لا تفرحوا بما آتاکم» خدای سبحان فرمود: «تا بر آنچه از دست شما رفته حسرت نخورید، و به آنچه به شما رسیده شادمان مباشید» کسی که بر گذشته افسوس نخورد، و به آینده شادمان نباشد، همه جوانب زهد را رعایت کرده است.

اهمیت زهد و ساده زیستی برای خاطر آن است که انسان زاهد بهتر می‌تواند زندگی‌اش را خدا محور کند و در مسیر قرب الهی باشد و حب دنیا بزرگترین مانع این راه و عامل اصلی غفلت انسان از خداوند است. بنابراین زهد، نداشتن نیست؛ زهد دل بسته دنیا نبودن برای دل بستن به خدا است. این که شما هیچ مالی نداشته باشی یا خیلی ساده زندگی کنی زهد نیست. زهد یک فضیلت اخلاقی درونی است. ممکن است شخصی بسیار ساده زندگی کند اما انسان زاهدی نباشد زیرا نتوانسته بهتر از این زندگی کند و اگر بتواند حتما این کار را می‌کند و شدیداً دل بسته به دنیا است اما از طرف دیگر ممکن است فرد ثروتمندی در درون خود انسان زاهدی باشد. زهد در درون او است و دل بسته به مالش نیست.

۲۲۹- گزینه ۱ صحیح است.

پرداختن به آسیب‌شناسی دین و دین‌داری پرداختن به وجوه و جنبه‌های گوناگون و درجات و مراتب ظهور عیب و نقص و خارج شدن از وضع طبیعی و ساختار فطری دین و دین‌داری است. گاهی دین و دین‌داری به لحاظ عدم رویکرد و توجه عمیق به دین و سطحی‌نگری و قشری‌گرایی در دین، دچار آسیب و آفت می‌گردد و در اثر این آفت، باورهای دینی هویت اصلی خود را از دست می‌دهند. گاهی این آسیب از ضعف باورها و رفتارهای دینی و ظهور سستی در بنیادهای اخلاقی و بی‌اهمیتی به ارزش‌های دینی است و گاهی هم بر اثر بی‌ایمانی، اباحی‌گری و دین‌گریزی. اگر در این جریان افراد دست به مقدس انگاشتن و چون چرا نکردن در هرآنچه که به دین مربوط می‌شود بزنند، دچار نوعی قشری‌گری در دین شده‌اند.

۲۳۰- گزینه ۲ صحیح است.

اصطکاک بین معلم و شاگردان در ذات خود تربیت موجود است و می‌تواند در صورت مدیریت صحیح از جانب معلم باعث مطلوبیت در امر یادگیری شود. در تربیت دینی صحیح نمی‌توان مانع از وجود اصطکاک بین عوامل تربیتی شد.

